

**Do. Andreae Carolostadij & archidiaconi VVittenburgen[sis]
CCCLXX & apologeticae conclusiones pro sacris literis &
VVittenburgen[sis] compositae : eiusdem defensio aduersus
Monomachiam D. Ioannis Eckij theologiae doctoris : inuenies
deinde Epithome eiusde[m] de impij iustificatione, qua[m] non
male ad inferos deductu[m] reductu[m]q[ue] uocaueris.**

<https://hdl.handle.net/1874/428923>

HIERONYMVS

DO AN

DREAE CAROLO STA
 di & Archidiaconi VVitten
 burgen. cccclxx & Apologeti
 cae conclusiones pro sacris
 literis & VVittenbur
 gen. compositae.

AUGVSTINVS

Eiusdem defensio aduersus Mo
 nomachiam D. Ioannis Eckij
 Theologiae doctoris.

AMBROSIVS

Inuenies deinde Epithome eius
 de de Impij iustificatione, qua
 non male ad inferos dedus
 su reductuq; uocaueris.

GREGORIVS

D. Andreas Bodenstein Carolstadius, responsuris nonnullis
subscribendis, conclusiones. cclxx. subiectas, aduersus eos, qui
sub titulo & specie Vuittembergensiu (quos diris uulneribus sa-
ciare plane audent & uiritim enitentur) sacram scripturam peruer-
tere audent, & de ea secundum suas uoluntates loquuntur, ac ipsam
per Aristotelis uel metaphysicam, uel dialecticam uel alterius in-
fidelis figmento, uel suo inuento, iudicant, tanquam eis, a deo, secun-
dum proprium placitum sacras explicandi literas lic tributa facul-
tas. Nec scripturam latentem per apertam, nec legem testificantem,
per Christum testificatum interpretantes. Per aetatem hanc, dum
tore circulo theologico (ut dicimus) uel quouis pbo ueritatis ama-
tor, & si uis, subuersore, atque inimico, in arenam disputatori-
am, fuerit euocatus, sustinebit & defensabit. Potissimum contra. D.
Eckium, alioqui doctissimum, qui Vuittembergensiu amicitias sibi
ultra copulauit, & deinde nullo futuri certaminis monitore desti-
nato, etiam ultra dirumpens, unum Egregium huius Vniuersitatis
membrum nominatim denigrare, adeoque uulnerare ausus est, ut
irrogatis ab eo uulneribus (attendite o Vuitbergenses & opti-
mi Theologiae imitatores) totum literarium collegium hoc Vuit-
tembergense, languere, praesertim Theologica facultas, perfusa.
Immo eruentata & demum turbata, ac tristis, uideatur. Cui deni-
que hoc parum fuisset, nisi Ro. Pon. & Episcopos, quibus blan-
ditus est, ut aliqui eius adulatione perderentur, quibus
non fecit dei uerba nota, sed cogitationes sui cordis,
insinuauit. Qui etiam & caeteros ecclesiarum praepo-
sitos aduersus huius clarae Academiae theologos
excitare conatus est. Propterea hanc provin-
ciam & causa tuendam: sanctarum litera-
rum & gratia nostrae famae curan-
dae, in nomine Iesu Christi domi-
ni nostri suscipimus.

D. Nicassius Claj Herczbergen. philosophiae Magister pro bace-
calaureatu in Theologia respondebit, & alij.

2.

1 **T**extus Bibliæ per ecclesiasticū doctorem allegatus, plus ualet, ac uehementius urget, q̄ dictum allegantis.

2 **C**um hoc, ex illo, pendeat & inferatur.

3 **P**raeicta ueritatem a deo habet, q̄ dictum doctoris, debet secundum textū adductum prorsus accipi.

4 **E**t auctoritas uicissim intelligi, & ex ea quoq; doctoris indutio, uel probari uel infirmari, debet.

5 **Q**uod si Augustiniani lectores, auditoresue attenderint, elucescentem in oībus illius Augustini scriptis, Christū introspiciēt.

6 **Q**uod si Gratianus, non authenticus, obseruasset, decretales minores haberent difficultates, & essent theologicæ sapidores.

7 **R**etentio quoq; & uentilatio primæ cōclusionis themate Hieronymi lectio dulcor erit.

8 **A**mbrosius autē in nonnullis secundæ partis uoluminibus, nisi & cæterarum suarū partium, documenta intermiscueris extra suam intentionem intelligitur & incondite.

9 **N**ec usq; adeo Christi uirtutem redolet.

10 **T**amet si mirus in allusionibus merito habeatur.

11 **D**e Cypriano, Cassia, Gregorio & Bern. cæterisq; campus noster disputationem non patitur.

12 **T**extus Bibliæ, non modo uni, pluribusue ecclesiæ doctoribus, sed etiam totius ecclesiæ auctoritati, præferēt. Per dict. Aug. de bap. con. Dona. lib. ij. c. iij. transumptū ad c. quis nesciat, dist. ix. arg. c. sunt quidam & c. uiolatores. xxv. q. i. & per dict. Aug. epist. xlvij. quod ponitur in c. noli frater. ix. dist. & illud quod scripsit in epistola. xix. per Grati. transumptum ad c. ego solis, e. q. per Gerso. de exa. doc. con. v.

13 **C**apiendo ecclesiam pro fidelium omnium congregatione seu concione.

14 **P**raemissa intantum procedit, q̄ dicto doctoris auctoritate canonica communito, plusq; declarationi papæ, credendum est, Gerso. de exami. doct. part. i. Conf. v.

15 **Q**uod nō credo verū nisi Ro. Pon. oī auctoritate destitutus & vacuus esset.

16 **G**er. tamen, non cōmemorato Mattheo de Mathafelanis, si prius in alijs terminis idem docuit, cuius & exemplum imitatus eū, turpiter facuisse videtur.

17 **B**ene tamen idem Gerf. sed rursus male tacito imitationis vestigio affirmavit, quod in sacris literis excellenter erudito & auctoritate nitenti plus est credendum q̄ generali concilio.

18 **Q**uod restringit si malicia (q̄d nota) vel ignorantia, ab euāgelica auctoritate declinaret concilium.

19 **H**oc pulchre ex eius sexta consideratione & prima secunde partis deducit, scilicet quod sacra scrip. nec fallere nec decipi potest. Adde quod Aug. de pecca. me. lib. i. ca. 22. dicit.

20 **C**oncilium aut̄ generale iuxta Gersonem, & ex malicia & ignorantia, fallere ac falli potest.

21 **I**mmo secundū Canonistas ecclesia modo q̄ supra accepta plerumq; fallit, quia opinionem non unq̄ sequit̄. De sen. excom. ca. a nobis. ij. ubi textus & doctores scibentes & remittentes.

22 **Q**d̄ secundū theologos negare q̄s audeat: vt infra docebim⁹.

23 **P**ræmissæ conclusiones veræ sunt, si doctoris dicto testimonium sanctum secundum literalem sententiam suffragaretur.

24 **V**el circūstantiæ scripturæ, pro intellectu allegatis, nervos & ossa congregarent & conferrēt adeo, quod illi textui respōdere non posset. Quod per Aug. in probationibus cōclusionū priorū induxi. licet primitus ad imitationē M. de Mathafelanis in tractatu de elect. opi. col. i. & aliorum doctorum post eum.

25 **C**ontra Gerf. negamus esse sensum literale qui ex intētionē & circūstantijs scribentis colligitur Gerf. eodem tract. consi. vi.

26 **N**ec eum qui stricte est logicalis, literalem fatemur nec dialectica literas docuit.

27 **S**ed eū q̄ ad verbū seu verbi significationē accipit̄ kalem dicimus, iuxta Aug. de vtil. cred. ca. ij. col. si. iunct. vij. de prin. dia.

28 **L**egi, sic accipiendū, non intelligi tantum, sed & oculis per-

3.

spici, quod scriptum est. Ita Vlpia. Accurs. & Ioc. Crot. post ante
quos scribentes.

29 **¶** Et isti meli⁹ atq; Augustino cōformius docuerūt. q̄ Gerson

30 **¶** Ea aut̄ quæ colliguntur ex circumstantijs, uel scribentis in-
tentione, extrinsecus, hoc est extra literam, intelliguntur, iuxta
Vlpia. & ueritatem.

31 **¶** Eadem, dicuntur esse de intellectu subaudito uel extraneo,
& ex quadam cōiectura, collecto. Idem Crot. post Bar. & Aug.

32 **¶** Secundum Aug. cū hoc sentimus quod ille quem legimus,
cumulatissime se habet ueritas & c̄. Consentire est concordare
intentioni De utili. creden. ca. v.

33 **¶** Hoc genus, cum de rebus obscurissimis agimus, est rarissi-
mum, Aug. ubi supra.

34 **¶** Neq; id liquido scire, sed credere possumus, ibidem, ergo in-
tentione colligibilis non est ad literam, nisi legatur in uerbis. Aug.
ad Simp. li. i. q. ij. inductio difficilis.

35 **¶** Veruntamen, q̄ theologice & secundum Aug. mens colli-
gibilis nō sit literalis, aduerte Aug. uerba. Quibus, ait, argumen-
tis, absentis uel mortui hominis uoluntatem, ita colligam ut de
illa iurare possim.

36 **¶** Neq; dicitur expressum, quod ex mente scripturarum com-
prehenditur.

37 **¶** Vide q̄ pulchra cōsonantia sit, inter documenta theologiæ
& iuris prudentiæ. Et scias hunc argumentandi modū theolo-
giæ studiosum prouehere posse.

38 **¶** Præmissa ad hoc ualent, ut corrigendus aut cauendus sit,
tanq̄ ecclesiæ inimicus, qui id, ex re obscura astruit, per quod ue-
rissimum ac notissimū, destruit, Aug. ad Bon. Con. duas epist.
lib. iij. c. si. quæ oīa copiose in probamentis aliarum & priorum
conclusionū, p̄ doctores ecclesiasticos atq; iuris peritos, scripsi.

39 **¶** Ex præmissis oībus inferitur, quod plus seu potius adhæren-
dum est habenti auctoritatem ad literam, q̄ habenti colligibile,
uel ad mentem.

- 40 **C**Secundo inferitur, quod habens auctoritatem ad literas, præferendus est habenti auctoritatem, a contrario sensu.
- 41 **C**Tertio q; argumentū a contrario sensu non est expressum, Sed uenit in quandam consequentiā, colligibile ex circūstantijs.
- 42 **C**Si mens colligibilis, repugnat auctoritati expressæ, non illi sed huic apud quoscunq; utentes, adheremus.
- 43 **C**Argumentum a contrario sensu, est licitū in theologia, dū modo non fit correctio scripturarum, & absurditas uitatur, Argu. Aug. de correptione & gratia. c. xij. B.
- 44 **C**Sed non est fortissimū, cum sit quidam tacitus, extraneus uel subauditus intellectus. Quando tamen de necessitate concludit ut ex Col. Do. v. post pascha, Deus a q̄ omne bonū pcedit
- 45 **C**Fortius est argumentū, quod legibile seu literale, uel ad literam est, Argu. Aug. de peccato meo lib. i. c. xxxv. ubi multum, euidentiæ rerum tribuit.
- 46 **C**Pulchrum autem est abundare, & literalibus, & colligibilibus rationibus.
- 47 **C**Scriptura etenim, idem quod uno loco abscondit, in alio aperit, seu ostendit.
- 48 **C**Exempli causa, cum hac literali & aperta ecclesijs auctoritate, non est iustus in terra qui benefaciat & non peccet, quæ aperte, in bono opere, peccatum ponit.
- 49 **C**Consonat hæc. Cum colueris terram, germinabit tibi spinas & tribulos secundum Cassi. & Bern. non curando distinct. Ambro. licet uera uideatur.
- 50 **C**Item hæc, habitauit Chananeus in medio Effraim, usq; in hæc diem tributarius.
- 51 **C**Secundū Gre. Chananeus, uirtus quædam, significat, quæ iustus dum inter facta sublimia est, retinet, in Iob lib. iij. c. xxv.
- 52 **C**Idem Chananeus tributarius efficitur iustorum, quia licet ipsum subigere nequeant, attamen ad usum humilitatis detorqueant, ut eo, de se mens, in sublimibus, uilia sentiat,
- 53 **C**Itaq; tributarius efficit, quia iusto tributū seu censum, eum

suæ infirmitatis cōmonens, & periculorum suorum memo-
rem faciens, tribuit. 2.

54 **U**t in timore & tremore, atq; humilitate bona opera faci-
at. Quæ pulchre August. contra Iul. lib. iij. ca. ij. coll. pen. & c. iij.
H. de na. & gra. c. xxvij. cum alijs nostris allegatis, & post eum
Gre. dicit.

55 **E**x quibus proxime positis infertur primo, uitium, hoc est,
peccatū in medio Effraim, id est, iusto fructificante ac iustis ope-
ribus esse.

56 **S**ecundo dum terra, hoc est, homo, colitur bonis operibus
bona opera, seu ipsum iustum esse sicut lilium inter spinas, secū-
dum Bernard.

57 **T**ertio, q; tentationes surgunt, medium & latera bonorū
operum, uitiantes, seu uitio obfuscantes.

58 **P**ropter quod uitium, non iustificabitur in conspectu dei
omnis uiuens, quotidie quoq; petimus nobis dimitti debita, id
est peccata.

59 **P**ropter quod uitium, serui dei, cum omnia precepta fecerint
inuiles fuisse accusant.

60 **S**ed & corrigi uolunt cum Ieremia a deo, qui tanq; pater fili-
orum, misertus est, timentium se.

61 **I**n quantum igitur deo fide & charitate, uno spiritu, adhere-
mus, non peccamus, benefacimus.

62 **I**n quantum eodem actu, nobis obrepunt aduersitates, concu-
piscentiæ, tenebræ, atq; difficultates, & tedia, uel nimia gaudia,
inferunt, peccamus, Aug. de pe. medi. c. ij. cum allegatis nostris
iuncto illo quod de perfect. iusti. docuit.

63 **U**el sic in quantum deus operatur in nobis uelle & operari,
non peccamus, in quantum aut nostrum addimus, deficimus,
peccamus, p̄ autoritatem qui benefacit in terra, peccat. & c.

64 **P**etit ob id ingemiscens ecclesia, ut sectando iusticiam a cul-
pa ieiunet, Do. ij. feria secunda & Sabbatho Domi. quart. in
Quadragesima.

- 65 **S**i se a peccato, faciendo iusticiam custodit, quare rogat ut culpa careat. q. d. remitte nobis debita.
- 66 **Q**uibus & illa coassocia. Domine deus quousq; irasceris super orationem serui tui, ps. lxxix.
- 67 **N**ec obstat q; Aug. contra Iul. lib. vi. c. v. gratiam perfecte innovare hominem scripsit.
- 68 **A**d conclusionem xij reuertendo, opponit hoc, quod iam est frequentatum Aug. dicitur, non crederem euangelio, nisi ecclesie, me comoneret auctoritas. Aug. contra epist. funda. c. v.
- 69 **A**d quod per Gersonem, & male, respondetur, q; Aug. ecclesiam pro primitiua congregatione fidelium eorum, qui Christum uiderunt & audierunt, accepit. Gerso. de uita spi. anime lect. ij. cor. vij. col. ij. in fi. & hæc contra Durandum.
- 70 **Q**uoniam Aug. dicit, ipsi euangelio, catholicis predicantibus uel præcipientibus credidi.
- 71 **M**elius illo Gerso. Scotus dixisse uidetur (in. q. q. xiiij. arti. i. col. iij.) de fide per auditum quaesita.
- 72 **L**icet fundamento eius credendum esse, dubitemus inficiemurq;.
- 73 **V**erius ad mentem Aug. accessit, qui ait. Non debes per hoc concludere, quod ecclesia habeat maiorem auctoritatem quam Christus. Sed nisi ecclesia approbaret, non haberemus certitudinem, quod dicta non. & uere test. fuissent a Christo prolata aut in uet. testa. contenta. Cardina. Alexandri, contra, l. T.
- 74 **A**ugust. dicit se euangelio per catholicos, credidisse. Quod Gerso. non aduertit.
- 75 **Q**ui eodem loco, ait, auctoritate euangelij infirmata, ecclesie auctoritate quoq; labefactari, Aug. contra epi. fund. dic. c. v.
- 76 **I**dem dicit, contra eandem epist. Euangelio si quis credit, necesse est ut prophetis & apostolicis, credat testimonijs, quonia utraq; scripturam, similiter commendat ecclesie auctoritas.
- 77 **P**roprietati, seu uerborum sono, in sacris literis est semper adhaerendum. Aug. de spiritu & litera. c. ij.
- 78 **R**estringit seu limitatur hæc nisi quispiam docere potuerit

uerba aliter q̄ sonant, accipi posse.

S.

79 **H**oc aut̄ per simplicem negationem, uel ignorantiam, uel quod sc̄dius est, per futilem pertinaciam, non docebit quisq̄, sed p̄ assignationem absurditatis uel figurati sermonis. De Ser. Do. in mont. ib. i. h. & de spiritu & litera. c. iij.

80 **A**mpliatur conclusio de proprietate uerborum in tantum, ut cum scriptura, de igne loquitur, debet intelligi actiuus, calefactiuus, combustiuus, non pictus, non demortuus.

81 **Q**uando de p̄cenis agit scriptura, non debet intelligi, ignis alchemisticus in primo gradu, uel in secundo calidus ita quoq̄ in alijs terminis dicendum.

82 **Q**uoniam ignis secundū alchemisticos (si uerum dicunt) et̄ et̄ in primo non lædit, in secundo aut̄ gradu, infirmo medetur.

83 **P**robato aliquid uerborum sono comprehendi, euestigio astruitur, illud aliquid, qualitate, uirtute, & efficacia rerum uet̄ bis significatarum, comprehendi.

84 **E**xemplum de infantibus, qui in originali decedentes, æterno tenebuntur igne, quod si est uerum, prout est uerissimum, cōsequens est eos qualitatibus ignis, hoc est cruciatibus affici ignis & æternis, si est æternus.

85 **N**isi aliquis ostendere tex. ualeret, quo sinisteris iudicem dicturū legeremus, ire aduici in ignem, uos autem infantes in priuationem uisionis diuinæ æternam. Sed hoc non legimus nec uidemus, ob id a litera euangelica non discedimus.

86 **S**i est, qui eos igne contineri, sed non uti, futilliter asserit, miraculum assignans, arceri debet tanq̄ uerboꝝ dei temerator.

87 **R**idiculum est sine sanctis testimonijs miraculum allegare & non probare. argu. glo. in c. cum ex iniuncto debere.

88 **C**erso. dicit, suspecta est omnis reuelatio quam non confirmat lex & euangelium De exam. doct. parte. ij. consi. i. litera. e.

89 **N**ec sunt uerbis exempla (propositæ quæstioni extranea & impertinentia) iniicienda.

90 **R**egulæ sacre scripture debent uniuersaliter intelligi, & ab

B

eis netto excipi. Si uniuersaliter & indistincte loquuntur.

91 **N**isi quis demonstraauerit testimonio eiusdem scripturæ, alium quem seu aliquos, sub regula non comprehendi.

92 **E**xemplū est de hac regula seu hoc decreto, q̄ aduersus eos qui in sinistra stabunt, dictabitur, ite in ignem æternum.

93 **P**eccant mortaliter, qui sacræ contradicunt scripturæ, siue intellectæ, si aliquo uitio percutit, siue non intellectæ, quasi melius sapere, meliusq; percipere possint, & sunt impij de doct. Chri. lib. ij. ca. vij.

94 **N**ec disputandum est utrum uerum uel rectum sit, quod in ea scriptum esse constiterit.

95 **Q**uilibet obnoxius est cogitare potius & credere, id esse melius & uerius, quod ibi scriptum est, etiam si lateat, q̄ quod nos per nosmetipsos sapere possimus.

96 **S**i dei autoritas sacris literis non suffragaretur, sufficeret ad conuincendum & defendendum ecclesiam, illas ab hac se mel receptas, atq; fuisse adprobatas.

97 **T**estimonijs ambiguis, non soluitur questio, uel sic, nemo ambigua uerba ambiguis explicabit uerbis. Aug. de ani. & eius orig. lib. i. c. xvij. & de prin. dialect.

98 **A**d destruendū uel austruendum, certa sunt quærenda testimonia, nō ambigua Aug. de ani. & eius orig. lib. ij. c. xiiij. ad pe.

99 **Q**uoniam tacitum siue occultatum in scriptura licet nō sit negatum, tamen nec utiq; est affirmatum.

S 100 **I**n scriptura nedum ea uerba quæ inflectuntur, sed & alia æstimanda, & omne quod scribitur librandum est.

Premiſſis, & si plures alię connexiones, quæ studiosis theologie anſas tradere ſtudentiq; facultatem, & pluſq; logica ancillari poſſent, belle coniungerentur, attamen illas examen conſuſionum, quas Egregius dominus Eckius, non egregie contra Vuittenbergen. & quidem iactabundus, nimiumq; gloriabundus contorſit, iure ſequitur.

Prima Concluſio Eckij contra Vuittenbergen in fundas

6.
mento est, Ecclesiam militantem (cui tempus plenitudinis etiam
gelice aduenit, cum sit congregatio omnium fidelium inter quos
non pauci sunt iusti) non uideri poenitentia indigere.

101 **D.** Eckius non intelligit quod ecclesia ingemiscit, negat quod
ecclesia confiteatur, & turpiter orationes, in quibus uersatur, ignorat

102 **E**cclēsia annua quadragesimali obseruatione, se purificari
confitetur Do. i. Quadrage. & uniuersaliter coacta, dicit, peccatores,
te rogamus &c.

103 **E**ckius autem tollendo poenitentiam ecclesiae, eius purificationem
negat, quam ipsa confitetur, ne a domino iudicetur.

104 **E**cclēsia Fe. sexta praecedenti, petit dei populum, ab omnibus
peccatis emundari, quae uerba sunt poenitentis ps. l. Ita quoque ecclēsia
expostulat Do. ij. fer. vi. Sacro nos purificante ieiunio &c.
Et fe. iij. e. Do. A noxijs quoque uitijs cessare concede.

105 **E**t feria v. Do. in Quin. dicit. Deus qui culpa offenderis poe-
nitentia placaris &c. & flagella quae meremur auerte, non dicit
meriti sumus, sed meremur. item aduerte, poenitentia placaris.

106 **E**t in alia collecta, Parce domine parce populo tuo, ut di-
gnis flagellis castigatus, in tua miseratione respiret.

107 **N**onne ecclesia seu dei populus, non diaboli, sicut de Hie-
re. praedicimus, petit se castigari, quod si non est poenitere, Eckius
iudicabit.

108 **H**oc idem inter suffragia, in collecta. Deus qui culpas nostras
prijs uerberibus percussis &c. ecclesia petit.

109 **V**ide Eckii collectam quam ecclesia facit & petit ab immi-
nentibus peccatorum suorum periculis, deo protegente, saluari.
Do. iij. feria. ij. & Do. ij. in Quadrag.

110 **Q**uae petit, a populo dei, flagella irae diuinae auerti, Do. i.
Sabb. Quad. Sed fortasse. D. Eckius absque libris, facile responde-
bit ecclesiam deprecari, ut ab imminentibus peccatis liberetur.
Non ab his quae insunt, sed quae imminet, quemadmodum Sco-
tistae Thomistis solent respondere, quod Christus fuit redemptor
Beatę Virginis, nec male, quod fuit preseruata ab originali per eum

113 **V**erū ut euasiones manifestis occludantur septis, ei collectā hanc opponimus, Purifica, quæsumus domine, tuorum corda fidelium, ut a terrena cupiditate mundati, & præsentis uitæ exuantur &c. Fe. v. Do. ij. in Quadra. Adde & alteram, eius diei, collectam, qua petit ut sancta deuotio purificationem tribuat.

112 **E**x qua oratione ad literam uidemus ecclesiā deprecari, ut fidelium dei corda purificentur, quod humilitatis causa dictum esse, nemo, nisi qui anathemate percuti uult, dicere audeat. de eccl. dog. c. xxxv. iunctis. c. xxxvi. & xxxvij.

113 **P**er fideles dei, qui s̄ audeat intelligere, nisi eos qui ex fide uiuunt, iustos.

114 **S**ecundo ad literam apparet ecclesiā deprecari ut dei fideles hoc est iusti, a cupiditate terrena mundentur, ergo habent imā mundiciem purgandam.

115 **R**ogo Eckium, quid aliud flagitat ecclesia, nisi ut iusti mūdentur ab ædificatione illa, qua iusti super fide Christi, lignum, fœnum ac stipulam ædificat.

116 **Q**ui nō pereunt, sed per ignem saluantur, cuius diuersa est penes Augusti. & Grego. interpretatio.

117 **E**dificant qui carnali affectu, circa temporalia tenent &c. ut Aug. li. Ench. c. lxvij. de octo dulci, quæstionibus. q. i. d.

118 **P**etit ecclesia ut eius membra sancta, a cupiditate terrena purificentur, ut fordes subnascentes diluantur.

119 **Q**uod timuit illa, q̄ pulsanti sponso dixit, Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?

120 **P**etit ecclesia quod Christus, patrem cœlestem facturū, promissit uidelicet ut palmitem ad ferendos fructus purgat.

121 **C**ū in multis offendimus omnes, idcirco ecclesia petit purgari ab offensis & culpis, & agit pœnitentiam.

122 **P**etit ut fidelium corda purificentur quia omnes fideles ueritatem ex peccato relicta habent, quæ in inferiori homine de die in diem renouatur. Vide Aug. de pecca. me. lib. ij. c. vij,

123 **P**etit quod Apostolica præcipiunt mandata, renouari spi

ritu mentis & indui nouo homine.

Λ

124 **¶** Eximia est pœnitentia, peccata & infirmitates fateri, & salutatem a medico precari.

125 **¶** Eleemosinæ, ieiuniū, & oratio remedia sunt venialium peccatorum, hanc per Aug. documenta in prioribus con. satis scripsit.

126 **¶** Tametsi euangelicæ plenitudinis tempus ecclesiæ aduenerit.

127 **¶** Attamen uniuersa ecclesiæ quamdiu militauerit, quotidiana pœnitentiæ est indiga, de pen. me. homel. ij. in Apocal. per August. de fid. ad pet. c. xli. de perfect. iust. Argu. August. dict. hypo. lib. iij. contra Iulian. lib. iij. c. ij.

128 **¶** Ecclesiæ militans ideo dicitur, q̄ rebellat semper & in omni bono opere uitijis atq; concupiscentijs arg. eorum quæ August. hypo. lib. iij. & contra Iulian. lib. iij. c. ij. differit.

129 **¶** Fit dum iustus fortiter pugnat, fatigatio hilaritatem datoris lædit uitiatq; de perfect. iust.

130 **¶** Beatus est, ait, nō criminofus, q̄ allidit puulos suos ad petram. Hoc fit, q̄ Charitas, huius uitæ, potest augeri, & illud incrementi, quod deest, ex uitio nostro deest.

131 **¶** Hoc uitium, peccatum est, quod ecclesiæ sancta, quotidiana cōfessione, nec sterili dolore expiat. Au. de sen. Iacobi & ep̄la. liiij

132 **¶** Hoc uitium habent, qui pedum lotionem indigent.

133 **¶** Quod boni & mali, filij dei, habent, semper enim dum benefacit iustus, peccat, & bonus & malus est.

134 **¶** Immo nemo coram deo (nisi iustus) pœnitet. August. de fid. ad Pe. Hiero. in Hieremiam.

135 **¶** Adde, q̄ septies in die, iustus cadit, sed non colliditur, quia dominus supponit manum, secundum Cassia, patet q̄ fideles iusti cadunt. Augustinus.

136 **¶** Quibus iustis, dominus manū supponit, & ideo non imputat peccata, quod peccata sua agnoscunt, ac femur percutiunt, & debitoribus remittunt debita.

137 **¶** Mordaces illi qui sub titulo. M. & A. uerbum (imputat) tan-

B iij

q̄ indecens seu non congruens notant, literas sacras rident, & ecclesiasticos adlatrant, sed cur: quia legere & intelligere, ut bene loquantur, nolunt.

138 **A**gunt p̄nitentiam incorporandi, agunt & ueraciter ecclesie incorporari.

139 **S**ed & nullum ex literis apostolicis, quibus ecclesia sancta sine ruga & macula predicatur, Eckius auxilium petat, ne ceteras scripturas, hac mala intellecta, ut Faustus legem Moisi la cessat & rumpat, quoniam p̄missis non obstat. Augusti. contra Iulia. lib. iij. cap. iij.

140 **V**eruntamen cum, D. Eckius in secunda contra nos conclusionem, idcirco magnam interiorum fecit p̄nitentiam, q̄ uoluntatem reginam suorum actuum dicit, ostendit se uel ignorare literas sanctas, uel aperte eis contradicere.

141 **N**am uoluntas nostra non est regina & domina eorum operum quae deus, ut uoluntatis essent, fecit, Aug. ep̄la. cvij.

142 **N**isi liceat cum audaculo Eckio securitatem uoluntati promittere, contra prophetica & apostolica documenta.

143 **I**dem Eckius se ignorare ostendit, q̄ p̄nitentia est donum dei, quod deus operatur.

144 **D.** Eckium hac scriptura satis confutari existimo, quam Hieremias edidit. Conuerte me domine & conuertar, quia tu domine deus meus. Postq̄ enim conuertisti me, egi p̄nitentiam, postq̄ ostendisti mihi, percussi femur meum &c. quam legat, & uideat confusionem suam, Hierony. interprete, Ambro. & non nullos alios non sine causa reticemus.

145 **C**omouisti terram & conturbasti eam, sana contritiones eius, quia comota est. Deus comouet uoluntates, & fit contritio.

146 **D**iscat eodem Hieremia docente, quod dominus conuertit conuersionem nostram, quod dominus dat p̄nitentiam, agnoscat orationem, quam scit. Da nobis digne flere mala quae fecimus. Do. iij. Sabba.

147 **V**eruntamen cum litera non dicat, dedisti, sed conuertisti &c. Et timendum sit eum, qui pronus fuit haereticum uocitas

re. M. quem non intellexit & hæc calumniari, legat Apostolum
ne forte det illis deus poenitentiam & resipiscant a diaboli laque-
is, aduerte, det, ait, Lege Aug. de fid. ad Pet. c. xxxi.

148 **V**oluntas est domina & regina suorum actuum, suorum
omnium scilicet malorum.

149 **Q**uando uoluntas dominatur in anima, ridet diabolus
& exultat quod præperatur ei præda.

150 **D**eus amat in nobis quod ipse fecit. At quod ipse non fecit
odit, Ambro. de Vo. om. gen. lib. i. c. ij. facit collect. in primis. Di-
rigere, sanctificare &c. & Sabba. Do. iij. Quadr. Fiat quæsumus
d. Et in pascha. Deus qui per unige. &c.

151 **P**er authoritatem, omnis plantatio, quam non plantaueris
pater meus, eradicabitur, & bene ad propositum.

152 **M**isericordia equidẽ eius super oĩa opera eius, non nostra.

153 **M**utabilis uoluntas, quando ab incõmutabili uoluntate
non regitur, tanto citius appropinquat iniquitati, quanto acius
intendit actioni. Ambro. ubi supra. Attende Ecki.

154 **A**duerte cõmodum & periculum, quando uoluntas regit-
tur & quando in anima regit.

155 **U**niversaliter loquendo. Deus est dñs & rex in ania nostra

156 **O**mnia nostra, quæ deus nõ fecit nostra, mala sunt & pec-
cata, Grego. post Aug. & alios quorum documenta cõmemo-
ramus in prioribus conclusionibus.

157 **P**erditio tua ex te Israel, tantummodo auxiliũ tuum ex
me. Ex nobis perditiones, ex deo suppetiæ, & bona & salus. Si
poenitentia salutaris ex nobis. i. uoluntate nostra est falsum erit,
q̃perditio ex nobis est.

158 **O**mnis iusticia nostrã, hoc est, nostræ uoluntatis, est sicut
pannus menstruatæ mulieris. Hanc authoritatem Thomistæ
male dicunt de iusticia legis sacramentalis & nõ intelligi de alia
lege scripta.

159 **P**ondera autem q̃ splendidum sit opus quod uoluntas in
anima dum, regit, operatur.

170 **D**omino deo nostro iustitia, nobis aut̄ confusio, faciei nostræ. Si nobis est. i. nos habemus confusionem. Deus aut̄ iustitiam facit. quid de pœnitentiã. quando nostræ est uoluntatis.

171 **S**ed scit Eckius in suis iustificationibus (forasse) preces proferre, & nõ miseratõibus dei, ac habere suã iustitiam, nõ dei

172 **D**eus, ait Hieremias, facit misericordiam in terra. Tu es (actio attestante propheta) misericordia mea.

173 **Q**uod D. Eckius, nisi sit furatus, de misericordia, qua deus misericors est, accipere nequit, sed ea misericordia qua misericordes operante deo efficimur, deus nostra est misericordia.

174 **I**uxta Dauidicum illud, secundum magnam misericordiã tuam inuifica me, & custodiam testimonia oris tui.

175 **O**pera misericordiæ, & ea sola, deus coronat in misericordia & miseratione. Nam ei iudicium sine misericordia qui non facit misericordiam.

176 **Q**uibus documentis lapideum pectus emolliri posset, & omnis facultas infirmi arbitrij eneruari. Quoniã opera dei non sunt in nostra potestate D. enim soluit compeditos non lib. ar. bitrium. D. erigit elisos, non lib. ar.

177 **S**i opera bona essent in nostra potestate, stulte peteremus ea nobis donari.

178 **O**mnia quæ ad uitam spiritalem attinent, hoc abbreviato efflagitamus uerbo. Fiat uoluntas tua, hoc est, fac nos facere, fac nos uoluntatis opera suscipere. argum. coll. Fiat quæsumus & c. Sabb. Do. iiij. Et colle. Fac quæsumus. Do. v. paschal.

179 **E**ccllesia sibi dari seu donari deprecatur, ut deum quærat, & ut gaudia promissionis quærat. ac quæ sita citius inueniat, D. i. Quadrag. & Do. iiij. Sabb. Petit se illustrari ut uidere possit agenda. (Quæ Eckius sine precibus accurate perspicere potest) Do. i. Fe. iiij. Item eadem Do. i. fe. v. petit dari ut agnoscat quod profitetur & coeleste munus quod frequentat, diligit (quod Eckius ex naturalibus, nullo precatu suffultus diligere ualet). Et Sabba. e. D. i. oratione utitur quotidiana, quæ in primis petit, deum præueniendo actiones nostras aspirare, & rursus, adiuuans

do prosequi (Eckius autem cum gratiam habet, non indiget no-
uo auxilio nisi se indigere fateatur.) Item ecclesia præstari sibi au-
xilium petit ut orationibus & ieiunijs intendat Fe. v. ij. Do. Si-
militer Do. ij. Fe. ij. petit sibi dona continentia concedi. Iidem
do. iij. fe. ij. Supplicandi præstari effectum. Multa dona simul pe-
tit ecclesia in collecta Do. iij. Fe. v. & Sabba. & alijs plurimis.
Vide fertilem collectam Do. iij. post octa. paschæ quæ incipit De-
us qui fidelium mentis, & Domi. v. fe. ecclesia dicit omne bo-
num a deo procedere ergo nullum a nobis. & collect. Fe. iij.
Domi. ij. super po.

180 **Q**uod ex Ezechielis & aliorum autenticorū testimonijs
deum facere, ut faciamus dixi, ostendam Eckio, in orationibus
suis, ne posteris rursus aberret diebus.

181 **H**abes orationem in Quadrag. Do. i. fe. vi. Quam tibi fa-
cis deuotam, pulchre in collecta Do. ij. fe. iij. Petit ut deo operan-
te impleamus quod eo authore cognouimus. Et in alia, sic dicit
ad literam, & eius semper faciat inhæreere mandatis. Domi. iij.
Item do. iij. fe. iij. & do. in oct. paschæ, qui celebrari fecisti. Et in
feriali collecta dicit, fecisti celebrare, fac gaudere.

182 **V**erum ut exemplum propositæ pœnitentiæ habeas. Ad-
uerte quod oras sabba. Do. iij. in quadrag. Da nobis digne flere
mala quæ fecimus &c. Quid hoc est aliud, nisi fac nos flere, lar-
gire nobis fletum peccata expiantem.

183 **I**nnumera alia sunt exempla ex quibus addiscere deberes,
Deum hoc præstare, quod nos facere iussit, nec alia sibi placere
opera, q̄ quæ ipse largitus est. Nec aliquas prosequi actiones quā
quas ipse inspirauit, suas prosequitur, suas adiuuat actiones, sua
opera non nostra coronat, prob. per collectam Do. iij. post oct.
paschæ. & collect. quæ paschæ, & ad primam inter paschalia le-
gitur fest. per illud, qui habet dabitur, ut abundet &c.

184 **V**eniamus demum oportet ad infirmitates, ad nihil cum
ecclesia dicentes. Deus qui conspicias omni nos uirtute destitui,
interius exteriusq; custodi. Do. ij. in quadrag. Absit ut deus fal-
se conspiciat, & ecclesia mentiarur nos omni uirtute destitui.

185 **S**ublata est, per hanc orationem ab homine spes, & bene.

Quoniam maledictus est qui spem ponit in homine, Ectius est homo, ergo nec in se uel in sua uoluntate spem poenitentiae faciendae ponere debet.

176 **E**t rursus bene, ne dixeris ego feci mihi hanc uirtutem. sed memoraberis domini dei tui quia ipse tibi dat fortitudinem facere uirtutem.

177 **E**rgo nos sumus nihil in dei scientia, sed aliquid in diuina eius misericordia. Bernardus.

178 **S**i omnes profuderimus & exercuerimus facultates non habentes dei charitatem, sumus nihil.

179 **S**i aut diuinas opes & superna auxilia, ut esurientes pauperes nihilq; habentes mendicatum quesierimus, dominus pro nobis sollicitus erit, per illud ego pauper & mendicus &c.

180 **E**ant, ego & nos fecimus, euanescent nostra & ppria opera, mortificemus dei spiritu, nostra, ut deus faciat sua in nobis.

181 **U**bi, non ego, ibi foelicus ego, Aug. de conti. Vbi non aliquid & nihil, ibi foelicus aliquid, per illud exaltauit humiles.

182 **E**t per illud deus repulisti nos & destruxisti nos, iratus es, & misertus es nobis. Destruxisti, ait, nos.

183 **Q**uamdiu homini placent, ego, nos, nostra, ppria, & meum & nostrum aliquid: Tamdiu uicissim in homine est, quod deo displicet. arg. Ambro. de uo. om. gen. lib. i. c. ij.

184 **S**ed nostrum ego, impios in seruitutem redigit, in iustis autem uehementes habet uetustatis reliquias, mirabiliter quoq; serpit tentatio, que auferret nobis ego, tu, nos, uos, non ego, non tu. & male tu fecisti.

185 **T**unc uero, quando deus regnabit & erit omnia in oibus. Ego & propriu, uilescet, Arg. Aug. contra Iulia. lib. iij. c. iij. h.

186 **S**ummoueamus humiliter & uere, ego & nos. Et deus nos faciet saluos.

187 **N**on est homo uerax in quo deus non loquitur Augusti. psalm. cvij. d.

188 **N**etto habet de suo nisi mendacium & peccatum. Augu.
super. Ioan. tract. v. a. cum al. nostris.

189 **Q**ui facit quod in se est, facit quod deo displicet, mentitur
obloquitur, ac sibi officit.

190 **E**x præmissis inferitur, q̄ bona operatio, non uoluntati hu-
manæ, sed diuinæ debet simpliciter attribui.

191 **B**onus actus (ut aiunt) quantum ad totam suam entitatem
est, totus, attribuitur deo.

192 **I**lli aut̄ qui uoluntati substantiam actus (ut Capr. & Sco.)
modū uero seu entitatem minorem, deo attribuunt, quod ma-
ius est sibiipsis, quod minus, ne dicam feces, deo deputant.

193 **E**x præpositis inferitur ad destructionem illius, quod penes
Scotum legimus, uidelicet, q̄ uoluntas est principalis causa quā-
tum ad principalitatem entitatis in bono opere. Secus quantū
ad principalitatem esse meritorij Scot. id xvij. & sequaces. &
Capreo. ij. d. xxvij.

164 **I**nferitur quoq; aduersus eos, qui Augustinū diuellunt, ne
dicam corrumpūt, exponentes eius dictum, ipsa gratia augetur,
ut aucta mereatur perfici, comitante non ducente, pedissequa
non præuia uoluntate, dicentes q̄ uoluntas est pedissequa quan-
tum ad relationem meritorij, de qua August. non cogitauit.

Subuersis Eckianis erroribus duobus, uideamus tertie il-
lius, conclusionis plausum/qua ponit, erronea apparet proposi-
tio. Nam si Canonum pœnas solum accumulatiue uult ad pœ-
nas a deo impositas concurrere, iam laqueus, non salus, esset in
canonibus &c.

195 **D**. Eckius, dum in canonibus non laqueum sed salutem
esse putat & hoc latenter scribit, iudaisat, & Paulum qui dicit, his-
tera occidit, item lex est ministratio mortis, non intelligit.

196 **A**ut plus hominibus q̄ deo tribuit.

197 **I**ndiget Idem Augustino doctore.

198 **E**t ea caret intelligentia quā Capricornus Scotusq; Alphons

sus & Gabriel præstare nequeunt.

199 ¶ Cum aut̄ is error, qui in atramento, seu literis, eo factis, aliud auxiliū (quod demonstracionis & manifestacionis) ut pura salutem ponit, in palæstino iudicio sit subuersus ac condemnatus, metuendum est Eckium hæresim in pulmone habere.

200 ¶ Non sufficit prædicare dei uerbū, aut illud legendo intelligere. Sed oportet orare, ut assensus ei accommodetur.

201 ¶ Peiores efficiuntur, qui diuinam, etiam euangelicā legem, sine gratia audiendo uel legendo intelligunt.

202 ¶ Cognitio peccati sine gratia nocet, facit enim nos scire, quod uitare non possumus. Amb. de iacob & uita beata. c. iij.

203 ¶ Nudus sermo ad monendū est utilis, ad persuadendū infirmus.

204 ¶ Nec lex sancta (quæ faciēda & deuitanda demonstrat) & lib. ar. cum ea ad faciendum salutis opera sufficiunt.

205 ¶ Si Eckius salutem in scripturis collocari putat, ipsum in iudeis Christus reprehendit. Ibi scrutamini scripturas quia uos putatis in ipsis &c. & ei aduersatur Apostolus, qui dicit gratiam lege testificari non conferri.

206 ¶ Immo si error notatus subsisteret, magna Biblię pars falleret.

207 ¶ Paulus quoque insauisse merito conuincere, qui uelut gratiæ defensor dixit. Si iustitia est ex lege, Christus gratis est mortuus.

208 ¶ Si Eckius de salute secius, quam nos, dixit, eius conclusio contra Vuittenbergensem. posita non urget nec ualet. Sed aduersus ignem cereo pugnat stimulo.

209 ¶ Verum si de salute locutus est more scripturarum, apostolicis aduersatur documentis.

210 ¶ Ex præmissis colligitur, quod si Canones conscientiam obligant, solum præuarcationes accumulunt, præceptum ecclesię ostendunt, & ultra non progrediuntur.

211 ¶ Cum autem D. Eckius, Vuittenbergensem. non dicit attendere ueritatem, uidelicet quod Canones sunt pœnarum a deo impostarum declaratorij, nisi sale cōdiatur, euanesceat iactata sua ueritas, si non per scripturis.

seritas.

11.
212 **P**etit tñ ut idem Eckius in propositione sua (q̄ incipit *Erronea apparet &c*) ad idem & apertius loquatur. Quæ enim con-
trouersia est partium non aduersantium, nisi sic dicat *Canones*
cumulatorios aut declaratorios pœnarum, sed parua & minuta
non curamus nec prosequimur sophismata.

Reliquas Eckij conclusiones, ad aliam disputationem refer-
nabimus. Ista pro defensione sacrarum literarũ & simplicium
Vuittembergensiu, quos tanq̄ leo rugiens quærit deuorandos,
& ab ecclesia reijci curat, intacta præterire non licuit, sed copio-
sius aduersum repugnantem militare quoq; iubebit.

213 **L**iberam arbitrium ita defendimus, ut non oppugnemus
gratiam per quam fit liberum.

214 **I**ta prædicamus uirtutes hoim, ut salua maneat scriptura.

215 **N**on irascantur Theologis philosophi, si eorum sapientiã,
ueram prædicant stultitiã. quoniã & contra, diuina sapientiã
apud eos reputatur stultitiã, sed quod stultius est dei, sapientius
est mundi.

216 **N**emo debet gloriari, & si utiq; nõ gloriari non potest, in
domino, non in homine glorietur.

217 **G**lorietur in infirmitatibus & difficultatibus suis ut uirtus
Christi perficiatur.

218 **Q**ui facit opera uirtuosa propter honorem, propriam que-
rit gloriam & laudem.

219 **S**ua quærit, qui honorem quærit, Charitas autem dei, sine
qua, nulla uera subsistit uirtus, non quærit sua.

220 **E**thica Aristotelis est plena pompis & proprijs honoribus :
& ob id plus retrahit a doctrina uerarum uirtutum, q̄ ad eas dis-
scendas confert.

221 **E**thica Aristotelis non aliter q̄ ad impugnandum eam, in
his locis quibus mores instruit, legi debet.

222 **S**i ad tribunal hominum, iudicium futurum esset, merito
de laudibus hominum gloriaremur.

223 **Q**uod si nostro examine iudicandi essemus, iure proprijs

laudibus delectaremur.

224 **N**unc cum nec uestro, nec meo, sed dei iudicio sum præsentandus, insipientia & insania est, in uestro, me, aut meo festimonio gloriari, honoresq; quærere.

225 **S**ecundum Aristotelem de nostra iustitia & eius circumstantijs possumus iudicare, & iustitiam habere.

225 **S**ecundum ueritatem nostrum iudiciũ non sequimur, per illud, sed neq; meipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum, sed in hoc non iustificatus sum, qui me iudicat, deus est. Quæ consonantia inter iudiciũ: quod Apostolus reprobaturum. Aristote. approbatum dicit.

227 **B**ene uerum est, q̄ nemo scit hominũ quæ sunt hominis nisi spiritus hominis, qui est in ipso.

228 **A**tamen illud iudiciũ non est approbatum. Approbatum est illud iudiciũ, quod scit, non quod ignorat peccata, & infirmitates nostras.

229 **P**rauum est cor hominis & sibi ipsi inperscrutabile, præsentia, magna ex parte ignorans.

230 **S**ecundum Aristotelem gloriari potest aliquis in operibus uirtuosus, quæ ipse sibi comparauit.

231 **S**ecundum ueritatem non est in operibus gloriandum hoc est, non est operum honor intuentus & quærendus.

232 **I**n domino cum timore gloriandum est, non quia eo donante magni sumus, sed quia fecit.

233 **S**ecundum Aristotelem licet homini quærere quæ sua sunt honores scilicet & laudes.

234 **S**ecundum ueritatem, peccatum est, laudem hominũ quærere. Contrarium asserens, Christi uerbum lædit.

235 **V**irtus Aristotelica sua quærit, Christi autem & uera uirtus sua non quærit, aliena nec rapit.

236 **C**um autem sibi placere, suos honores expetere, superbire sit, consequens est omnem uirtutem Aristotelicam superbiam esse penes ueritatem.

237 **Q**ui sibi placet/deo non placet.

12.

238 **N**on debemus nos, nisi in deo diligere. Idem Ambro.

239 **V**irtus uera in infirmitatibus perficitur, & hominem sibi facit uilescere, & in nullo suo gloriari, in infirmitatibus (inquam) lib. ar. & hominis impotentia.

240 **G**ratia ad ueram uirtutem sufficit, si bene attenditur Apostolus, patet quid faciat noster conatus.

241 **Q**ui naturali conatu uitij reluctari conatur, huius tantum temporis uitam sterilitet ornat.

242 **A**d ueras uirtutes, nequaquam naturali conatu proficimus.

243 **F**alsissimum est, quod deus secundum conatum nostrum dat uel gratiam, uel gloriam.

244 **S**ine cultu ueri dei, etiam quod uirtus uideatur peccatum est. Ambr.

245 **E**x praemissis inferitur ad pericula, quae Christianis ex Aristotelicis imminent moribus.

246 **C**um uelut dissonantia sint documenta Aristotelis & Christi, ac contraria contrarijs non explicentur, sed destruantur, uideantur praedicatorum, quae rationem sint deo facturi, quae legem Christi, per Aristotelicos mores interpretantur, ne dicam subuertunt.

247 **P**atet itidem quod uirtutes Aristotelis a Christo retrahunt, & falsam esse quorundam scientiam, qui Ethicam Aristotelis theologiae deseruire ferunt.

248 **P**atet item falsitas illius, quod auctus in genere moris plene moraliter circumstantionatus a deo ulteriori bonitate, hoc est gratificante, perficiatur gratia.

249 **N**on possum a Pelagiano errore excusare eos, qui ita uoluntati pedisse quam faciunt gratiam, quam secundum merita de congruo dari santur.

250 **P**etrus dicens suo domino. Non lauabis mihi pedes &c. secundum Aristotelem, honorem, secundum ueritatem de honorationem uel reprehensionem metuit.

251 **P**etrus domino futuras ei praedicenti passiones, Absit inquitens dicit a te &c. secundum Aristotelem. forte pius fuit & sine scandalo.

252 ¶ Secundū ueritatem, non fuit pius, sed dignus qui audiret a Christo, Vade post me Sathana, scandalum mihi es.

253 ¶ Pietas quam facit lib. ar. quæ ea quæ hominum, non dei, sunt, sapit, est nulla immo uituperanda.

254 ¶ Bene posuerunt, qui scripserunt, q̄ lib. ar. est suorum operum principium, si bene intelligerent.

255 ¶ Secundum Aristotelem, magnum est ut ab hominibus, secundum ueritatem, mihi pro minimo est, ut a uobis iudicer, nec meipsum iudico, Aduerte, quanta diuersitas.

256 ¶ Quando gressus hominis a domino dirigunt tunc uiam eius scilicet Do. uult. Proinde precat̄ ecclesia sic. Deus qui errantibus, ut in uiam possint redire iustitiæ ueritatis tuæ lumen ostendis. Da quod iubes & c. Do. iij. post octa, pasche.

257 ¶ Ut uelimus deus sine nobis facit, sed cum uolumus bene, rapimur & agimur.

258 ¶ *uolunt* **C**ausa exercendi ingenij, non concludendo, tenemus, q̄ sacris scripturis insistenti (citra ecclesiasticorum dicta) lib. ar. solū instrumentaliter concurrit. Et ita deus nobiscum operatur cū uolumus, sicut artifex cū ferra, saluis naturis, eisq; ponderatis.

259 ¶ Hoc uidetur docuisse Apostolus qui scripsit. Non ego, sed gratia dei mecum.

260 ¶ Nam coniunctio. Cū, coniungit accessorie & minus principaliter, secundum Paulum & Gaium iureconsultos, & bene.

261 ¶ Prodest & Christi uerbum dicentis. Non uos estis, qui loquimini, sed spiritus patris uestri, qui loquitur in uobis.

262 ¶ Congruit & hoc apostolicum, qui spiritu dei aguntur hi filij dei sunt, aguntur ait.

263 ¶ Si August. non sensit paruulos in originali decedentes, perpetuo igne cruciari, eum non intellexerunt scholastici (qui defenduntur) dicentes, q̄ excessiue locutus sit.

264 ¶ Verum si in contraria fuit August. sententia, eū scholastici ad mentem intellexerunt, sed male locutum, male affirmant.

265 **Q**uantumcumq; aliqui, mente Augustini (quam colligere
trifuntur, ut dicant morientes in origenali non cruciari) se fue-
antur, eis August. ad literam, qui dicit, ignis æterni supplicio pu-
niendos, refragatur. de fide ad Pe.

266 **N**ostram positionem verba astruunt sententiæ, quã, equis-
simus iudex, contra eos, qui in sinistris stabunt, videlicet ite in
ignem æternum, proferet.

267 **Q**ui continuo subiecit, qui præparatus est diabolo & an-
gelis eis, ut illi qui ignem æternum distinguunt, redargueren-
tur, & confutarentur ij qui illis ignem Alchemisticum in primo
uel secundo gradu calidum deputant.

268 **E**t alio loco, in tenebris exterioribus dicit esse perpetuum
dolorem, immedicabilem morbum, uincula non solubilia, la-
chrymas ignitas &c. & alia in effectu, quibus ad literam, pœ-
nam sensus concludimus.

269 **N**os doceant illi, si possunt, alium ignem habituros infi-
deles infantes, alium adultos.

270 **S**ed quia hoc docere p sacras literas nequeunt, ad ignem
alchemisticum (qui factum non ledit) infideles paruulos mittunt.

271 **N**ec demonstrare eos posse scripturam credo, qua legitur
iudicem sinistris alicuius dicturum. Ite uos adulti in pœnam
sensus. At uos paruuli in damni pœnam.

272 **N**ec credimus aduersantes, ex circumstantijs scripturarum
colligere suam opinionem posse, & scimus Pe. Aposto. docen-
te, q ratio naturalis nec concludit, nec scripturas interpretatur.
infra conclusionem peculiarem uide.

273 **P**roinde sanctam honorantes scripturam, medium inter
eos, quos ignis cruciabit æternus, & eos in quibus erit deus o-
mnia in omnibus, cum Augustino, ignoramus. hyp. lib. v. me-
lius tamen ex causa dicenda, tertium locum nescimus.

274 **N**ec cõtra lras, tamen si graues uideant, temere larrabimus

275 **E**tsi infantes huiusmodi, proprium actionis peccatum nul-
lum habuerunt, origenalis tamen peccati damnationem, carna-
li natiuitate traxerunt. Aug. de Fid. ad Pe. c. xxvij.

276 **E**os, qui secius docent, hæreseos nota Augustinus inurit. dicens. Si quem contraria his dogmatizare cognoueris, tanq̄ pestem fuge, & uelut hæreticum abijce. de fid. ad Pe. c. xliij.

277 **I**dcirco uerū maneat, quod de damnatis indiscriminatim legimus. Ignis eorum non extinguit, & uermis eorum nō moriet

278 **E**luant aduersarij hæreseos notam, si ualent, & hanc absurditatem defendant. uidelicet q̄ infideles. ipsi sanctis fidelium animabus æquant. quantū ad pœnam (ut ferunt) attinet priuationis

279 **N**am ante passionem domini, omnes animæ sanctoꝝ in inferno, sub debito priuationis Adam tenebantur. Augusti. de eccle. dog. c. lxx viij. iuncto capite sequenti.

280 **P**roxima secundum scholasticos bene procedit. quoniam perpetuum & æternum non uariant speciem. Itaq̄ priuatio uisionis in patriarchis & infantulo infideli, ante passionem non distabant specie.

281 **V**erum sit & maneat, licet philosophorum nullus sentiat, q̄ corpora infidelium animalia & corruptibilia resurgent, ac perpetuo igne exurentur. licet sit mirabile, corruptibile applicatum corruptiuo, nunq̄ corrumpti.

282 **P**œna, quam scholastici, damni uocant, in inferno est maxima, hæc legitur in lib. de tripli. habit. Aug. intitulo.

283 **V**eruntamen cum eum Augustini esse quidam hæsitent, & nudus loquar, ne hæreticus iudicer, eam disputatiue pono, q̄ quam scholastici sæpius sine authoritate & inermes sint, attamen nolint uel hæretici uel temerarij censerī.

284 **S**ustinebitur tamen per illam authoritatem. Nec dederis mihi paupertates, ne periurem nomen tuum & blasphemem. Item in inferno quis confitebitur tibi?

285 **P**œna priuationis gratiæ & uisionis diuinæ secundum ecclesiasticos est pœna sensus, hoc est, discutiens & affligens.

286 **E**t tam magna, ut in eius comparatione omnia tormenta, & pœnæ genera, eligerent, ut gratia uel uisio haberet. hæc patet de iustis in hac uita, & eius materia alias oportunius tractabit.

→ 275 **S**ine liberum arbitrium, cū nec male nec bene neq; feliciter uiuat, quo spiritu Vuitrenbergensiu quidam debilis inimicus qui lumen gloriæ in uisro se demonstraturum, iactauit, uehatur agiteturue: nescimus.

288 **D**eus non respicit, opera nostra, quando uel gratiam infundit uel beatitudinem, hoc est, regnum suum confert.

289 **P**ropter illud, non ex operibus nostris ne quis glorietur. Et per illud. pro nihilo saluos facies eos. Et per parabolam Christi, tantum nouissimo quantum primo, da.

320 **O**mnes qui in libro uitæ sunt scripti iustificabuntur & fiunt salui, per illud Hier. perpetua charitate dilexi te, ideo miserans in misericordia attraxi te.

291 **P**er Ambro. aut incerta præscientia, mutabile consilium & inefficax uoluntas.

292 **E**t per Apostolicum documentum, quos præsciuit ut prædestinaret, prædestinauit ut uocaret, uocauit ut iustificaret &c. Et illud in uoluntate tua deduxisti me & cū gloria suscepisti me.

293 **I**tem per doctrinam Christi, habenti dabitur & abundabit. Non habenti auferetur, & hoc, quod habere uidetur.

294 **I**dcirco opera secundum gratiam prædestinationem, sed non contra, prædestinatio secundum opera defendi potest.

297 **A**ttamen uerū est, q; quidam ita sunt prædestinati, ut sanctorum precibus committantur.

296 **V**eruntamen cum hoc iudicium dei occultum sit (& per crucis profundū, ex quo omnia alia surgunt ac crescunt significet) debemus nos precibus sanctorum semper commendare.

297 **N**on ut, uel gratiam, uel beatitudinem, nobis conferant, sed quatinus deus largiatur, intercedant.

298 **Q**uoniam sancti salutem corporis, nec mentis conferre, dare, concedere uel tribuere possunt. Aug. ps. xxxv. g.

299 **H**oc nos docet ecclesia, orare, Da domine populo tuo salutem mentis & corporis. F. ij. in passione. Do. iij. feria. vi. in Quadrag. de. S. cruce in com.

300 **E**t in lætania magna, non sic deprecatur, sancte Sebastianè libera nos a peste, sed sic a clade & peste, libera nos domine.

301 **I**ntercessionem sanctorum pro nobis deus præstat, hoc fateatur ecclesia dum orat. Præsta quæ o. d. ut sancti tui non desinant iugiter orare pro nobis, arg. c. obtineri. xxiiij. q. iij.

302 **A**d præmissa redeundo non credimus Aug. scripsisse. Si non es prædestinatus, fac ut prædestineris, contra communem errorem.

303 **S**ed sic, Non traheris, ut traharis.

304 **Q**ui per artes liberales, sacrosanctam Theologiam intelligit & interpretatur, quemadmodum asina Baalam sonat loqui, ignorans quid dicat.

305 **I**n intellectum sacrarum literarum ex liberalibus pendere atque colligi artibus affirmare, nisi Grammaticam acceperis, error est penitendus & illico expugnendus.

306 **O**stendat ecclesiasticus ille, qui scripturam per dialecticam enucleauit. & doceat hoc ei licuisse. Non obstat. c. relatū xxxij. d.

307 **S**i illa autoritas, Deus uult omnes homines saluos fieri. i. saluandos, uel qui salui fiunt uult saluos fieri (iuxta unum Augustini intellectum) accipitur, male & contra mentem Damasceni (ut eum scholastici eorumque defensor inducunt) astruitur, hoc esse uerum de uoluntate antecedente non consequente.

308 **N**am si considerantur saluandorum opera consequentem habemus uoluntatem, sin autem naturam suam ab eo factam deus considerat, uoluntas aderit antecedens. secundum scholasticos.

309 **L**icet deus non respiciat opera futura, attamen figmentum huiusmodi duplicis uoluntatis Scholastici excogitarunt.

310 **M**ale ergo & ignoranter Damasceni documentum intellectui Augustiniano contextum est, quoniam non conueniunt, sed diuersa, non autem aduersa protulerunt.

311 **C**um Damascenus in loco citatae autoritatis duplicem prima fronte recipiat intellectum, denuo ignauiter pro dubia questione explicatione seu decisione inducitur, quoniam certa non ambigua allegati testimonia debent.

312 **P**ræmissa a deo firmatur, q̄ alter intellectuū, Scholasticè interpretationi non modo non consonat, sed aduersatur.

313 **L**iberum arbitrium, cum sub peccato captiuū ducatur/peccati dominium patens, tentationes pati eis consentire, & temp. peccare cogitur.

314 **P**er illud. Noluī benedictionem & elongabitur ab eo. per illud spiritus uadens & non rediens. per illud, inducam sup̄ eos mala, a quibus exire non possunt. Educ de necessitatibus meis animam meam, ille orauit/qui hoc cognouit.

315 **N**ec obstat, q̄ omne peccatum est uoluntarium, licet lib. arbit. in necessitatibus positum, necessitetur cogaturne, tamen necessitates illę fuerunt uoluntarię.

316 **H**oc nondum in scripturis intellexerunt, nec in August. in-
spexerunt, qui sunt Vuittenbergensium audaces aduersarij.
Exclusores nostri.

317 **B**ona uulgaria, nouo licet uocabulo, pietatis opera, natura-
lis, sunt peccata apud Theologos apertissima, patet ex præmis-
sis de. S. Petro.

(satemur.

318 **P**ccatores malos, deū intelligere posse, sed et gratius peccare,

gung

319 **F**ucatę & piatę infidelium uirtutes, licet sint peccata, non tamen sunt indiscriminatim crimina.

320 **L**iberum arbit. nisi fuerit per Christum liberatum, non est indifferens, nec ad gratiam se reflectere, uel uertere ualet.

321 **S**i homo per liberum arbitriū potest facere quod uult, quo modo ueritas illius iusti subsistet, non quod uolo bonum, sed quod odio malum, facio.

322 **O**pera quę fiunt secundum diuinam gratiam, fiunt secundum misericordiam, gratia enim & misericordia identificant.

323 **D**oceri petit. Si dum omnia fecerimus sine charitate, attamen nihil fecimus, quomodo absq; charitate imperfecte præcepta impleamus. Cum imperfecte facere, est utiq; facere. Vbi manet authoritas Christi. Sine me nihil potestis facere.

324 **C**erte ineptissima illa est quæstio, & uere anilis, habent in

pectore uulnus, quare non saluat nos uerbor: qui creauit omnia
uerbor: cum sit uerissimum, quod deus suo uerbo sine meritis,
nos saluat, nostris.

325 **D**eus non mutat pœnã æternam in aliam temporalem, q̄
pœnitentiam illam perpetuam .i. tota: uita faciendam, in iudi-
cio perpetrati admissi, & decreto condemnationis.

326 **A**d dimissionem peccatorum, homo nihil agere debet, ni-
si uere pœnitere. quod si fecerit. nihil est quod deus puniat.

327 **N**isi frater meus sit propheta a deo destinatus, ut corrigat
Ezechielem & alios prophetas.

328 **D**eus per Ezechielem dicit. Si impius egerit pœnitentiam
ab omnibus peccatis suis quæ operatus est. omniũ iniquitatum
eius quas operatus est non recordabor.

329 **S**i deus, acta pœnitentia, peccatorum non uult recordari,
nos doceat idem bonus frater uel suus pœceptor, si pœna tem-
porali, æterna dimissa, deus peccata plectit, an non sit recordari
peccatorum, probabiliter.

330 **E**t Esaias dicit. Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter
me (non dicit propter pecunias) & memor non ero, tu autẽ me-
mor esto. Memor esto. per cõfessionem, memor esto redimens
ea elemosynis, da elemosynam & omnia munda erunt.

331 **H**ieronimus. Propter me, quia misericors et patiens & mul-
tarum sum miserationum, nõ propter nũmorum sonum, quo-
niam si indigero. non dicã tibi & c. Et propter me, ut scias non
ob meritum tuum. sed propter meam clementiam.

332 **V**ere pœnitere quid sit, Ezechiele propheta & Cypriano
gloriosissimo martyre maioribus & pœceptoribus discamus,
qui dicunt. Si pœnitentiam ab omnibus peccatis suis egerit, &
custodierit oĩa pœcepta dei, & fecerit iudiciũ & iustitiã, uita uiuat.

333 **A**ugustino & Ambrosio doctoribus. Qui uere pœnitet,
ipse sibi displicet, omnia aduersa habet, ipse sui accusator, ipse sui
testis, ipse se perurget & stimulat, nec inuenit quo fugiat, hoc bo-
ne est mentis, uulnus sentire peccati, quod si quis non sentit/im-
medicabilem habet ægritudinem.

334 **Q**ui ita pœnitet, & peccatum suum contra se in suum con- 16.
spectum semper euocat, iudicat atq; damnat, foelix ibit in patri-
am, nec post mortem in purgatorio futuros patietur cruciatus:
licet bene moriendo peccet.

335 **D**ummodo peccatum, in pœnitentia sua, inutili diluat, cõ-
fidenter dicendo. Amplius laua me ab iniquitate mea, quoniam
iniquitatem meam cognosco. **O** domine quia misericors es, &
ego inutilis in pœnitentia mea deficere me. i. peccare cognosco,
& ipsum peccatum iudico, noli me iudicare, sed tantum laua.

336 **S**i non laueris me, partem tecum non habebõ, qui dixisti,
age pœnitentiam & amplius noli peccare.

337 **Q**uanq; secundum sacras scripturarum authoritates in ue-
raciter pœnitente, quod denariorum sono redimi debeat, com-
perias nihil, tamen de indulgentijs nihil concludo, nec eas ut di-
uulganter approbo. **S**ed improbare teneor ob id quod opi-
mas hominum exunias, non animas hominum diligunt atq;
pelliciunt, & iudicium octennio extremũ futurum sciunt ac do-
cent, quod Christus Apostolorum non esse differuit.

338 **D**ubito an ecclesia uelit suas iniurias & inobedientias uel
rebelliones post remissam transgressionis obligationem uindi-
care, aut suspendere, donec præuaricator ad ecclesiæ decretum
per pecunias uel bona opera se redemerit.

339 **D**ubito etiam an ecclesia, remissis iniuriarum obligationi-
bus, pœnas exigere possit. arg. l. Si unus & Si pactum. ff. de pac.
iunc. c. i. de no. ope. nunc. Canones iudicium legum imitantur.

340 **H**oc arbitror ueritati cõsonare quod quilibet sacerdos (nul-
lo prælato dempto) suo subdito petenti sibi remitti, & culpas &
pœnas remittere tenetur.

341 **Q**uod si non fecerit, existimo subditum, præcepto etiam
disculi domini ligari. Per ista tamen nihil uolo de indulgentijs
contra prælatos catholicos dixisse.

342 **P**eccat tamen prælatus non dimittens.

343 **A**d confutandas nouas, quanq̄ indoctas, cuiusdam con-
clusiones, ultra ea quæ in principio scripsimus, quibus deniq̄ no-
uitas illa fracta & commixta uidetur. pro Vuittenbergenſium
Apologia, ſuppoſitas conclusiones tractabimus.

344 **N**on inficiamur Ro. Pon. nouas condere leges. item di-
ſpenſare, & plene interpretari poſſe.

345 **U**bi uero ſperſe Dominus, uel eius Apoſtoli diffiniunt,
ibi Ro. Pon. non nouam dare legem, ſed potius uſq̄ ad animã
& ſanguinem confirmare debet. textus eſt rotundus in. c. ſunt
quidam. xxv. q. i. quo non dabitur gloſella fortior. Nō obſtant
quæ in glo. & deinde alijs tanguntur.

346 **U**ſq̄, in eo textu, non capiẽt excluſiue, ſed ut aũt incluſiue.

347 **S**i Ro. Pont. quod docuerunt Apoſtoli & Prophætæ, de-
ſtruere nitetur, non ſententiam dare, ſed magis errare conuin-
cere. Ita Urban⁹ Papa in. d. c. ſunt quidã in q̄ uideat garrulus fra-
ter, ſi bene adulatus ſit Ro. Pon. cuius antecellor contrariũ dixit

348 **H**ereticus eſt quicumq̄ aliter ſcripturam intelligit, q̄ ſenſus
ſanctiſpiritus eſſagitat. xxiiij. q. iij. hæreſis ſecundum Hierony.

349 **H**ereticus eſt, qui alicuius temporalis cōmodi, utpote pe-
cuniæ uel uani honoris, aut deſerſionis ſui erroris, principatusq̄
ſui gratia, nouas opinionēs, potiffimum ſacræ Bibliæ diffor-
mes, gignit. Auguſt. de uci. tre. c. i. xxiiij. q. iij. hereticus.

350 **P**opulus autem ſimplex, qui huiusmodi prædicatoribus
credidit, imaginatione quadam ueritatis illuſus eſt.

351 **Q**ui falſa credit, hereticus eſt Auguſti. quæſtionum euan.
ſecundum Matth. c. xi.

352 **H**æreticus eſt, & extra eccleſiam animo exiſtit, licet corpo-
raliter intus uideatur, qui falſa credit (multo magis qui ſeminat)
de aliqua parte doctrinæ, ad ædificationem fidei ptinente, mul-
tas tales eccleſia portat. Auguſtinus ibidem.

353 **H**æreticos illos, qui ita falſitatem ſententiæ ſuæ defendunt
ut intentam faciunt multitudinem, eccleſia pellit, eliminatq̄,
Auguſtinus ubi ſupra.

354 **N**on loquitur Augu. de doct. ſcholasticorum & humanis

inuentis, sed de canonicis, hoc est Bibliis.

1A.

355 **P**seudo prophetas, eos arbitramur, qui aliter scripturarū uerba accipiunt, q̄ spiritus sanctus informuit. xxxvij. d. uino secundum Hieronymum.

356 **Q**uamuis in diuinis scripturis multa sint uerba, quæ ad eū sensum trahi possint, quem unusquisq; sponte præsumperit. At tamen lex dei non debet secundū propriam ingenij uirtutē seu intelligentiā legi uel doceri. xxxvij. d. relatū secundū. Clg. Ro. Pō.

357 **Q**uod Vuittembergenses, ex ipsis scripturis capere ueritaris sensum instituerunt, & bene secundum prophetica, Apostolica & Pontificia decreta Non extraneū quærentes intellectum. Ob id illi, qui suo spiritu, & Aristotelico adminiculo ipsas interpretantur, eos hæreticos esse inuulgant.

358 **Q**ui dicit, quod sancti partes ecclesiastici dixerunt, & nō retractarunt, temeritatis argui non potest. Secundum inno. quē Philipp. Deci. partem ueritatis uocat.

359 **H**oc est optimū Ro. Pon. dictū nostrūq; munimentū & calybeus thorax male enī arguitur hæreseos, q̄ temerarius nō est

360 **L**icet pecuniarū aucupes & quæstores opū diligentissimi, contra nos se triūphasse gloriantur, hoc tū affirmant sicut cætera falsa q̄ scribūt, & multas in iure Canonico ineptias conficiūt.

361 **N**on est hæreticus, qui curat Ne innocens criminis (lupo ululante & in suum tribunal lacerandū agnum euocante) in locum non tutum, & ad inimicum perueniat iudicem.

362 **O**fferre etenī se ad tormenta uel forsan mortem per uiolentiam, non per iustitiam, aut in hostium sinu se reponere, abhorret natura, humana fugit ratio. hæc iure & laudabiliter recusantur Cle. pastoralis, de re. iudi.

363 **C**itatio etiam neglectis seu contemptis præmissis non ardeat. per alleg. Cle. pastoralis.

364 **I**dcirco laudandus est princeps, qui curat ne rapaci lupo, agnus commendetur, aut in leonis fauces ueniat, ad hoc etiam quemlibet Christianum obnoxium dicimus.

365 **N**on est hæreticus, is, quem inimicus suus hæreticum cri-

D

terminatur, sed qui legibus decernentibus, hæreseos crimen incurrit seu admittit.

366 **N**on est dubium quin hæreticorū bona ipso iure uel facto sint confiscata! Attamen confiscatio ipsa, anteq̄ sententia, admitti criminis, fuerit promulgata, non habet executionem, nec sortitur effectum. c. cum secundum leges de hære. vi.

367 **N**ec est dubium hæreticos, anathemati subiacerere, & excommunicatos esse sed male inferitur textibus.

368 **Q**uamcumq; tamen aliquis sit ipso iure uel facto a Canone excommunicatus, non debet in publico uitari, nisi lata sit sententia declaratoria super hoc, & pars citetur ad uidendū & audiendum se Canonis uel legis pœnas incurrisse, uel ad allegandum & dicendum causas quare &c.

369 **E**t est hodie quædam extraneagans Martini quinti, edita in concilio Constantiæ. Quod excommunicati etiam notorij, non sunt de necessitate uitandi, ante publicationē uel denuntiationē.

370 **L**imitat̄ præcedens, nisi essent excommunicati pro percussione personæ ecclesiasticæ. Hæc exceptio regulam extendit priorē.

371 **O**mnia iura canonica quæ dicunt, ipso iure uel ipso facto, aliquem puniri confiscatione bonorum, uel quacumq; alia pœna, nō requirūt aliud q̄ declarationē iudicis de commissio crimine.

372 **S**ed ante sententiam declaratoriam, commissionis uel incursionis ipso facto, pœna non sortit̄ effectū, sed stat in suspēso.

373 **E**st tamen talis excommunicatus ante declaratoriam, sed non est contagiosus, sicut nec pœna contagiosa.

374 **D**onec fuerit declaratus, resultat effectus notabilis. quod non erit uitandus in diuinis & in cōmunionē, nec in alijs tanq̄ excommunicatus ampliatur, etiam a scientibus excommunicatum talem de necessitate non debere uitari.

375 **M**ale idcirco bonos Christianos, hæreseos accusat, & impolite atq; imperite, eorum fautores hæreticorum (qui nec tales sunt in ueritate. Nec si essent (quod procul absit, tales declarati sunt) pungit atq; perurget, eis quidem (quibus hæreticorū genus semper fuit odiosum) infamix suspicionem, immo notam, nisi

infra annū fecerint satis, iniiciens. Quod facit, ut deficientibus
ei sacris literis, homines uel uano terrore, uel adulatione seducat

376 **P**ossunt & hæretice prauitatis inquisitores, prauis atq; ma-
leuoli esse, ac hæreseos crimine premi. legimus nimirum prauos
inquisitores nouæ constitutioni. Clemen. occasione præstitisse.

377 **I**nquisitor hæreticæ prauitatis dum contra hæresim inquir-
endo procedit. non debet de fide catholica par cerebrosa & ille-
gitima inuenta, sed iuris documenta negotium sublatis amore
& odio inchoare, & illud sacris literis ac constitutionibus diffi-
nire, sed per legem dei de fide disputare.

378 **C**ætera ad aliam disputationem, aut potius ad librorum
editionem (non possunt enim tam ardua negotia breuibus inera-
mibus conclusionibus diffiniri) reseruamus.

379 **C**onnexa & cohærentia, iudicantur sicut ea quibus con-
nectuntur & cohærent.

Saluo iure addendi minuendi & cætera huic certamini ne-
cessaria faciendi. Item corrigendi, non literas sanctas seu canoni-
cas uel ecclesiam fidelium uulnerandi, sed errores maledicto pri-
mi Adæ obrepantes detestandi dicturus. Delicta iuuentutis meæ
& ignorantia meæ ne memineris domine.

Et protestat̃ prout est iuris, moris & stili Theologici. Insuper
p se aliter nõ sensurum q̃ sacrosancta scriptura & catholica eccle-
sia docuerit, item & eius decreto obediurum sese. Insuper eos
qui non ex sacrosancta Biblia, neq; ex sanctorum patrum cano-
nificatis doctrinis irrigati sunt. sed semetipsos doctores & scriptu-
rarum interpretes, ita faciunt ut multas misere scriptura angu-
stias pariat, atq; eos qui odio uel amore uehuntur tanq̃ suspi-
ctor recusat & reprobaturum iudicium declinat, de quibus omni-
bus ac singulis protestatur. Subijciens se & omnia sua prote-
stioni, tuitioni atq; defensioni S. Ap. & c.

Datæ Vuittenbergæ causa exercendi ingenij. Die uero
ix. Mensis Maij. ANNO Domini M.

D. XVIII.

D ij

Cum condalia uel conclusiones nostras, ita, at nec inconsulto, ediderimus, ut nonnullæ eandem proferre sententiam uideantur. Idcirco suppositos nobis placuit epilogos adijcere, ne instituto nostro, aut conclusionum numero deesset particio.

380 **D**eus omni eū recipienti, dat potestatem filium eius fieri.

381 **D**eus continuo & indubitanter quod suum est inspirat. Si est qui recipiat.

382 **A**ug. Si codex eius menda caret, quod non credimus, liberius scripsit, necessario dat quod suum est.

383 **D**eī gratia nulli deerit. Si bonę monitiōi uolūtas adheferit.

384 **D**eus hoīem uocat, scđm qđ uocationi apt⁹ est & cōgruit

385 **D**eus sine nostra uoluntate non operatur nostrā salutem.

386 **Q**ui te creauit sine te, non te iustificat sine te.

Ex illis ueris & gratiæ diuinæ testibus, sed tamen contra eandem continentiam, sequentes uulgo eliciuntur quibus secūrim gratiæ obiectant.

387 **E**rgo in nostra potestate est recipere Christum Deum.

388 **C**onsequens est hominem ex seipso se disponere posse ut filius dei fiat.

389 **I**deo uoluntas pōt esse seipsa, q̄ recipiat, qđ deus dare pōt.

390 **Q**uamobrem infert̄ etiam ad auxiliū generale, non discerrens bonos, sed coadiuuans uoluntatem ut dona dei capiat.

391 **I**dcirco aptitudo & congruentia ad diuinam uocationem ex homine est.

392 **I**deo uoluntas requiritur ut præuio actu occurrat.

393 **I**deo actus uoluntatis præcedit iustificationem Dei.

394 **Q**uæ sunt falsæ & ex mente præmissarum septem minime colligibiles.

395 **P**rimæ inest illa. Nemo recipit Christum nisi tractus a patre, & hæc, non uos me elegistis &c.

396 **S**ecūda ista, erratis lōge & facti estis, ppe in sanguine Chri

397 **E**t illa, Israel sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit.

398 **I**mmo & hæc, homo nō potest datam gratiam ex suis uiribus custodire.

399 **Q**uarre. Tota die expādi manus meas ad populū non credentem, iuncta hac, palā apparui his qui me non interrogabat.

400 **Q**uinta, Hæc authoritas cuius uult miseret, & quem uult indurat.

401 **S**exta ista. Sine me nihil potestis facere, & hæc authoritas Dominus dabit benignitatē, & terra nostra dabit fructū suum.

402 **N**on fit sine uoluntate, hoc est non extra.

403 **N**ō fit sine uoluntate, quia deus facit uelle & operat uelle.

404 **O**pera hominis extra gratiam in facta sunt peccata, mendacia, uanitates.

405 **A**liud est operati secundum hoīem, aliud secundum Deū.

Habes candide lector, Conclusiones ccccv. quas lege, & me dilige, atq; sciliciter uiue.

S REVERENDIS

PATRIBVS, DD. HENNINGO GO
de præposito, & Laurentio Schlamau Decano Ec
clesiæ collegiatæ & exemptæ Omnium sancto
rum Vuitenbergē. Iuriumq; doctoribus
& professoribus celeberrimis, patronis
q; colendis, Andreas Caroloftas
dius. S. ///

D in

Adversus Monomachiam. Reuerendi patres & domini, quã. D. Ioannes Eckius, Theologiã professor doctus, pro sua authoritate, defensionem inscripsit, & multo elegantius, ut spero, quã foeliciter contra ueritatem, meo sub nomine instruxit, responsurus non stui Aristotelis argumenta conquire, nec si possum, quod nec dum me, doleo, attigisse, ex flumine Tulliano, eloquentiã ducere risu uulũ. Qui nec uestras hac in re aures, florida declamatione mulcere queam. At mihi conflictu in nostro, sic loqui, ut intelligar, sufficere ratuflum, ut de scripturis disputans, scripturatum imitans simplicitatem, orationem habeam, quã rem mei similibus explicet, sensum edisserat, obscuriora manifestet. Quã nimirũ is etiam sermo poterit, assequi, qui uerborum compositione nõ frondescit, nec uastris abundat ambagibus, quatinus ueritas ne unquam uerborũ lenocinijs & fucus eguerit, aut morbidi instar sermõnis medicamenta exquisuerit. Porro in meis conclusionibus, quas non paucis, D. Eckius orbitatibus cõfecit, nihil de meo dixi, neque meam attuli sententiam, sed eam repetõ, quam Spiritu sanctus per legem, Prophetas, Agiographos, Euangelistas, Apostolos, Ecclesiasticos patres edidit, quã autem aduersus eã sub nominis mei titulo noster diuersarius meditatur, suo pure moritura boni omnes iudicij decernent. Vestrum esto officium Pysillos agere, quo hoc in certamine, ueritas elucescat, deprecari quod ut elanguat fastus, absit liuor. Has pestes, illaque non meã est facultatis uitare supercilia, qui laciniolis peccatorum sinibus desapo, & tenebrarum implicor nebulis, humi repam, nõ ab ouo auspicator, ne cum supra principium alius negotium ceperim, ipso exordio depeream. Scio quid distent æra lupinis, uitate foeliciter, & hæc uestris tutamini curis. Data celeriter Vuitenbergæ die quo est oblata. D. Eckij machina, xxvij. Augusti. Anno M. D. XVIII.

Terminio domino Eckio Carolo stadium S.
Non mihi, doctis. D. Eckij licet in hoc gymnasio, in quod me obiurgatiunculis atque aculeis, diligenter tractare uideris, honorem meum adeo defendere, aut maledicta tua, quibus tumes tam acriter refellere, ut me partes meas potius, quã ueritatis tutari, quiuis decernere queat. Cum profecto, nec te, secius sim aggressus, quã diuinã reluctantem ueritati uelitem. Idcirco quo ad fi

eti potest, hæc sacra, quæ aliter non constant, tuis histricosis 20.
positionibus, ita dei ope impingere statui, ut simul intelligeres,
mihi decem iniurias pro una modo si quæ ingessi, te intulisse, &
testimonia scripturarû incongrua, tuis sententijs coaptasse. **Des**
inde cum ambo lassati, arbitros electuri, pilam petierimus, ipsa
sententia secundû Canonicam scripturâ prolata, nos pacabit. **Ne**
putes magnificianda scandala (ut ais) quibus ueritas, malitiam
omnê uincit: bellû sit propter pacê, neq; sinamus falsam adimes
re pacem, quæ iusto patrû bello conseruata sunt, ueritatem non
odia sectemur. **Vale** sceliciter & quæ tibi aduersariû facis, p*ro* iacu
lis, dilige. **Data** Vuittenberge. xxvij. Augusti. Anno. D. XVIII.

S Eckij adnotatio seu potius inuectiua prima.

Cû regnum cœlorû in uerbis Christi, p*re*sentem uideat signifi
care Ecclesiã, ac tempus plenitudinis euangelicæ tûc aduentantis,
non uidet quomodo pœnitentia om*ni*um fidelium uitã exprimat.

S Capogetica Conclusio Carolostadij.

CPrima Eckij cõclusio in fundamento est. Ecclesiã militantem
cui tẽpus plenitudinis aduenit, cû sit congregatio om*ni*um fidelium
inter quos non pauci sunt iusti, non uidet pœnitentia indigere.

Cõmotus Eckius ita defendit seu potius offendit.

I **M**iror unde D. Bodenstein uenerit in mentem, ut di
cat, primã conclusionem Eckij uelle in fundamento, Eccle
siã militantem non indigere pœnitentia, cû hoc nullibi in
adnotatione mea reperiat. Itaq; cû fundamentum sit ruino
sum, ideo cœtera super ædificata ruant, necesse est. **Carol**

Cognosco. D. Eckij tuum, de mea stulticia iudicium, miraris
nempe unde p*re*scriptus mihi sensus, tuæ inuectiue subreperit
non exalbeo hac tua censura, qui rebus distantibus insticiam sa
teri meã cogor. At non sum tã obtusi cordis, ut uerborû sonum
tuorû tantum, non etiã quid uelis, & quã sententiam effundas
intelligam. **Cur** non de teipso miraris: cum non potueris nõ sen
tire idem, quod mihi decretû est, nec inficias iuerim, hoc qd in
mentem uenisse miraris, non perspicere oculis aut legi, reperiri tû
ex scribentis intentione admodû contendo. Tu in fundamento
iacis hanc. Non uidet q*ui* pœnitentia omnem fidelium uitam expri
mat. Ego dixi Ecclesiã. **D.** Eckio referente non egere pœnitentia

*Penitentia om*ni*um fidelium uita
exprimit.*

ria, negando etenim, omnem fidelium uitam fore poenitentiam, hanc
silenter infero, ergo aliquam uitam fidelium esse poenitentiam, & rur-
sus per leges altercentium, uolebam dicere subalternae, in materia
contingenter accidentium (cuius exemplum iam ad manus est, si scho-
lasticis complaudere fas est) eius opposita scilicet haec, aliqua uita
fidelium non est poenitentia, etiam uerificatur, coniunge proinde
ambas, dabis nec ecclesiam aliquam, quae est fidelium congregatio
poenitentia non indigere: dabis profecto: ergo fundamentum con-
clusionis tuae. At ego contradictoriam contra illud ruinosum, non
meum, sed tuum fundamentum, refluui, uidelicet, omnem uitam fi-
delium, poenitentiam esse, hanc uelut ueritatem, ex innumeris Ecce-
sasticorum libris doctorum hauseram, nec ei contradicere cuiquam co-
cessam cerno. Insuper cuiuslibet Christiano professori acceptanda
esse omnes personant Ecclesiastici, quamquam repugnent scholasti-
ci. Admissurum te nequaquam ambigo multas particulares dei Ecce-
sias uniuersalem unam & sanctam, ueluti sanctum, ac pium corpus
constituere, de quibus particularibus saltem, in quibus soli iusti, non
etiam impij inueniri possint, non negares fundamentum quod ex-
cerpti, quoniam iusti poenitentia non indigent. At cōfiteor & san-
ctissimos huius uitae, poenitentia indigos, hoc est meum funda-
mentum, quia ueritas, omni canonica scriptura, quae nec fallit, nec
fallit contestata, fundamentum autem tuum, uel si uis meum ex tua
conclusionem concinnatum, tecum cōsentio, ruinosum & falsum,
ac singula in eo super aedificata, atque quae ex eo germinantia ge-
nuino morbo laborare, & re ipsa ueritate docente ruinam facere,
hoc modo, illam quae profecto ab oculo caput exordium, conclusio-
nem refellendam putauit, non modo modestiam, quam exigo, non
obseruas, excedere proposuerim. Sed ob id quod nihil de scripturae
authoritate admoliris, ueritatem quae nostris e uerticibus, ho-
minum scilicet pectoribus subnata sunt, huc atque illuc uersas, inie-
ctas. Nunquam Eckij arbitratus sum, te omnem poenitentiam, ab uni-
uersali Ecclesia abstulisse. At id expertis cognosco documentis
tuus te omnem fidelium uitam, poenitentiam esse inficiari, id ego re-
futo. Tu autem de una poenitentiae specie tuam sententiam astruis,
quemadmodum ex conclusione sequenti legimus, quae sequitur.

II **U**nde cum S. matre Ecclesia poenitentiam, sacramentum
esse assero & cōfiteor, ac secundam post naufragium tabulam.
Similiter poenitentia animas fidelium emundari ac purifica-

21.
ri, cū eadem & sanctis patribus humiliter confiteor, neq; ali-
quis hoīm, qui spirat aliter me sensisse audiuit.

Hæc est prioris probatoria seu declaratoria, dicis me in adno-
tatione nullibi reperire Ecclesiam militantem pœnitentia nō in-
digere, hoc iamia per hanc & probas & declaras. **Q**uon iā ais, cū
matre Ecclesia pœnitentiā assero sacramentū. Si hæc tu a fuit sen-
tentia, incaute aduersatus es propositioni sequenti.

33

33 **O**mnis fidelium uita est pœnitentia. Non enī intelligitur
de sacramentali. Ego aut̄ hominem Chryssipeo acumine prædi-
cū ad rem repugnasse rebar. At cum accipio te ad rem non ue-
nisse ppositā, patienter maledictum tuū tolero, nec remaledico.

Qua consequentia, quo deniq; ordine hanc inferes, pœniten-
tia non exprimit omnem fidelium uitam, ex hac, non omnis fide-
liū uita, sacramentali exprimitur pœnitentia. Sequitur ue mi do-
ctot, frater charissime, ad destructionem patris, totius interitus,
porro ut philosophice & dialectice tecū fabuler, est ne argumen-
tū a parte subiectiua, ad totū eius inferendo negatiue ualidume
uelut dicerem, non habet febres, ergo non habet infirmitatem
uel morbum, Ita hoc proposito nostro iugendo, ualeat ne illud
Pœnitentia sacramentalis non exprimit omnem fidelium uitā:
ergo nulla est, quæ omnem fidelium uitam obtinet exprimitue,
quid miraris me uidere quid sentias, cum illas sophisticas neni-
as olim penetrauerim, & obijcere tibi ualeam, te facere conse-
quentis fallaciā, ab inferiore ad superius destructiue arguendo.
Sed abeant illa portentosa hominū figmenta, non eis hac in pa-
læstra fauemus, alia est nostra disputatoria: Ad rem ipsam tecū
congressurus, id te effragito, ne tuo arbitrio de scripturis a S Sp-
datis, uel cogites uel loquaris.

Assero & cōfiteor ipse sacramentalē pœnitentiā cū Ecclesia:
sed eam non tantū, immo & alias, cū eadem sanctisq; patribus
astro. Extat Augustini uolumen de pœniten. medicina. Item et
alius de utilitate agende pœni. & non pauci eiusdem tractatus,
quorū uno, uel pluribus Gratianus suo more, non satis fœcun-
de, sed seiuine ac frigide nimis pœnit, qui fortasse apud te magnā,
penes me aut̄ non exuperantē habet autoritatē. Is tamen librū
Aug. quo trifarū adfirmat pœnitentiā genus, citat, citando aut̄
firmiorem quantum ad te uideo attinere, non me, effecit. Mani-
feste mi. D. Ecki. B. Aug. pœnitentiā quæ omnem fidelium uitam

E

exprimat, astringit, uerba eius sunt. Altera uero pœnitentia est, cuius actio per totam istam uitã, qua in carne mortali degimus, pœnitentia supplicationis humilitate subeunda est, rationes illic uide & diligenter pende esse pœnitentiam, cuius actio p totam uitã subeunda est, non leuiter, sed cum humilitate, sed & cū oratione. Vides ne aperte Aug. adseruisse, totã seu omnem fidelium uitã esse pœnitentiã, uel ut tu elegantius & obscurius dicis, pœnitentiã exprimere omnem fidelium uitã quia oim fidelium hic uiuentium, de oibus enim in mortali corpore degentibus loquitur, modo secundũ Ambro. ubi scriptura non distinguit, nec nos distinguere debemus. Idcirco omnis fidelium uita pœnitentię uacat. Sed quid his probamentis crepo, cū locus ex Aug. citatus grammatico lectori faciat satis, uidelicet oim fidelium, omnẽq; uitã esse pœnitentiã. Sed qualem aduerte, talem, quã ppetua supplicationis humilitate subitur, debet esse perpetua, ergo omnis, ergo tota, perpetuũ quippe non est, quod non est totũ, quod non est omne, secundũ tuum Arist. Si enim uita fidelium non esset tota, uel non omnis pœnitentia non esse ppetua. Quid autẽ est homini, uel molestius uel difficilius perpetuo pœnitere cū humilitate, ut sibi uilescat homo, cū oratione seu supplicatione, ut clauso ostio, cubiculũ ingrediatur, & toto mentis affectu cor suũ corã deo effundat, hæc sunt difficillima, & tamen omnem fidelium uitã occupant, instruant, agunt. Hęc uero sacramentalis est pœnitentia. Si sacramentalis, quid scholastici, patroni tui, aut minus ta peccata, absq; sacerdotis absolutione remitti. Item si sacramentalem uocabis: nonne sensibilia illa sacramenti signa, itentidẽ demonstrabis æterna, qbus scripturaz documentis. In hac pœnitentię actione uniuersa sanctorũ subsellia cõclamant. Dimitte nobis debita nostra. Audi eiulantem Dauidẽ, heu mihi, quoniã peregrinatio mea longinqua facta est, cõmiserere mœrentis Iob Nunquid inquietis, non tentatio est ipsa uita hominis: sapien- temq; illum. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Nũquid hæc salubris pœnitentia ab Ecclesiã & iustis fidelibus auferri debet, ut tua inuestiua subsistat. Nunquid Paulus in corpore Ecclesię constitutus non ingemuit, redemptionem sui corporis desyderanter expectans; adserire idcirco mihi, immo non mihi, sed scripturis, quibus ecclesię autoritas pendet, & adfirmã hanc pœnitentiam non sacramentalem per totam esse uitã omnium fidelium potissimum iustorum.

179 Fidelium uita est pœnitentia.

C De sacramentali illa, quæ claves habet, de tertia, inquam, pœnitentiæ actione, quæ pro illis subeunda est peccatis, quæ decalogus continet, qua proprie in ecclesia uocant pœnitentes, ex auctoritate scripturæ atq; sanctorum patrum Ecclesiasticorum illâ astruo pariter perpetuam esse. Non dico signum illud (ut puto uerba sacerdotis dicentis. Absoluo te a peccatis tuis, iuxta uerbum saluatoris. Quodcumq; solueris super terram, erit solutum in cœlis) semper manere & intonare, q̄ hac uoce fungatur sacerdos. Sed pœnitentiâ illa interior, quæ hoc signo uel uerborû sono promittitur, sed & fit Spiritu sancto interno in animo operante, debet esse perpetua iuxta uerbum saluatoris. Qui non bainat crucem suam & sequitur me, non potest meus esse discipulus, uel ut Matthæus dicit, non est me dignus. Item Ioan. Qui mihi ministrat me sequatur, & ubi ego sum illic sit, & minister meus. Indistincte illi textus loquunt, de omnibus operibus quibus deo adhærere, quibus eius præcepta implere conamur. Sed quid docent? legas intentius compertum erit tibi, quod omni opere quo deo seruire, quoue adhærere ei uolumus, sequi Christum debemus. Si sequi debemus: quemadmodum stare: quomodo cessare: quomodo interrumpere continuos & sequentes gressus licebit? Dabis igitur illam pœnitentiâ continuam: Qua utiq; ad deum conuertimur: Qua deo placemus: At nobis displicemus: Qua deum iustum clamamus, sed nos impios, iniustos, immo nostram ipsam confusionem, cum Daniele & Baruch confitentes illa inquam pœnitentiâ, qua cohæremus, nobis discrepantes, discohærentesq; nobis, quandoquidem odio nostram animâ habentes, continua serie uitâ totam & omnes exprimere debemus, quod clarius illa sublimis Aquila docuit. Vbi ego sum (hoc est Christus) ibi & minister, ubi ergo pœnitentiæ famulus: ubi minister est subditus: Nisi, ubi existit Christus: Sed fortasse cõmentarieris hæc de pœnitentiâ, non esse scripta, uenerare ideo hanc scripturâ. Peccatum contra me est semper. Si semper: quomodo aliquam uitam sine illa ultrice pœnitentiâ pones: an ignoras, quod deus mundans, non facit innocentem, quod per multas tribulationes in cœlum ingredimur. An Elaias te fugit, p̄ quem deus asseruit, tu memor esto, & ego memor non ero, quod si obliuisceris admissorum, ego memor ero. An ignorare audes recte pœnitere (inter cætera) esse omnia præcepta dei implere

11
His fidelium uita e pmd.

Ezechiele monente, dicētes, Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iusticiā, uita uiuet, omni iniquitatū eius non recordabor, O quantū solarij detonari legimus, cū peccator non se recordaturū pollicetur deus. Si impius poenitentiam egerit, qua lege mi, D. Eckie: quomodo præscribitur peragēda poenitentia eloquatur: eruditus Ezechiel, Et custodierit, ait, oīa præcepta &c. quādiu: dissoluenti Euāgelistæ adsentiamur oportet, Qui perseuerat in finē, hic saluus erit, custodienda sunt mandata, si ad uitam poenitens uult ingredi, perseuerareq; mandatorum custodia debet, non interturbari, ac continuo ordine peragi, Quinetiam ad finem uita, Ideoq; omnis fidelium uita, uel omnium fidelium uita, est poenitentia, Non obstat q; deus reducit ab inferis, q; erigit pauperē, q; miseretur postitam, hæc em testimonia, quæ non discrepant inter se, neq; prædictis, non sunt ad glutinanda, Cui aut inlidet affectus, pulcherrimā illam materiā sciendi paucis præstoletur, collegimus quippe eam, breui deo uolente edituri, dabit aut corā Eckius, uel literis, hanc poenitentia transeunte uisibili signo, pariter perpetuam. quod si adhuc caput quassat, & ut cepit perstat, illi iure optimo alium dicabimus libellum, Vos qui lectionis & eruditionis, uel icini, uel auidi estis, perlegite Aug. in uolumine citato, & de utili. agen. poeni. de fide ad pœ. c. iij. & xxxi. Ambro. in Apologia David, Chryso. psal. l. Aug. in psal. poenitentia, & Cypria. Hæc de secunda tua inuectiua. **A**t mussitat forte & alius error, de tabula naufragij secūda, quem cum ipse uel detriueris, uel alto subpectore condas demoliri nolim, ad alia progrediēs. Reliqua eiusdem inuectiua & postrema pars ita obitrepit.

Eckius
C Similiter poenitentia animas fidelium emundari, ac purificari, Cum eadem & sanctis patribus humiliter cōfiteor, neq; aliquis hominum qui spirat, aliter me sensisse audiuit. **V**erum asseris, si uere intelligis, si non operibus confidis, si fidem Christi inhabitantis ita habueris, ut credas tibi solum a deo subueniri. Si asseris poenitentiam per spiritum sanctum diffundi in cordibus: tuncq; ea fideles emundari & purificari. Existimo aut hoc nō solum procedere, de sacramentali poenitentia, sed de omni poenitentia, quam ex scripturis colligimus, & contra conclusionem tuam dico, fideles & mundos, poenitentia mundari & purgari.

Carlo.

quod si adiuuis, tua cōclusio ruit, qua omnem fidelium uitam poenitentiam esse negasti; cū scriptura eloquere, & seditio cessabit. 25.
Hæc autē fortasse adiectas & similia, ut simplices & rusticanae literaturæ in tuū (aduersus me uelut tibi iniuriantē) molimen moueas, trahas, non te tam illiteratum reputaui, & ea te latere quæ indoctiores passim circumferunt.

D. Eckij .III.

Ita enim impartitur a deo largitas misericordiæ, ait A. Augusti, ut non relinquatur iustitiæ disciplina cum alijs sanctorum dictis, quæ in decretis Canonicis leguntur. Carlo.

Hæc est ex Augustino & sanctis alijs/ quorū dicta in decretis Canonicis leguntur, tuæ comprobatio conclusiois.

Primo mihi edissere, q̄ sint illa Canonica decreta, si Ro. Pontificum profer, allega. Si Gratiani canonica cur astruis: cum is nullam habuerit maiorem auctoritatem canonizandi dicta sanctorum, quæ coegit, q̄ tu, & quemadmodū nec sententiā te Canonicas scripturas facere posse, ita similiter nec Gratianum. **Hic** autem dicere te Scoti tui oblitū, qui bonis rationibus motus dicit sibi non esse manifestū, q̄ capitula per Gratianū collecta, omnes obstringat. **Secundū** Hiero. & Augustinū, nec aliquas nisi **Sanctas** scripturas canonicas uocabo: **Secundū** iurisperitos, Gratianus nunq̄ habuit auctoritatē quælibet canonizandi dicta. Vide Specula. Ioan. And. Panor. Fel. Paul. de Cas. & reliquos, ne plus æquo Gratia, tribuas. & Ecclesiasticos nostros lupatis arceas.

Secundo. Allegatis nostris, quæ sciunt oēs Augustini lectores uera esse, q̄q̄ inspiciūt, ad textis contraria. At cū contraria Ambr. dicente sese destruant, pro me pugnares. Cū genu sura sit propius, sed eant hæc q̄ omnes *ὀλιγωροί* ferme sumus q̄bus est animas & affectio. Mea allegatio, Canonice scripturæ uelut tunica pallio ppior est. Scio sententiā meā testimonij dei ut uidisti ueritatē, de tua dubius. Modo dictū eiusdem doctoris auctoritate canonica subnitens, contrariū qd in me extat, demoliē, extinguit.

Tertio. Vereor te apochryphū Augusti, dictū, aduersus manifestū & certum assumpsisse, & qd fieri adsolet, retractatum pro non reuocato attraxisse, mare celo miscuisse.

Quarto inter dicta patrū sanctorum atq; scripturā (quam ecclesiastici appellant canonicā) *δὴν δὴ ἀπὸ πάντων* fateor distare, quod patres nullatenus supremam assequi octauam instituerint. **Refli**

ste ad allegata mea in conclusione. xij. De ordine uero Canonice scripturæ secundum Ecclesiasticos in explicationibus conclusionum primarum, scilicet nostrarum primitiarum copiam coegimus. Si tibi placet in eodem tecum colloquemur libello. Accipe modo in manum: quod Augustinus lib. ij. c. xxxi. contra Cretionum grammata. edisseruit, uidelicet.

De scripturis sacris quos Ecclesiæ Canon complectitur, oino non licet iudicare, sed secundum eas de cæteris literis & fidelium & infidelium indicamus. Hæc fige pectori, hæc meam promouent ancoram, ita te amo, ut nolim te longa librorum reuolatione frangi. **T**u fac simile, allega, adfirma.

Quinto quæ citas generatim ostendit dinoscã. Si fidelem uel torpentem, uel dolosum ex cauda capitis de toto materiae contextu diuinantem agas doctorem, demonstra locum, ut dum inutilem habuerimus, si nihil pro mea sententia inuenire ualeam, de fontibus August. mutuer, ita secundum Hiero. a latinis ad græca ab his ad hebraica currimus exemplaria, consentiente August. scaturigines & riuique origines perquirentes.

Sexto. Amoues idem & admoues impossibilia complicas, dicendo enim quod dei largitas ita impartiat, ut non relinquatur iustitiæ disciplina, concedis misericordiam & eam negas seu adimis. Si non remanet disciplina iustitiæ, non manet misericordia. Non sicuti sani non indigent medico, sed infirmi, ita nec iusti uocantur, sed iniusti, propterea legimus. Qui trahit te in misericordia & miseratione. Venit peccatores saluos facere. Item non ueni uocare iustos, ideoque puto semper permansuram disciplinam iustitiæ: propterquam & iuste punit, & misericordia ueniam largit, alioqui homo misericordia non indigeret. Nec uideo quid tuæ conclusioni comodi ex hoc adijciatur, in summa exordiens, noles hanc astruxisti, quæ cum Matre ecclesiæ sacramentalem concedas, postremo ad id lapsus, ut dices nullam iustitiæ disciplinam te linqui. Si intendis per sacramentalem nullam relinquere iustitiæ disciplinam. Cur amplius lauati uult qui, inquit? Quoniam peccatum meum cognosco, accipio quo cæno te inuoluas, illud non his, sed sequentibus eluimus, putas fortasse quod ego olim Scholasticus Theologus & didici & docui, per poenitentiam ita omnem eluuiem detergi, ut nec aliqua remaneat macula, immo quæ poenitens prorsus sanus & mundus constituatur, eadem te me

no 1
suo sudare opinatione, qua qui lotus est, nec indigere uult, ut pedes abluas, & ita arbitraris non remanere iusticie disciplinam, hic error est pessimus & hypocriseos crimine squalidissimus.

28.
Quod dixerit Aug. contrariū, in dictis attamen multis retractauit, & quidē armacius. Utī autoritatibus Salomonis. Cū enim iustus rex sederit in iudicio, quis iustū se gloriabit̄ habere cor, & Hieremie, qd uultis mecū iudicio contendere. Dauidis similiter, misericordia & iudiciū tibi cantabo, Idē idē. Non intres iudiciū cum seruo tuo, quia iustificabit̄ in conspectu tuo omnis ueniens, penes quē nullus uiuens, quantūcūq; iustus iusticie disciplinā effugiet, nisi tu ualeas solus. Item illo utī, Misericordia super exaltat iudiciū. In ep̄la ad Hiero. de sen. Jacobi de Spir. & Lit. c. si & alijs. Sic fortior & armacior tollit spolia infirmioris & inermis, ita idē doctor autoritate enitens, sub sibi parua spolia inermis, cōtraria sententia armata, excludit, aufert, reiecat. Vides igit̄ hanc sententiam receptiorem, & Augustinū scribendo doctiorem factū, Hiero. hac autho. utī. Dixi confitebor aduersum me iniquitatem meā, & tu remisisti iniquitatem peccati mei, p̄ hac orabit ad te omnis sanctus & c. pro iniquitatis remissione hac ois sanctus orabit, secundum te aut̄ nullus sanctus orabit, hoc est quod uolui in conclusione mea. cxxxi. Beatus est qui allidit paruulos suos ad petrā, hanc tu quodam incendio præpeditus non libasti, idcirco remanet disciplina iusticie cū iustus non criminatus, sit primordio sermonis accusator sui, ad Aug. allegatum respondebimus.

U. Eckij. IIII.

Poenitentia quocq; fateor rite contritione, confessione, & satisfactione adhibita presbyteri absolutione p̄fici ut Chryso. & alij patres collegerunt, hanc meam fuisse sententiam de poenitentia, inuoco testes, principes & comites & totū concionum mearum auditorium.

Carlo.

Si hec tua fuit sententia, ut hanc tantūmō scires poenitentia sacramentalē, non attigisti illā/quā lacerā facere uoluisti, uidelicet. **O**mnis fidelium uita est poenitentia, non fuit in eo de applicatione sensibilis signi dictū, qd illa applicatio ois sit uita, uerū tamen contritionem & confessionem quemadmodū scriptura loquit̄, totam & omnē fidelium uitam exigere demonstratū est. **C**ontritionem admitto/quā deus operat̄ per autoritates/quas in conclusione. cxly. alijs, quas cum repetas, hic superflue tracta

E iij

remus, Christus respexit Petrum & flere cepit amare. **C**onfessionē cordis, quæ prima est, sine qua exterior, nullius momenti existit, eam concedo, quam deus operatur per illud, Confessio & magnificentia opus eius, scilicet dei, nō hominis, non est uolentis, neq; currentis, sed dei miserantis, ideoq; cōfessio opus dei. Nempe si opus esset hoīs, opus esset mendax, sicut author eius homo de quo scribit. Ego dixi in excessu meo oīs homo mendax. Mendaciū de proprio loquimur, bona confessio peccatorē, dei est opus. Altius illud astruam, ne si, tua uestigia insequens, nota p̄dicente fastidiā. Saluator peccatorū inquit. Qui facit ueritatē uenit ad lucem, ut manifestent opera eius, quia in deo facta sunt in deo facta sunt ait, opera, quæ quibus intelligit iustificationē suam, non ad sua merita, sed dei gratiā pertinere. Aug. de peccato. me. li. i. c. xxxij. **S**ed dicis de cōfessione disceptamus, audi eundem Aug. in Ioan. tracta. xij. Qui confitetur peccata sua & accusat, iam cum deo facit ueritatem, accusat in se mala sua. Si enī dixerimus q̄ peccatū non habemus, ueritas non est in nobis. idcirco qui facit ueritatem, confitetur peccata, q̄ humilitatem pertinet. qui ergo ueritatē facit uenit ad lucem. Sed quare uenit quia opera eius facta sunt in deo. Deus est qui operatur in nobis uelle & operari pro bona uoluntate, igitur confessio uerax, dei opus est. Certe nisi intraria illa cordis confessio inspirata, externam præcedat, uacua & inanis exterior erit. Cū uenerit S̄sanctus, ait, ille testimonium perhibebit, & uos perhibebitis.

Ad ijs adhibita sacerdotis absolutione, quid illa. Sacramentalis presbyteri absolutio operet, iucundum esset, quinimo necessariū referre, cum aut id, hæc disputari uincula nostra strictior uel breuior, non capiat, ad libellum nostrum de pœnitentia referuamus, illic dei inspiramine nonnihil quod oblectare animum legentis queat secundum Canonicas literas & Ecclesiasticos patres dicturi. Timeo quosdā tanti sensibilia illa signa, quanti Christum, sed & quanti deum facere. Videant Aug. in tracta. Ioan. x. c. de doc. Christi, lib. i. c. xvij. de fide ad Petrum c. iij.

Satisfactionem omnem deficere scio, cū habeat quod remitti possit peccatum, quia omnis qui bene facit peccat. Nec condigne sunt passionēs huius temporis ad futuram gloriam, si non condigne ergo non sufficientes, ideoq; & non satisfactiones dicende, de his tamen alicubi plenius.

Quod aut testes principes comitesq; producis, id te gloriolæ

25.
auctupendæ causa fecisse quis non queat causari: At ego maledicta compensare maledictis nolo, illud molior, ut te in campum ecclesiasticorum transferam.

D. Eckij. V.

Ab initio tamen adnotationū mearū bene nego pœnitentiā exprimere totam uitā fidelium, quod ergo omnem uitā fidelium pœnitentiā esse negaui. D. Bodenstein perperam mihi imposuit, me pœnitentiā Ecclesiæ negasse. **Carlo.**

Nolo conijcere de tuis picturis si discriminas inter omnem & totam uitā, tricas non insequor. Omnē uero & totam fidelium pœnitentiā esse astruxi, adijce. Nā tota & omnis fidelium uita est corruptibilis, impeditiua boni, spiritui reluctans corruptionē seminans, om̄m illorum iustos pœnitet. Nullus profecto incorruptibilem uitā & immortalem desiderat, nisi eū corruptibilis & mortalis pœniteat uitæ, ideoq; sicut tota uita, & omnes fidelium uita est mortalis, ita operapreuiū est pœnitentiā totā omnemq; fidelium uitam exprimere. Aug. de pe. me. c. ij. **H**anc & aliam propter crimina pœnitentiā iugiter agenda. D. Eckius negauit, uel asserat & confiteat. D. Eckius, omnes fideles Christi, quantumcunq; sanctos indigere pœnitentiā, aliqua uera, & si non sacramentali. Tūc nos concordēs parua pagella capit. At si prosequit̄ inuectiuam suā, qua indiscriminatim affirmauit se non uidere, quomodo tota uel omnis fidelium uita sic pœnitudo, non ego perperam ei quicq; uitij imposui: Sed iuste eū ecclesia erroris indimulabit, & scriptura redarguet, eritq; ut discordēs uix ampladomus sociate ualebit, ego pro ueritate luctor, conuictor.

D. Eckij. VI.

Per omnem enim uitam, pœnitentiā, nec actualis, nec uirtualis, nec uirtus, nec sacramentum, nec satisfactio ex precepto agitur necessario. **Carol.**

Hic D. Eckius Scotinum etonat classicum, patrocinio suo interstrepitat, cumulat, grauat. **S**cio patronum tuū Scotum de actibus utpote pœnitentiā, intentione &c. tripliciter distinxisse intentionē aliquam uidelicet actualē, aliquam uirtualē, aliquam habitualē, seruando ordinem perfectiorē actuum, & ita de pœnitentiā &c. distinguens, ut scias me inter sua documenta aliquot

annos detritū, illud adificio, tibi demonstrans. Sco. iij. d. vi. q. vi
& iij. d. xiiij. q. i. ar. iij. ubi de pœ. & ij. d. xli. & ij. d. xxxvi. & iij.
d. xv. & i. d. i. q. ij. ar. iij. & i. d. iij. q. vij. & iij. q. prolo. & q. q.
xviiij. ar. iij. & vi. meta. Hæc confluui ut intelligas & me illa ten-
fasse, meliora aut̄ his (hoc est Scholasticis) & inuenisse, & tenere
hoc est Ecclesiasticos, qui uege & sanctæ literæ succū imbuit.

¶ Na & ista conclusionē dico, me non uelle eā intelligere / quoniā
theologicā tutor ueritatē. Nec alias accipio uoculas, q̄ eas, quas
scriptura depromit. Si a deo missus es / si deū amas / uerba dei effa-
re. Si ex Aristotele es, aut figmentis homī, illoꝝ uerba persona.

¶ Ad fundamentum huius conclusionis, nimirum ruinofum.
respondeo, pœnitentiam actualement per omnem fidelium uitam
præceptam. hoc satis ex præmissis liquet.

¶ D. Eckij. VII.

¶ Confectarium est. D. Carolo stadium frustra tot collectas
imposuisse & papyrum inutiliter occupasse per. xxv. con-
clusiones in collectis ecclesiæ laborando. **Carlo.**

¶ Quid hic. D. Eckius aliud agit, nisi ut mihi omnes, boni lecto-
res & arbitri & illudatis, ut me rideatis, ut explodatis, obrepit es
quidem hoc Hieronymo sensu. **¶** Tractant fabrilia fabri, Magnos
magna decent, me uelut parua & uilia tractantem, aspernantur,
existimat quippe, ni cæcus sim, me his armis, telis & iaculis suo
congressu indignum. **¶** Qui non abs te, quod Goliath Davidi ob-
iecerat, mihi uirto dare queat, atq; dicere. Nūquid ego carnis sum
q̄ tu uenis ad me baculo: tanq̄ utiq; sua concertatione indigno
munimento seu clypeo. An sic me magis q̄ collectas rideat, o-
mnes uos qui legitis, iudices constituo.

¶ D. Eckius ex suo callet Aristotele hanc, propter quod unum
quodq; tale & illud est magis tale. At. D. Eckius iudicat me deri-
dendum propter Ecclesiæ collectas. Ideoq; collectas magis esse
ridendas iudicat. Sed progrediamur, de equipollentibus idem
est iudiciū, uel sic æquiparatoꝝ, & ad eundem finem tendentiū
est idem ius. **¶** Collectæ ecclesiæ, dictis sanctoꝝ, patrum, & nedū
illis, sed Euangelicis, Apostolicis Propheticis libris cōsonant, eq̄
pollēt in s̄mā, sicut tiuul⁹ bonus naturā fontis redolet, rep̄ntatue
¶ Ergo. D. Eckius & ecclesiæ collectas, & scripturam canonicā
atq; S. Patrum dicta cachinnatur. Hoc tuā matrem Ecclesiam &
decore & splendore cohonestas. Ita adiuuas ea q̄bus inter optia

sacrificia Ecclesia cor deo deuouet, subiectat: Porro ego hanc iniuriã, tanq̃ Ecclesiã membrę, altis susprijs ad cor reuoco & nisi retractaueris & emendaueris errores. Immo superbiam tuam eã sum contumeliam repressurus. Qui non erubescio humiliter in nomine domini tantũ Goliath aggredi, nec calybeo grassan- tem thorace, collectis consternare & profligare erubescio.

¶ An inũtilis labor est, quem in opponendis collectis expressit, quas nõ sine oleo & opa sancti patres, mandato Ecclesiã elabo- rant, adeo q̃ optima consonantia, Euangelio, epistolas uel pro- phetias copularint, & illud compendio uerborũ perstrinxerint, quod uis atq̃ potestas, & campus sacraę literarum cõtinet, Apa- gelis, D. Ecki uile, mutescere, reuertere, honora Ecclesiã preces, nõ res sunt collectã cõtemptibiles, sed salubres, fœcundã, eruditã. Non ego meã tanto condignor honore papyrum, ut collectas habeat, tu fac collectas tuis schedis indignas. *¶* raffe uidearis.

¶ Ita tamen collectas adduxi, ut ne ullã attigisse, at uerius eas igno- ra. Ista conclusio tali refellitur responsione, quia nihil literarum sa- pit, sed Ecclesiã salubres & sanctas orationes uilipendit.

¶ D. Ecki VIII.

¶ Quamuis aut̃ mirum sit, q̃modo profundamento, D. Ca- rolostadius Ecko imponat, quod nõ cogitauit. Id tamen non minus mirũ est, quod a pœnitentiã quam agere debe- mus ex præcepto. D. Iesu, se ipse transferat ad pœnitentiã: qua flagella & pœnas a deo inflictas patimur. **Carol.**

¶ In prima istius conclusionis parte regrederis ad primam de- fensionem tuam uidelicet, q̃ mitaris ea hic quã in illa. Si hæc ea- dem patitur telis uulnera facta tuis.

Secunda pars, id tamen non minus &c.

¶ D. Eckius quicquid a salua Scotina, quam imbibit uiderit dis- crepare quod lectitat, statim portentosum, & falsum clamitat, scriptitat, proscribit. Ego, D. Ecki contra Scotificũ tuum patro- cinium teneo pœnitentiam magis in patibilitate, ac in passioni- bus, quem actionibus consistere, nisi Augustinus nugatus sit, qui omnia quã præcipiunt nobis ut faciamus, ait, postulari illo uer- borum compendio. Fiat uoluntas tua. Si enĩ petimus, ut fiat in nobis dei uoluntas, quã in sancta dei lege conspicuã habemus.

¶ Dei præcepta confitemur per nostram passionem, uel lucidius nobis patientibus ac suscipientibus fieri. Aut si agendo eliciendo

producendone bonos actus, (ut tui similes fiantur) præceptū pœnitentiæ implemus, stulte nimis a patre ut faciamus illud munere precamur, Immo cum nec quicquā boni recipere ualeamus, nili desup fuerit nobis impartitū. Deus per Iesum Christū facit ut uelinus eius pœceptis nos non subducere, & cū uolumus eo operante, operatur ut faciamus, Aug. docente de gratia & li. ar. c. Et Hiero. in Dialo. aduersus Pelag. in proposito ne huius pœnitentiæ superficie delectemur tm̄, etiam altitudinem perscrutemur.

Dixi imo non ego sed Christus, Qui non accipit Crucem suā & sequitur me, non est me dignus, Omnes textus, nullo discerpante sonant. Qui non accipit, nullus dicit textus, Qui non facit crucem suam, aut qui non elicit uel producit crucē & sequitur me, sed qui non accipit, Huic Dauid subscribit, qui canit.

Confige clauis a timore tuo carnes meas. hic petit sese timore dei, non suo crucifigi, nō uult facere clauos uel crucem, sed orat ut oblati clauis & cruci per timorem domini affigatur, ne excutiat crucem. **I**n super Hiero. in Marth. c. x. adnotat in alio Euangelio scribi, Qui non accipit crucem suam cotidie, ne semel putemus ardorem fidei sufficere, semper crux portanda est.

Dicat nobis Christus an passionibus magis q̄ actionibus ip̄m sequamur. Qui uult inquit uenire post me, abneget semetipsum tollat crucem suam & sequatur me. Si uis uenire post Christum si rite pœnitere, dolere de admissis & facere bonum, secundum quod scriptū est. Declina a malo & fac bonum, abnega teipsum abnega quicquid est tuum, abnega uoluntatem. Siue iuxta Origenem Omnia opera fac spirare abnegationem sui, & secundū Bern. Si Christū desyderas, te despice. Si uis facere uoluntatem Christi dicētis, pœnitentiā agite, frange tuā uoluntatē & fac uoluntatē Christi, non fiat tua, sed dei uoluntas, Relinque idcirco & rejice omnem faciendī facultatem secundum q̄ scriptum est a uoluntatibus tuis auertere, solū expecta deū, illud em̄ est p̄fectissimū ueniendi ad Christū, studiū, nos reputate nihil, & scire nihil facere nos posse quod deo gratificetur, nisi illud ipse dederit.

Rejice igitur potentiam actiuam, elicitiuam & productiuam si uis uenire post Christum, si uis pœnitere. abnega propriam uoluntatis facultatem, abnega teipsum, tunc poteris tollere crucem Christi & ipsum sequi, ut dicas pauper & mendicus sum ego & dñs sollicitus est mei. Cum homo habet pauperē uolūtate, nihil proprii habentem hoc est non habentē actus elicitos/propriasue

adiones, dum quoq; mendicam uoluntatem gerit, mendicam
suffragia quærentem & omnem curam super dominum iactan-
tem, tunc dominus fit sollicitus de homine ipsum enutrens.

¶ Quoniam qui habitat in adiutorio altissimi dicit domino. Sus-
ceptor meus es tu, refugium meum deus meus sperabo in eum. Co-
tra qui non fixe & iugiter totus in adiutorio dei habitat, hoc est
qui ex parte sibi faciendi facultatem tribuit, uel qui sua uoluntate
agere, facere uel producere opera dei sancta prehendit, is non dicit
domino Deo susceptor meus, spes mea, sed partim arbitrio pro-
prio tribuet, ut aut in deum speres, confidas, & dicas susceptor me-
us, oportet te habitare adiutorio dei. Quid erit tibi dixi deum
de medicis esse sollicitum. Quoniam ipse liberat de laqueo uenan-
tium, hoc est ab his qui blanditijs, adulationibus, ac malorum per-
suasionibus laqueum, bestiae homini tendunt, hoc est, qui dulciter
decipiunt, & ab his quoq; q; aspero uerbo inuadit, eripit. Quod
si ita in dei adiutorio speras de tuo uero desperas! Scuto circuda-
bit te ueritas eius. Circudabit te gratia, quæ rite excipit tentatio-
nes, quæ recte uincit, fidelis enim deus est, qui non permittit uos
tentari supra id quod portare potestis, sed facit exitum tentationis.

¶ Nos autem non possumus tentationes, quæ propter peccata no-
stra nos circumstant, nos molestant, nos fatigant, & remissiora
bona opera faciunt, per nos uincere. Sed in his omnibus uincim-
us per eum, hoc est deum per Iesum Christum, non ergo per nos,
Agimur enim potius, quam agamus, quoniam qui filij dei sunt, spiritu
dei agunt. Suscipimus igitur scutum dei, ecce bene patimur. Nam tu
concedes potentiam receptiuam esse passiuam. Item accipimus po-
testatem uincendi persecutiones, hoc est ergo, tollat crucem suam
& sequatur me, non faciat, sed accipiat, precat Christus & sequamur
nos. Sed quomodo oportet trahamur. Trahe nos post te & cut-
remus. Nemo enim uenit ad Christum nisi pater eum traxerit. Si ue-
nire debemus, trahat nos pater. Si crucem nos Christe accipere
iubes. Circuda nos tuo scuto ueritatis, circudabit ergo scuto,
hoc est cruce circudabit te ueritas eius, & non timebis a timore
nocturno. Felicitate crucem portas, si Christus suam crucem im-
posuerit, dicit scuto circudabit &c. (uide semper passiuam uel su-
sceptiuam, non actiuam uoluntatem) te ueritas, scuto continentie
patientie, prudentie & humilitatis, his quatuor cornibus fi-
gurat crux Christi. Non timebis a timore nocturno. i. a sagitta
uoluntate in die. ij. A negotio per ambulante in tenebris. ij. Ab

Christi
reuy.

Mysterium crucis. incurſu demonio meridiano. iij. Non timebis a tentationibus peccatorū. Non timebis, quia ſuperuincēs ſcuto, Cruce Chriſti.

Timor nocturnus pœnas habet & damnationis, uerū ut ab his non timeamus, datur nobis donū Crucis, qđ ingerit nobis peccata q̄ fecimus, propter q̄ cum propheta dicimus. Quoniā ego in flagella paratuſſum, & dolor meus in cōſpectu meo ſemp. Quoniā iniquitatem meā annuntiabo & cogitabo p peccato meo, ppter peccata noſtra excogitātes æterna ſupplicia, uerſa q̄ patimur delicias reputamus, exclamantes cū Daniele. Juſtus es Dñe, & iuſte induxiſti hęc mala ſup nos, ppter peccata nra.

Hęc Crucis uirtus puſillanimitati repugnat, corpus caſtigat & in ſeruitutem redigit, ut cōſueſcat afflictiones tolerare caro, & pœnas & flagella procellarum ſuſtinere.

Siniſtro cornu Chriſti Crucis, patientia repræſentat̄, illa aduertit manifeſta maledicta, apertas perſecutiones, ſagittam ſcilicet uolantē in die, in aperto uulnerantē. Hęc uirtus a deo conſeſſa, a deo accepta, non p noſtrum li. ar. facta, non frangiſtur ad uerſis malis, nec apertis malorū ſuaſionibus complacet, reddit aut̄ pro malis bona inimicū uincit in bono, eſurienti dat cibū, ſitienti porū, & in capite eius congregat carbones ignis.

Dextro in cornu Crucis manu extendit̄ prudentiæ diuinæ, hęc habet ſeruentiū prudentiam, ne fallat̄, aures obtundit. Hęc uirtus quā & a deo petimus & accipimus per Chriſtū, aduertit negotia in tenebris pambulantia, uidelicet adulationes, fraudes, uenenū fraternæ detractionis, ſemen odij, malorū occultas pſuaſiones, ne decipiat̄, ne ſub mellis ſpecie ueneno paſcat̄.

Supremum crucis cornu humilitatem habet, hęc ſola titulū meretur & ſola eſt, quæ intitulatur. Qui ſe humiliat ille exaltabitur & ſaluabit̄. Hęc uirtus crucis bona opera conſeruat, hęc uigilat & ſudat, ne ſuperbia bonis ex operibus caput erigat atq; omnes cæteros labores perimat.

Accipe idcirco Chriſti Crucem, quā ipſe tibi offert, quā ipſe dominus pro nobis portauit, accipe, ſed nō fruſtra, non dormi, non ſta, ſed ſequere Chriſtū. Chriſtus enim pro nobis paſſus eſt, ait Apoſtolus Petrus, relinquens nobis exemplum ut ſequamur ueſtigia eius. Non in uanū accipe gratiam dei. Nā qui ſtat, uideat ne cadat, ſemp enim ſunt tentationū genera pſentia ſemp adlit̄ & ſcutū quo tentationes cōteras, & ſicut tota, & omnis

28.

fideliū uita est tentatio, quia ipsa hominis uita super terrā est ten-
tatio. Ita semper portanda est Christi crux. Vide ergo mi D. Ecki
Bernardo auctore in sermo, eius. ij. de S. Andrea. & in ps, Qui
habitat &c. sermo. v. & vi. q̄ p̄p̄nitentia (nō dico sacramenta-
lis, hoc est applicationis sensibilis signi iudicio &c.) totam ui-
tam fideliū possidet. Fugit enī a malo & declinat ad bonū flagel-
la excipit, inimicis benefacit, adulationes circūspicit, & superbiā
terit. Hęc postrema superbia omnibus iustis fidelibus insidias
molitur, & tam acres, ut non desit momentū, quo humilitate
& p̄nitentia non egeant sancti.

Fœlix autē anima dicit Bern. q̄ in hac Cruce gloriaē & tri-
umphat t̄m ut p̄seueret in ea, p̄ter q̄sq̄ ne ab hac Cruce deponat̄.

Paulus quoq̄ Apostolus admonuit nos ex beneficio dei
habere, quoq̄ crucē Christi accipiamus, ne infirmemur aut deficiamus
in passionibus proximi. Et quanto magis in nostris: cū
passiones quę nos inuadūt sint molestiores & difficiliore. Si er-
go a deo hanc uirtutē non deficiendi accipimus, p̄nitentia ma-
gis in patiendo quā agendo consistit. Immo actio p̄nitentię
si qua est, ex passione pendet, & in eā tanq̄ fontem regredit̄. Nā
Apostolus ita scripsit huius rei gratia, p̄cecerat, petiui uos ne defici-
ceretis in meis tribulationibus, exegi uoluntate uestram, quoniā
liberā habetis, ut aut fiat q̄d petiui, huius rei gratia flecto genua
mea, ad partem do. nostri Iesu Christi, ut det uobis uirtute corro-
borari, ne scilicet deficiatis ut det uirtutē corroborari per spiritū
eius, scilicet gratię (aduerse scutū ueritatis & crucis) & inhabita-
re Christū in interiori hoīe per fidem, ut possitis comprehendere
quę sit latitudo & longitudo, & sublimitas & profundū. Sed
quando cōprehendis: ipsum audi Apostolum dicentem, mihi
absit gloriari, nisi in cruce dei nostri Iesu Christi, & nos in illa
gloriamur. In illa inueniemus latitudinē, longitudinē, sublimi-
tate & pfundū, his enī uerbis Crux nobis añ oculos cōstituta est.

1. Habet enim latitudinem, in qua manus figuntur.
2. Habet longitudinem, q̄d inde usq̄ ad terrā ducitur lignū.
3. Habet altitudinem ubi caput crucifixi.
4. Habet & profundū, hoc est q̄d in terra figit̄ & non uidet̄. Vide
te magnū sacramentū. Ab illo q̄d non uides, surgit totū quod ui-
des. Latitudo charitas est, q̄ sola bene opat̄, hęc facit hilare da-
torē, quē deus diligit. Qui seminat in b̄ndictionibus, de b̄ndictio-
nibus metet.

Cruis.
& ptes.

Quæ est longitudo: qui perseverauerit usq; in finem, hic saluus erit, hæc est longitudo crucis, ubi totū corpus corrigi, ubi quodāmodo statur, quando stando perseverat. Si uis gloriari in Latitudine, habeto charitatem, sed gloriare quasi a deo acciperis. Si uis habere crucis Longitudinem, habeto perseverantiā.

Si uis habere crucis Altitudinem seu sublimitatem, habeto cor sursum: quid sursum: ibi spera, ibi ama, inde pete uirtutem, ibi expecta mercedem. Item si hæc omnia, nō propter æternā facis mercedem, altitudinem nō habebis, & illa iam nec erit latitudo nec longitudo. Quid enī est habere altitudinem: nisi cogitare deum: amare Deū: & gratis amare ipsum deū: adiutorem flagitare postremo deū ipsum premium deputare: non aliud ab ipso q̄ ipsum expectare. Si amas, gratis ama. Si uere amas ipse tibi sit merces. **B**eati qui habitant in domo tua domine in secula seculorū laudabunt te. **D**e profundo procedit omne quod possumus, possum exclamare. Quā magnificata sunt opera tua nimis profunde sunt cogitationes tuæ. Vir imprudens nō cognosceret, & stultus non intelliget hæc. Stultus nō intelligit, quia profundū est. Ideo multi uolentes de isto profundo rationem reddere in fabulas serunt, notate scholastici. Nolo a me quæras profundū rationem, Homo sum, crucis profundū aduerso, non penetro, expauesco, non scrutor. Inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles uia eius. Homo tu quis es q̄ deo respondeas. Noli habere cognitū quod uoluit deus habere secretū, Ambro. Dignare & tu occulta Dei nescire. Hæc ex August. de uerb. Apostoli sermo. vii. de gra. no. festa. c. xxv. xxvi. & in alijs non paucis locis. licet Hieron. & Ambro. etiam secius Apostoli autoritatem ad Ephe. interpretentur. **E**

D. Eckius dignetur Aug. diligenter legere, & conclusiones suas crucifigere, aut saltem permittere, ut crucifigantur.

Si altitudinem crucis respicias expirant conclusiones suæ potissimū illæ, quæ uoluntati actiuitatem elicionem (ut Scotinis loquar terminis) nimium tribuūt, cuius generis sunt conclusiones. ij. q̄ bonitatem exteriori actui, ex deo & ab interiori actu deriuat quasi solus deus non sufficiat. viij. xv. xxiiij. xxxij. xxxviii. xl. secundæ adnotationis. Illæ profecto crucifigendæ sunt ut humilientur, ut cor sursum habeant. Transeunt nempe in cordis affectum, quem coram deo effundere debent. **E**

Si latitudinē consyderas, crucifiges eas conclusiones, quas

posuisti de pœnitentia, quia sicut omnis uita fidelium est plena aduersitatibus, ita est plena pœnitentia illius duplicis quam prædicamus, tu aut eam in prima adnotatione non admisisse uideris.

¶Item eas conclusiones quas falsissime mihi adscripsisti, quasi negauerim esse orandum pro inimicis, crucifiges. Latitudo enim porrigit ad dilectionem & beneficentiam inimicorum. suspende ergo & clavis ueritatis atque amore fraternitatis p̄fora atque affige. Sunt aut in primo ordine uel adnotatione conclusiones. xiiij. xv.

¶Si profundum inspexeris & amussacius aduerte (xviiij. & c.) ris, fateberis ex prædestinatione omnia pullulare, de quibus concertamus, & te nimis impudenter affirmasse materiam prædestinationis, opibus esse extraneam atque impertinentem. Nā Apostolus, ait, Ipsi sunt sumus figmentum creati in bonis operibus, quæ preparauit deus, ut in illis ambulares præsciuit ait Aug. & prædestinauit bona opera se de daturum electis. Quam ob causam negas prædestinationem operibus esse pertinentem & intrinsecam? Hoc enim scilicet quod Deus iustificat, nimis occulte facit, ex hoc enim incipiunt bona opera ex quo iustificamur, non quia præcesserunt iustificamur. Si enim gratia esset ex opibus, iam non esset gratia. Latitudo per se ueritatem habet.

¶Qui hanc crucem non accipit, quacumque ei specie offeratur, non est dignus Christo, itaque non est digna pœnitentia, quæ non habet humilitatem, charitatem, perseverantiam, nec est homo in terra qui si iustus est, non pœniteat, sed nec est qui non semper pœniteat iustus.

¶Prædicta. D. Eckio & studiosis diuersa quidem cura, sed eadem intentione adnotauimus, ut simul studiosi haberent, quod lectitant, & D. Eckius generalem suarum conclusionum uideret confutationem.

¶D. Eckij IX.

¶Et uere mirandum est, quod hanc uocarit pœnitentiam, & tamen Ecclesia petit hanc auerti a populo dei, quod tamen posterius affirmat in bonis per omnem uitam durare, **Carol.**

¶Et ego cum. D. Echio festiue mirantem non ualeo non mirari ingenij acrimoniam habet, nexum redargutionis obsecrat, & clam percutit. Sed sciueram mi D. Ecki antequam periculum facerem, omni sub lapide Scorpium cubitare, ob id oleum quo dura uenena eius exterguntur, mihi curaueram, antequam hunc lapidem attingerem.

¶Ut penetremus negotium. Non dixi. D. Ecki Ecclesiam depreca-

ri, ut deus pœnitentiã auertat (oratio Ecclesiæ satis plana est) Sed
q̃ deus flagella iræ suæ auertere dignetur, aliud est flagella auer
ti, aliud pœnitentiã. sicut res aliã, atq; aliã existit p̃niã & flagellũ.

UNon te mouet q̃ scripsi ex Ecclesiæ oratione, populũ fide
lem & iustum deprecari, ut flagella iræ auertat, pro ut in concla
sione mea. cxi. lucidissima habet linea. Ecclesia ita preces, Sabba
Do. i. in quadra. fundit. Erab eo flagella tuæ iracundiæ clemen
ter auerte. **Q**ua tñ alibi orat, ut de pio uerbere p̃ficiat, pia uerba
ra Ecclesia tolerat, sed ab iracundiã plagis petit liberari. Sed cũ tu
sanctos Ecclesiæ precatus asperneris, r̃t deas, contempnas, Cano
nicã obijcio scripturam. **A**duertisti ne usq; David iustum, sanctũ
q̃ in eodem contextu dicere se in flagella paratũ, & dolorem su
um esse in suo conspectu semper, qui in exordio eiusdem ps̃ ita
orat. Dñe ne in furore tuo arguas me, neq; in ira tua corripas
me. Petit, ait, Chrysol. ne in ira. i. uehementer arguatur, & neq;
in furore id est absq; uenia corripatur. Non est oratio inquit no
lens argui & corrigi recusantis: **Q**uibus possem coaptare, quæ
Aug. scripsit, Adijcerem Chry. in homi. lxvi. ad populũ, sed for
tior est Hieremiã autoritas, qui dicit. Scio domine, q̃ non est
in homine uia eius & c. qui statim subijcit, Corripe me domine
sed in iudicio, non in furore, quod testimoniũ apud Hiero. dein
de Aug. de pecca. me. lib. ij. c. xvij. uides, quibus clarescit quid pe
tat Ecclesia quando flagella iræ, non pœnitentiã auerti petit, hæc
est responsio congruens proposito. Tu uide ne sis inuerfor scri
pturæ. Nihil de meo dixi, consydera an tu non sis miserandus,
qui mecũ clausis oculis Andabatarũ more colluctaris.

D. Eckij .X.

Cum enim dictorum intelligentia ex causis dicendi sumi
debeat, ideo merito. Do. Bodenstein debebat ponderare
de qua pœnitentiã esset nobis colluctatio. **Carol.**

Nota prædicas & uerissima a deo quod iure consultus uim &
potestatem legũ intentione, uel causa dicendi consistere scribat.
Hanc contradicendi causam non oriose in tua inuectiua attendi
consyderaui totum propositum tuum ad id tendere, ut absolu
te & indistincte non omnem uel totam fidelium uitam esse pœ
nitentiã probares, & ad id cominus & eminus decertas ac stre
nue. **E**go uero cum sancta scriptura sentio, omnem fidelium ui
tam pœnitentiã esse quemadmodũ illud restruxi.

CNam cū quidem meminerit pœnitentiæ/de qua dominus magister noster IESVS Christus dixit, pœnitentiam agite &c. ego ab eo dissentiens, de pœnitentia quæ a nobis agitur, non qua patimur, manifeste sum locutus. **Carol.**

CHic causam dicendi depromis. Et ex hac dictorum tuorū sensum desumpsi, aduersi equidē te a ueritatis tramite hallucinari, quod propter pœnitentiæ sacramentum non te uidere ais, quo modo pœnitentia omnem fidelium uitam exprimat.

CD. Debas & tu illius meminisse doctrinæ, q̄ conclusio in intelligitur secundū præmissas/ex quibus inducit, hoc est quod alij dicūt, Dictū doctores debere intelligi secundū textū allegatū.

CDe illatione authoritatis Christi possem aliqd̄ dicere, ac cū uideō te plus ex capite tuo, q̄ authoritate Christi reluctari, nihil necessum est, uarias autē uideo penes Ecclesiasticos doctores inductiones, quas irritatus dabo.

CChristus pœnitentiam agite dicendo, demonstrat quid petere ab eo debeamus, non dicit q̄ lib. arb. seipso pœnitentiam habere ualeat, quin ait. Sine me nihil potestis facere.

CD. Eckij. XII.

CQuare liquet collectas & orationes Ecclesiæ non solū mihi nō aduersari, sed multū impertinenter adduci, orat enim Ecclesia, deū nos protegere a periculis imminentibus &c. **Carol.**

CArgutus athleta. D. Eck, q̄ tangit iniectū iaculum, sed dissimulat uulneris dolorē, dicit sibi nō aduersari collectas, quas tamen dissoluere nitit̄, quod in conclu. ix. & xiiij. uidere licet, hic in aliā se iactat partem, dicit nō aduersari sibi collec. & ita nondū quo ligatus est contra nitendo stringit, suo sese inuolurat laqueo.

CAduersantur autē, D. Eck Ecclesiæ preces, quas in cōclusio. nostris. cij. cij. cv. cvi. cx. & alijs legimus q̄ in summa hoc dicunt.

CEcclesia uniuersaliter coacta, in ueritate dicit, Peccatores te rogamus audi nos, si oēs & singuli quotquot in ecclesia dei sunt ueraciter confitent̄, & dicunt se peccatores: consequens est oēm fidelīū uitam pro peccatis pœnitentia indigere, ad hoc nihil hic D. Eck dicit. Non enim de sacramentali pœnitentia loquit̄ Ecclesia. Insuper petit Ecclesia dei populū a peccatis, quæ insunt, non quæ inerunt, emundari quæ uerba & preces sunt pœnitentis, quod per ps̄ pœnitentialem astruxi, sed D. Eck, simpliciter gra

dicur, & putat suæ dimicationi sufficere, si sanctas Ecclesiæ preces rideat, & pro libito neget. At postremo nihil contra se pugnare quod ipse inficitur pugnare.

Carolus

D. Ecci dic mihi quando tota uniuersalis Ecclesia est collecta, & dicit peccatores te rogamus audi nos, an uerū dicat uel ne: Si uerū: an illa sit pœnitentis deprecatio an nesci dederis pœnitentis esse: dic si pœnitentis sacramentaliter: Si sacramentaliter pœnitentis: da extranumerarium qui absoluat: at non dabis. Cum omnes posuerim fideles congregatos, & petere peccatorum remissionem, nemo autem sibi cum alijs absolutionem dicat, ergo pœnitentiam dabis non sacramentalem, ueruntamen cum omnes eam effundant fideles uoces, peccatores &c. dabis omnium fidelium uitam pœnitentiæ subdi.

Utem effare an uerum dicat totus dei populus (uniuersa scilicet Ecclesia) flagella meremur. Si uerū, quia Ecclesia dicit: ergo dabis omnes fideles pœnitere: Quod si tergiueris. Audi Ecclesiā quæ feria. v. in quinqu. dicit Deus qui culpa offenderis pœnitentia placaris, & post pauca, Flagella iracundiæ quæ pro peccatis nostris meremur auerte. Ecce fateor culpā offendentem Ecclesia, & uerbū pœnitentiæ placatis dei populus, totus & uniuersus eloquitur, alioqui diceret Ecclesia, preces partis populi tui respice, proprie igitur dei populus (Ecclesia scilicet) omnes fideles cōprehendit, ille clamat & fatei se mereri flagella iracundiæ dei, & pœnitere pro culpis, orando ut eas deus remittat, & de sacerdote absolvente in oratione nō constat. Dabis igitur pœnitentiā non sacramentalem, cotidianā, omnem fidelium uitam repræsentare, & collectas Ecclesiæ cōtra te prolatas p̄tinentissime tibi aduersari, Ex his & alias deducendis, patet te ligatū, tu ipse egdē nodū dissoluere curas, & cōclusionē sequentē merito obticuisisses

D. Eckij. XIII.

Unde nullam debuit pro me sine libris diuinari solutionem, eum in re confessā nulla fuerit opus solutione ligatum soluendum est, nihil ligauerat & solutionem quærit. Si tamen aliqua opus fuisset, ego cū adiutorio, & gratia dei ab unde uoluissē ei respondisse.

Carolus

Preſagiuē mihi mens te ad collectas, in quibus omnis fidelium multitudo se pœnitere pro suis dicit peccatis & culpis, responsurū. Verum fateor Ecclesiam deprecari, ut liberetur a peccatis im-

minentibus, non ab his q̄ insunt culpis, ut uidelicet ecclesia uni-
uersalis non habeat culpas inexistentes, sed quæ inesse possent,
rogat, ut p̄seruetur ne insint, ita pro te respondi, & quemadmo-
dum te responsurum conieci, ita te ipsa te fecisse omnes dijudi-
cant, qui conclusionem tuam. xx. & xxi. agnoscunt.

D. Eckij. XIII.

Quod uero inducendo orationem Purifica &c. ad literā
contendit Ecclesiam pro iustis tantum orare imus inficias, **Carol.**

In conclu. ix. Eck, non modico suarū conclusionum amore
cæcutiuit. In hac conclusione sumptis Lyncei oculis, quæ in rege
natura nō sunt uidet, & efflicium omni telore genere pugnat, in
omnibus periclitat̄. Sed & Enceladū atq; Porphyrium gigantes
aggressos Iouem cœlo deturbare, agit, nam id in cōclusionibus
meis porissimū. cxij. & cxij. cernit, insectatur & demolit̄, quod
si posuisssem, cæte cœlorū regno, hoc est, Ecclesia fidelitū, nisi re-
sipiscerem, deturbandus forem. Audet enī mihi adscribere, me
scriptitasse Ecclesiam pro iustis tantum orare, ideoq; merito se
inficias ire. Quali ego Euangelium Apostolos & Ecclesiasticos
uentis tradidisssem, in quibus legimus, diligite inimicos uestros.
Item orate pro persequentibus & calumniantibus uos. **C**ausa
contradicendi Ecclesie oratione, quā aduersus te intuli quæren-
da fuit: Non hac opera ueritatem quæris, sed potius conaris de-
uenustare collectas. Hæc igitur conclusio iugulante obelo ante
posito signanda est, ut sciant lectores te & Ecclesie & mihi ad-
scripsisse quod non cogitauerimus.

Postremo. D. Eck obsecro, omnes meas excutiat cōclusiones
& unā mihi ex eis syllabā inueniat, quæ peruersam suam senten-
tiam, in quā sana ecclesie uerba detorsit, adiunabit. Sed cur tam
petulanter obnitit: ut habeat quod dicat: quod mordeat?

D. Eckij. XV.

Quin sancta & pientissima mater Ecclesia, etiam pro pec-
catoribus frequenter orat, quorum corda purificari desyde-
rat, immo pro infidelibus & perfidis orat iudæis, **Carol.**

Orandū esse pro infidelibus, iudæis, inimicis negare quis au-
det? pro inimicis nolentibus bene uiuere, orare tenemur, ut mi-
sericordia Dei præueniat eos, scilicet ut deus operet̄ in illis uelle.
Verum pro iustis oramus, ut misericordia dei eos subsequat̄, ut
scilicet ab illo fiat, quod uolunt, a quo factū est, ut uelint. Aug. in

Ench. c. xxxij. contra Iulia. lib. iij. c. iij. B. ad Bonifa. contra duas
epist. lib. i. c. xix. li. ij. c. ix. x. de bona perseueran. c. xx. xxij. de præ=
desti. sancto. c. viij. xi. de uera innocen. c. ccij.

¶ D. Eckij. XVI.

¶ Quare fidelium noīe etiā peccatores intelligunt, nam sic
B. Greg. in Omilia de uirginibus, regnū cœloꝝ præsentē
dicit significare ecclesiā, in qua uirgines fatuę q̄q̄ reperiant

¶ Non nego fideles & electos dici quos baptizatos & recte ui=
uere nouimus, multi tamen illoꝝ in parte fatuę sunt uirginū,
nec lampades ardentes habent, sed mali sunt, sed zizania sunt.
Noīe quidem fideles & Christiani, re aut longius absunt. At ego
de illis loquor fidelibus, qui re & nomine fideles sunt, qui san=
guine Christi dealbati sunt, qui dei electi sunt, quorū nullus perit,
qui ex numero sunt sanctorū, de quibus Ioan. scribit. Ex nobis
exierunt qui non erant ex nobis. Si ex nobis fuissent utiq̄ nobis
cū permanissent, pro illis fidelibus singulariter orat Ecclesia ut
purificent, prout in conclu. mea. cxij. cxiiij. pro præmissis legat
Aug. diligēter de corrup. & gratia. c. vij. viij. ix. de quarta se. c. v.

¶ D. Eckij. XVII.

¶ Fides enim non per quodlibet peccatū mortale sicut cha=
ritas, sed per infidelitatem amittit, licet interdum sancti præ=
silius uocent fideles a fide formata.

¶ Fides de qua Paulus, & deinde eius in illa de fidei materia in=
terpres Petrus locuti sunt, p̄ quodlibet peccatū eijcitur per quod
charitas amittit, licet Scholastici id negent. Nā fides p̄ dilectionē
operat. Si tollis dilectionē, tollis & gratiā, hoc primo. Secundo
qd̄ iustus ex fide uiuit. Tertio quod ex fide est iustificatio. Quar=
to q̄ fides reputat̄ omni credenti ad iusticiam, ergo quicquid tol=
lit iustificationem, adimit & fidem. Quinto q̄ fide corda purifi=
cantur iustorū, qui ex fide uiuunt. Tū quia fides est gratia. Sexto
q̄ Dauid a domino secundū misericordiam dari sibi fidē petit di=
cens uiuifica me secundū magnam misericordiā tuam, & custo=
diā testimonia oris tui. Item da mihi intellectū & scrutabor legē
tuā. Qui quidem sententię Apostolus testimoniū dat, dicens,
gratia enī saluati estis per fidem, & hoc non ex uobis. Dei enī do=
nū est, non ex operibus, ut ne quis gloriē. Si bene præcedentia
ponderant, liquet quod Apostolus fidem gratiæ tribuit, ita q̄

32.

Omnia fides est gratia, de fide loquor qua sanū ueritati ad sensum præstatum, qua in deū credimus, qua iusti uiuunt, propter quā soli illi apud deum fideles sunt, qui fideles & iusti sunt. **Rationes** Scholasticorū de fide formata & informi, & acquisita non curo, fideles a fide, per quā Christus in cordibus habitat fidelium dicunt, non a fide, quā hoīes ex operibus suis indispiciunt. De illis illi uere pcedit fidelibus Ecclesie oratio. Purifica fidelium corda &c

D. Eckij. XVIII.

Sed debemus Ecclesiam pro fidelibus iustis hac oratione supplicare, perperam tamen infertur ob id eos habere peccata, cum ecclesia eos mundari orat. **Car.**

Nihil mundat nisi immundū, modo secundū Chry, qd faciunt sordes & morbi corporibus, hoc peccata animabus. Sana animā meam, quoniam peccavi tibi, ergo iustus qui mundari potest habet peccatū a quo emundatur. Quis autem dubitat peccata spiritū hoīs facere immundū, & nihil posse mundari, nisi immundū, apud quem dialecticorum non sequeret. Ille iustus debet mundari, ergo est immundus, sed Iob nemine dicit a sordibus mundum.

An ne Christus perperam arguitur quando dicebat. Sanis non est opus medico, & contra infirmis opus est medico.

Si D. Eckij non erubescit has inanes nœnias publice edere, quid faceret in cōcertatione uocali ubi oēs liberior es sumus, & quāq; inconclusibiles, ubi indoctū uulgus sine uictoria eū clamat trophæum consecutū, quem clamosiorē audit, id enim habet iudicij amusa simplicitas.

D. Eckij. XIX.

Cū & de pœnali cōcupiscentia & eius surreptionibus pure inuoluntarijs, nō de actu criminoso, qui solum proprie est peccatū intelligi posset. Concupiscentia enim potius filia peccati dicitur, licet interdum etiā extense peccatum dicatur. **Car.**

Si posset oratio, purifica corda fidelium, intelligi de cōcupiscentia, adhuc sequeretur quod ipsa faceret immundos, si propter eam aliqui emundari deberent. Sed ad alia. **Ad rem.**

Aduerte candide lector iuxta. D. Eckij opinatiunculam nihil proprie peccatū appellari nisi crimē, quasi peccatū proprie nihil sit, nisi sit magnū & grande peccatū uel crimen, ita enim scribere nō erubuit. Improprietatis accusat eos oēs, qui peccata minuta, peccata uenialia, peccata absolute appellant & proprie. **An insubre.**

Cyprianus in oratione dominica, debita quotidiana, quæ remittitur petimus cotidie, peccata uocitauit: An insecunde Chryso. qui id idem copiose scripsit: An ineleganter ac ruditer & elegantiss. & eruditiss. Hieronymus, an male Augustinus: improprie Bernhardus: inculte Cassianus: & cæteri: Cauete omnes Ecclesiastici Censorem patitur uestra loquela grauem. **C**auet sibi Apostolus qui scripsit, Scio quod non habitat in me, hoc est in carne mea bonum, & post pauca, Si autem quod nolo, facio, iam non ego operor illud, sed quod habitat in carne mea peccatum, quod male uocauit peccatum, illud secundum D. Eck. quod eo nolente, quin etiam reluctante operatur malum quod non uult. **C**auet tibi & Apostole Iacobe, quod nobis improprietatem & sermonis & sententię inculcasti, sed & male erudisti, cum scriberes. Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum. Peccatum uero cum consummatum fuerit, mortem generat. **S**ed ueni & o Christe & audi, uel te locutum improprie, quando post grande orationis compendium, iustis traditum, continuo subiecisti. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & uobis pater delicta uestra, quo nos admonuisse uideris debita, de quibus proieceras, esse peccata, **C**ur tam improprie locutus es: quod si proprie, cur D. Eck. contra te latrat: ut dicat subreptiones concupiscentię improprie esse peccata, quæ sancti & iusti sui tanquam delicta & debita remitti rogant, ueluti in tua iustitia deficientes, quando illis concupiscentię peccatis oblectantur. **M**orsus mutescat & Augustinus qui dixit, In quantum ex occasione carnalis infirmitatis, motus reprehensibiles improbiq; **S**VBREPVNT peccamus, & ob id indigere orationis, remitte nobis debita. **D**oleat & Dauid, qui improprie ait, Delicta iuuentutis & ignorantię meę ne memineris. **I**tē Educ de necessitatibus animam meam. **H**ęc iam breuiter perstrinxit, copiosius autem in conclusionibus primiciarum nostrarum scripsimus, quas D. Eckio si rogauerit edituri sumus.

Non sunt immundi qui petunt se a malo concupiscentię liberari: non sunt immundi qui orant, sed libera nos a malo, quia D. Eckius hoc dicit, & concordat Augu. de baptis. paruulo li. ij. c. iij. & alij, atq; contra Iulia. li. vi. c. xi. ubi Augu. declarat, quod Apostolus in persona aliorum præmissa dixit.

De concupiscentia, dico ipsam secundum Augustinum esse peccatum. **P**rimo, quia peccato facta est sicuti hæc scriptura dicitur manus, quæ facta est manu, & locutio lingua. **S**ecundo dicitur

peccatū quod delectatione peccādi moueatur. Tertio q̄ peccatum facit ac parit, & malum nobis nolentibus ingerit, ac ad reatum rebellando nos trahit, nisi adiuuante gratia liberemur, & q̄d ei consentire, peccare est. de his amplius in primitijs. cxxxvi. Hæc ex probatis Ecclesiasticis.

D. Eckij. XX.

Quod si etiam de acta cupiditate intelligeretur, adhuc uacillaret. D. Bodenstein illatio, quod Ecclesia peteret iustum mundari a pœna, non a culpa, quam iam non habet. **Carol.**

Nouū emundationis genus nobis hodie non gratis uidetis dari, quantū ad proxime per D. Eck inducta. Ecclesia petit iustum rū fidelium corda a cupiditate mundari. D. Eck more solito, dicit Ecclesiam petere, ut a pœna, non a culpa cupiditatis emundetur, hoc ego & Ecclesiastici nesciuimus, uidelicet q̄ ecclesia se ab aliquo uerbere mundari petit, putauimus istum fustiu non maculare, sed causam propter quam istus infertur.

Ad rem, iustus deus, innocentem non plectit pœna, Daniele dicente propter peccata nostra induxisti iuste hæc oīa mala sup nos, & Ecclesia inquit, nulla noceret aduersitas, si nulla esset iniquitas. Item dicit flagella quæ meremur auerte, & uis uidere merita flagelloꝝ, oculos attolle in principiū orationis. Deus qui culpa offenderis dicit & c. ut in conclusio. cvi. ubi adieci, meremur ait, non meriti sumus, est ergo culpa præsens / quæ meretur. pro D. Eck facit. cxxxv. de Eccle. dogma.

D. Eckij. XXI.

Quod si ex superabundanti hoc quoq̄. D. Bodenstein dederimus, adhuc frigida est sua illatio / cum Ecclesia iustum petit mundari a cupiditate terrena præseruando, quod excellentius est, quam curando. iam doctus quisq̄ facile uidet me spinosa illa septa confregisse. **Carol.**

Frigidam nostrā illationem in. c. fina. de Spi. & Lit. Deo uolente calefacturus sum. Non possum ueritatem omnino a spinis facere immunem, ille sanctus in erumna fuit conuersus, quando spina pungebatur, quod si mihi illudis fateor me spinosum, & nisi essem & confiterer q̄modo herenarijs petra fieret refugium: in hoc gloriabor / quod Christū diadema spineum uideo tolerare, ut meas spinas obterat, expungat & confringat.

Ad rem, Vide mi D. Eck, si male in conclusio. cxi. sum augu-
ratus: Si inanis fuerit diuinatio, putas enim ecclesia fateri iustos
a peccatis praeseruari, non autem & simul iustos & peccatores. Sed
quid dices ad inducta in conclu. cv. a noxijs quoque uitijs cessare
concede, ubi Ecclesia rogat ut etiam iusti a noxijs cessent uitijs, fa-
tetur ergo uitia & noxia iustos facere, dicit enim populum tuum
& c. de illo intelligens etiam populo, qui etiam populus dei te exi-
stis. Quid respondebis? Quid dices Apostolo Ioanni. Si dixeris
mus, quod peccatum non habemus, ueritas non est in nobis, habemus
dicit, non legis si dixerimus, quod possumus habere, uel quod per dei gra-
tiam praeseruiamur ne habeamus & c. sed si dixerimus non habes-
mus. Quid est habere peccatum aliud, nisi peccatum inesse: post pau-
ca dicit deum remittere peccata confitentibus: Quid dices illi.
Iustus in primordio sermonis est sui accusator: uel accusat se fal-
se habere peccatum, uel uere. Si false: dabis eum mentiri. & non esse
iustum, sed impium, quia os quod mentitur occidit animam, po-
tissimum quando deo mentitur. At si uere iustum sese accusare fate-
beris, consequens est, iustum habere peccata, & peccatorem esse.

D. Eckij. XXII.

Porro quod Eckium rogat quid aliud Ecclesia oret, nisi ut iu-
sti mundetur ab aedificatione illa qua iusti super fide Christi,
lignum, foenum, & stipulam aedificant. Rogatus Eckius im-
pigre respondet, quod recte sic orat Ecclesia, ut uenialia, quae
leuiora sunt, ut foenum & c. ad preces Ecclesiae remittantur,
ne iusti poenas pro his debitas in purgatorio patiantur,

Calefcit ne iam frigida illatio: cum tu admittas in hac coelu-
iustis uenialia peccata ad Ecclesiae preces remitti, concedis ergo
iustos habere culpas in existentes, tamen paulo ante dicebas, Ec-
clesiam petere, ut iusti a culpis praeseruentur, non autem ab inexisten-
tibus iustos emundari culpis.

Quod autem infers de metu seu timore iustorum, ne pro culpis
& peccatis poenis purgatorii supponant, altiore repetitionem
facerem, si haec conflictatio eam complecteret. Adiuuari tamen
sententia tua uidetur illo. Domine ne in furore tuo arguas me,
iuxta Augusti. explicationem.

D. Eckij. XXIII.

Sed nedum, sed & aliud orat Ecclesia, ut ab aedificatio

ne fideles mudentur; qua ferrum, æs uel plumbum ædifi-^{32.}
cant duriora, scilicet & grauiora peccata mortalia, ut in ora-
tione super populum. Absolue quæsumus domine nostro-
rum uincula peccatorum &c. Item ab omnibus nos quæsu-
mus domine peccatis propitiatus absolue. Nolo tamen cū
collectis exercitum mearum propositionum augere, uti fe-
cit, D. Bodenstein.

Caro.

Hanc doctrinam. Si ad rem propositam dedisti, uidelicet, q̄
super fidem Christi iusti ædificant mortalia peccata, non liben-
ter contra te retorquendam accepto, quoniam animosa est, ne-
q̄ ego ausus fui ex dialogo citato Hiero. illud dicere, quamuis
coniecero magis q̄ recte intellexerim iustos peccare posse mor-
taliter, manente iustitia, hoc tamen scio, s. iustis esse difficillimū
discernere, an culpe eorū uel ueniales uel mortales sint, tu uero
ingenue definiueras, modo in proposito permansisses.

Ad collectas, ostende illas non esse preces iustorum. Nam qui
peccata accusat iustus est, benefacit qui ad lucem uenit ut mani-
festentur opera eius & fidelis est deus qui confitenti peccata re-
mittit, proprie iustorum sunt preces quibus Ecclesia peccata de-
leri orat. **Q**uod autem apercus collectas, quasi ad astruendā
tuam sententiam ineptiores immo quasi uiliores, & indignas ri-
des non transferam in lethæ campum.

D. Eckij XXIII.

Aliorum tamen sensa non contemno, nam & D. Erasmus
ex primo, S. Hieronymi contra Iouinianum egregiam ad-
fert sententiam, & Beat. Ambro. sicut aliqui, alij uerbum
Apostoli de feno & stipula ad doctrinas malas, aurum &
argentum ad sanas doctrinas interpretatur. Curremus am-
bo mi D. Bodenstein, & da tu bone.

Caro.

Nec Aug. aliorum sensa contemnit, quando ita se habet scri-
pturæ obscuritas, q̄ difficile est ut unum pariat intellectum, qui-
cunq̄ tamen intellectus exierit opus est, ut regulæ fidei cōgruat.

Quod aut nouitatis scripturarum clam me incessis, patienter
fero, sed non iudico eas doctrinas nouas, quas Prophetæ, Euan-
gelistæ, Apostoli, Ecclesiastici doctores anteq̄ tua doctrina in rege

G ij

naturam exiuerit, nobis tanq̄ regulas edidere.

D. Eckij. XXV.

Nō igitur negamus, quin maxime confitemur, S. matrem Ecclesiam petere membra sua purificari, & palmites purgari, uti uarium purgationis modum nobis necessarium, iam præconcessimus.

Carol.

Præconcessit sanctos nō purgari ab inexistentibus culpis, sed p̄seruari ne insint &c. po stea contradixit iustos peccata uenialia habere, quod & Scholastici concedere coguntur.

Voluntas nr̄a, cui Christus est uitis, & pater cœlestis agricola adhuc indiget purgatione, ergo est imunda, est ergo palmes fructū afferens purgationibus egens, de illo, q̄ nullum fructū affert in Christo, p̄misit tex. Ioan. xv. Si. D. Eck mecum cum sancta scriptura uult bene consentire, placet, accepto, congratulor.

D. Eckij. XXVI.

Et purificationis genus a nobis memoratū, hinc libere fatetur. D. Bodestein, cum uetustatem ex peccato reliciam omnes fideles habent, quam. A. August. suo tempore iustis ex causis peccatū dixit, quod nostro tpe non est in usu. **Ca.**

Si. D. Eck cōcedit iustos sanctos hic, culpas & peccata habere ppria q̄bus mūdari se efflagitant, mecum sentit & bene, sin sec⁹, nec cum ueritate, nec mecum sentit, hæc lat ex p̄missis comprobata

Est aut̄ in interiore hōie relicta ex peccato uetustas ma (sunt. la q̄dem & imunda, de qua dicit Apostolus. Interior homo de die in diem renouat̄. profecto qui de die in diem adhuc renouat̄ nondū totus est renouatus, & inquantū nondum est renouatus intantū adhuc in uetustate est, proinde ex hoc quod adhuc in uetustate, est, quis baptisatus sit, adhuc etiā filius seculi est, inquantum autem in nouitate est, intantum filius dei est. Idem Apostolus præcipit, ut exuamus ueterem hōiem cum actibus suis, & induamus nouum hōiem, qui secundum deū creatus est in iustitia & sanctitate ueritatis, ergo iustus qui cotidie renouat̄, cotidie habet malam uetustatem, ergo non est plene mundus, adhuc filius seculi. De usu dicendi infra.

D. Eckij. XXVII.

Nam quæ est uetustas peccati, nisi tyrannus, & lex mem

35.
brorum/mala concupiscentia, quæ in nobis sæuit, malum
promouet, bonū impedit, ex uetusto peccato Adæ in nobis
peccato originali seminata.

Carolo.
Hæc ex præcedenti pendet. De differentia uetustatis, item de
concupiscentia & uetustate quid distent, & quemadmodum in
duplici homine ponantur, in probationibus nostrarum primia-
tiarum copiose scripsi, præmissa aut̄ sufficiant, poteris pro una
differentia uidere Augusti. contra Iulian. lib. vi. c. v.

D. Eckij. XXVIII.

At illa ut sæpe meminimus, proprie non est dicenda pec-
catum, sed magis pœna, licet sit ad peccatum irritatiua &
prouocatiua, cum in puero baptisato remaneat.

Carolo stadij.

Citauit D. Eckio Augustini de baptis. paruul. librum. ij. ca. vij.
quem si cum sequentibus legisset, hanc & similes conclusiones
in armario suo seruasset, patet autem quid de hac sentiam ex præ-
missis, de concupiscentia.

D. Eckij. XIX.

In tali enim puero proprie nullum est peccatum, non ori-
ginale, q̄ baptismo est dilutum, non actuale, quod usu ræ-
tionis adhuc careat, q̄ si peccatum in eo dicitur, hoc extra-
ria prouenit denotatione, termini q̄ quo uel ad quem

Carolo stad. 100

In baptisatis infantibus quomodo concupiscentia (cuius rea-
tus extinctus est, sed ipsa nondum sepulta) peccatum dicatur præ-
missimus, eos aut̄ nullū propriæ uoluntatis habere peccatū Aug-
de baptis. paruul. lib. i. c. xxxv. & fina. & de bo. per se. c. xij. Dein-
de Hierony. in si. dialo. aduersus pelag. asseuerare uidentur. Ali-
am autem esse quæstionem, hominem sine proprie uoluntatis
peccato, & absolute sine peccato esse puto. Ideo hanc conclusio-
nē tanq̄ capiti dimicationis nostræ impertinentē, in modo secius
attingere non licuit data aut̄ causa dei ope operā impendemus.

D. Eckij. XXX.

Sic enim non debemus sinere regnare peccatum in no-
stro mortali corpore ad obediendum desyderijs eius, inest
enim peccatū istud membris nostris, sed non regnat, quan-

do non obeditur desyderijs suis ait Aug. **C**Carolo.
Iusti per gratiam dei peccato, quod est in carne, resistunt ne re-
gnet, auferunt regnū ne fiat, quod iuber, habet tamen peccatum
in membris. Sic enim ait Apostolus. Non ergo regnet peccatū
in nostro mortali corpore, nō dicit non sit peccatū, sed non re-
gnet. surgit ira, noli ei date linguam ad maledicendum, non sur-
geret ira irrationabilis, nisi peccatum esset in membris. Aug. in
Ioan. tract. xli. de uer. Apostoli serm. xij. & epistola. cc. **V**ides ali-
ud esse habere peccatū, & peccati partem, aliud pmittere regna-
re peccatū & uides malam esse iram, nō ego dixi peccatū regna-
re in iustis, sed sepicule, iustos pugnare aduersus carnem, & car-
nem aduersus spiritum, ut non quæ uelint faciant, male utiq; cō-
cupiscunt, sed concupiscentiam regnare non sinunt. **M**iror. **D.**
Eck tam oscitanter legere Augustinū, sed non est mirandū, quia
solū crimen apud eum est peccatū uerum & proprie. Hæc cum
patientia alioqui plura profereremus.

D. Eckij. XXXI.

Recte ergo petit Ecclesia renouari spiritu mentis, & in-
dū nouo homine, ut sic cū secundo Adam spiritus prædo-
minetur, lex aut membrorum repugnans legi dei nostri a
primo Adam in nos deriuata, sopiatur. **C**Carolo.

Si **D. Eck** intelligit, q̄ Christo, qui est secundus Adam, reno-
uante spiritum mentis nostræ atq; nouo induente homine, ita
prædomineat gratia in nobis & intantum, q̄ lex repugnans nō
pariat peccata ipse cum Pelagio, quasi homines ad angelos trans-
fert. **V**ideat **D. Eck** Aug. contra Iulian. lib. vi. c. v. quo diligenter
pellecto, sed & intellecto respondeat, uideat ne hominē ^{diuinitate} ~~diuinitate~~
faciat, & noua strophæ eludere cupiat ueritatem. Nam si iustum
non esse peccatorem & nulla in ueritate habere peccata contem-
dit illam uix euadet nosulam.

D. Eckij XXXII.

Eximiam pariter fatemur pœnitentiam, peccata fateri cæ-
teris paribus, infirmitates aut proprie confiteri non possu-
mus, cum non passionēs, sed peccata sint materia circa quā
pœnitentiæ.

CCarolo.

Transseat cum cæteris paribus, quod aut infirmitates proprie
cōfiteri nos debere inficiatur, ostendit quid in Apostolo & Pro-

phētis & Ecclesiasticis sciat, **L**ubenter Apostolus in infirmitatibus suis gloriatur, ut habitet in eo uirtus Christi, uirtus in infirmitate perficitur infirmus est omnis cui sufficit dei gratia, quibus non sufficit illi non sunt infirmi, non habent infirmitates. Sed quod infirmum est dei fortius est hominibus. Infirmis opus est medico, propterea dicit. Sana me dominus quoniam infirmus. **V**ide mi D. Eck iustus confitetur infirmitatem & sanatur, quocumque infirmitas uento adferatur confitenda est, ut rapiamur dei spiritu. Habere quod dicerem, sed missa facio.

D. Eckij. XXXIII.

Eleemosinas autem, ieiunium, & orationem, remedia uentilium admittimus, at si peccata mortalia excludere uelit quod his non medeat, dictum suum non recipimus. **C**Carol.

Quemadmodum mortalia remissa extinguantur eleemosina &c. hic nimium esset recensere, Eleemosinam autem impij & infidelis sua propria remittere peccata prorsus nego, quod immundis & infidelibus nihil est mundum, sed polluta sunt eorum mens & conscientia, & quod omne quod non ex fide peccatum est. Prius ergo in melius mutanda est uita, deinde per eleemosinas de peccatis peccatoris propitiandus est deus iuxta illud. Munda quae intus sunt & quae foris sunt munda erunt oportet enim iudicium et charitatem primum facere. Dein eleemosinam non omittere. **A**ugustinum uideat studio si in Ench. c. lxx. lxxv. lxxvi. lxxvij. Eleemosinae uero a criminoso datae ad hoc prosunt, ut minus puniatur. Minus enim Fabricius quam Catilina punietur, non quia ille bonus, sed quia iste magis malus, & minus impius quam Catilina Fabricius. **A**ug. contra Iulian. lib. iij. c. iij. F. G. Videat. D. Eck & quid uelim reperiet.

D. Eckij XXXIII.

Cum ad satisfactionem pertineant, tertiam poenitentiae partem, poenitentiae autem sacramentum (ut A. August. placuit) contra mortalia ordinatur peccata, quamuis illa tria non per se deleant culpam, sed peccati poenam.

Carolo stadij.

Prima pars huius conclusionis ex proxime dictis est soluta, de ea quae & secunda satis in praemissis. **T**ertia autem indiget examine. **C**um scriptum sit date eleemosinam & omnia munda erunt uobis. Ite eleemosina extinguit peccatum, nunquam ego legi poenas, inquinare poenitentes, sed frequenter illud, quod poenae quaedam sunt purgatoriae,

certo scriptū uideo, uasa figuli probat ignis & homines iustos
tentatio tribulationis & uniuscuiusq; opus quale sit ignis proba-
bit. si cuius opus exustum fuerit damnum patiet, ipse aut saluus
erit, sic tamen quasi per ignem, insidet mihi & illud mundans
non facit innocentem.

D. Eckij XXXV.

Unde Nabuchodonosor mortaliter peccauit, adhuc ta-
men Daniel ei consuluit, ut peccata sua elemosinis redime-
ret, similiter dominus noster Iesus Christus, hoc genus dæ-
moniorū non efficit dixit, nisi per orationem & ieiuniū.

Car: **H**æc satis ex allegatis in xxij. conclu. Deus enī prius fingit per-
sonam in Christo. Secūdo p̄parat opera in quibus est ambulandū,
quod alius textus habet lucidius. Respexit ad Abel & munera ei-
us, diciturus quippe dominus respexit ad munera, solícite præ-
misit, respexit ad Abel, uictime impiorum profecto abominabi-
lissimæ sunt deo. Cum extenderit dicit manus uestras/aueram
faciem meam a uobis. Dona iniquorum non probat altissimū.
Item faciem Iob suscipiam, ut non imputetur uobis stultitia. Iubi
Greg. in Iob. lib. xxxv. c. v.

D. Eckij. XXXVI.

Cum in Ecclesia militante nunq̄ desint, qui peccant, recte
ipsa quamdiu militauerit, pœnitentiæ est indiga, at ex hoc
non recte infertur pœnitentiæ esse totam uitam fidelū.

Ca. **C**ū omnes qui in Ecclesia peregrinante, rite militant, militan-
do peccent, omnesq; militantis Ecclesiæ proprie & in ueritate
sint peccatores, & ob id cotidianæ pœnitentiæ indigi, recte illa-
tum est omnem seu totam fidelū uitam esse pœnitentiam.

D. Eckij. XXXII.

Incrementum charitatis deesse ex uitio nostro, si per uitū
intelligit peccatū, q̄ facit nos dignos pœna æterna & odio
dei, non accepto, quoniā diuo Mihaelis incrementum gra-
tiæ ante consumationem, sine uitio desuit.

Carolo. **S**i D. Eck August. lectitasset in suo loco citatum non dubita-
ret, sed scriberet illud uitū proprie esse peccatum, & hoc secū-
dū legem dei, & si secius secundum D. Eck, fuit aut allegatus Au-
gust. de senten. Iacobi lib. ij. c. x. adijcio censoribus Aug. de pec-
ca. meti. lib. ij. c. xvij. xix. & xx. de his amplius in .c. fi. de Spi. &
lit. De S. Michaele inductum est impertinens.

Potest tamen in eo sensu acceptari, q̄ ex uitio nostro desit gratiæ incrementum, hoc est, q̄ ex imperfectione nostra q̄ patimur ex uitiōsa concupiscentiā, minorem recipimus gratiam, nam ex Aug. expresse liquet (unde hæc desumpta est propositio) q̄ uitiū nominat malorum fomitem. **Car.**

Ecce fatetur sibi citatum Augustinū, sed eum secundum scripturas ab illo allegatas, noluit intelligere, ut ipse quod somniat effutire queat liberius, ego aut̄ doctore secundum dictā allegata accipio, ex his de eorum, & interpretatione & illatione dijudicans, iuxta conclusionem meam. ij. & iij. & c.

Non solū concupiscentiæ in carne hærentis uitio, sed etiam reliquiarū uetustatis in homine inferiore & spiritali relictarum sit, q̄ deest incrementū charitatis, ut omnis reprimat animæ superbia, & quisq̄ sciat, qui orat, se orando deficere & peccare. Nō est enim iustus in terra qui benefacit, & non peccat.

D. Eckij. XXXIX.

Ex quo satis liquet in quo sensu bonus dicat̄ peccare dū bene facit, & idem bonus & malus, cum malitiā hic fragilitatem dicat humanam, quæ opera nostra imperfecta reddit

Hæc ex præmissa & subiectis satis elucescet.

D. Eckij. XL.

At nullus nisi desipiat, dabit eodem actu quem mereri uitam æternam, q̄ proprie peccare dicit̄, & in quo sensu patres nostri probatissimi Theolo. quadringentis annis cum lucro animarum locuti sunt. **Car.**

Si D. Eck. desipientiam in eos eiacularatur, qui peccatū esse proprie in opere bono, quod ipse meritoriu appellat, asserunt, secundū iuris peritorum regulā qui posita in principio, referri dicunt ad omnia sequentia, ad eundem finem tendentia, atq; in eis subintelligi, ego certe fui insipientissimus, qui defectū in bono opere proprie peccatum esse uocaui, sed & scripsi.

At ego impudentissimū putauerim ab Ecclesiæ & dei uerborū loquendi regula dissentire existimaui, quippe uerbum dei uelut gnomonem & regulā Theologis datā, ut secundū eam quod quid legant & audiant, Verū uel falsum, propriū uel impropriū in sacratū literarū explicatione iudicarent. Cum aut̄ D. Eck. non

tyronē, sed imperatorem sacrae literaturae habere, insipientem
audio existimationem meam, quam descripturis conceperam. Quae
ergo consolatio? Est ne sequendus D. Eck qui sua uerba loquitur
& non modo sua loquitur, sed ita defendit ut dei uerbum &
regulam offendat. Quae tanto morbo medela: quod subsidium?
Malo ego mi D. Eck cum scriptura loqui & bene sentire cum desipien-
tia, quam tecum propriae de peccatis loqui & in anime perniciem male
descriptura cogitare, scio enim quod Deus stulta huius mundi elegit
ut confundat sapientes. Est quod stultum dei sapientius est mundi.
Attendite quam mordicus suam opinionem teneat, sed apud surdum
sciat se crepitum edidisse: maule bonus homo sinuosis circum-
agitare negotium ambagibus, ut uincere uideatur, quam rectum tes-
nere cursum, nec mirum quod ingenio credere quis uelit: quis que-
at: hoc scio Ambrosio docente. Deum non esse alienis assertio-
nibus, sed suis uocibus aestimandum.

Ad rem non legit D. Eck, neque legere in conclusionibus meis
homo integri iudicij potest, eodem actu quem mereri aeternam ui-
tam & aeternam damnationem, ob id satis extraxit & imptinens
est illius oblectatio, nihil ad rem, ad uerboositatem uero non pae-
facit. Teneo autem donec per legem dei & Ecclesiae sanctiones meli-
us erudiat, quod iusti operis uel boni actus peccatum. Si deus im-
putaret regnet ad damnationem. Nam Saluator ait. Si non dimi-
seritis hominibus, nec pater uester dimittet uobis peccata uestra
haec est damnatio, non remittere peccata, cui lucide, nisi me obli-
uio fallit. Cyprianus subscripsit. At cum bonum opus sit opus
iusti & beati hominis. Deus peccatum in illo opere non impu-
tat secundum scripturam. Beatus uir cui dominus non imputauit
peccatum, fatetur ergo beatum esse eum, cui dominus non imputat
peccatum, seu iniquitatem. Idcirco inuenitur in beato peccatum,
sed non imputabitur ait Bern. De imputatione illa alibi.

Peccatum in bono opere uel actu, est proprie peccatum, quia scri-
ptura uocat peccatum, porro sic scribitur. Non est iustus in terra qui
facit bonum, & non peccat, idcirco iustus bene faciendo peccat
proprie, & nisi fateretur se peccare, dolere in spiritu haberet & non
esset beatus. peccatum in bono opere utique est peccatum proprie.
Item poenitendum, oratione, ieiunio, elemosina, lachrymisque elu-
endum. Propter illam culpam offendit Deus, & nos flagella mere-
mur, testante Ecclesia, Deus qui culpa offenderis ait, & post pau-
ca, flagella iracundiae tuae, quae pro peccatis nostris (tota ecclesia

conclamat) meremur, auerte, attestat propheta iustus & sanctus
 dicens. Domine deus uirtutū quosq; irasceris sup orationem ser-
 ui tui, uides ne dei seruū, seruū iustitiæ, nō iniquitatis seruū
 mœterere, qđ deus sup orationem suam irascit, an malum opus
 sancti oratio: absit. Si bonū opus, cur irascitur deuse quia culpa
 inest, ob id Ecclesia petitur sectando uel faciendo iustitiā a culpa
 ieiunet, est ergo culpa propter quā Dauid, Deum iratū confessus
 est. Irascitur ait Aug. sicut pater corrigens, non sicut iudex dam-
 nans, Est ergo in actu bono, qđ est corrigendū, est quod flagella-
 meret, est propter quod deus omnem filiū quem recipit flagella-
 lat. Ita Hieremias iustus petit corrigi in iudicio, nō in furore, Au-
 ga. uide in allegato ps & pecca. me. li. ij. c. xvij. xvi. ad sentire igitur
 in bono actu proprie esse peccatū, noli facere incertū, quod
 manifestissimum scriptura facit, quodq; Ecclesia semp fatetur.

¶ Quod dicitur pbatos Theologos longo tempore cū luero ani-
 mæ contrarium locutos illos profer probatos: Ego pbatiores
 Ecclesiastico censeo imo scio cum scriptura sancta loquendum.

¶ Præterea & si quadringentis annis locutos dederim, nō dabo
 interim tacuisse Ecclesiæ preces & orationes siluisse, imo scriptu-
 ra & ecclesia plusq; octingentis annis semper personuerunt.

¶ Postremo non dabo usum loquendi sanctis dei scripturis cō-
 trarium ualere, nec etiā mille annis consuetudinem talem intro-
 duci posse concedam. Inueterata equidem consuetudo pro lege
 custoditur. si moribus constituitur, non etiam si erroribus, si pec-
 catis, & si iudicio recepta sit. Omnem autem consuetudinem
 Apostolus subuertit & ab usum iudicauit, cum inquit. Sed licet
 nos uel angelus de cælo p̄dica uerit uobis Euangeliū, præter id
 quod prædicauimus uobis anathema sit, & post pauca. Neq; enī
 ab hoīe accepi illud, neq; didici, sed per reuelationem Iesu Chri-
 sti, Generalius dico, q; consuetudinem ratio & ueritas semper
 excludit, itaq; ueritate manifesta, cædat ueritati consuetudo. Ita
 August. de baptis. paruulo, contra Donatistas lib. iij. c. viij. & li.
 vij. c. xxvij. frustra igitur inquit qui ratione conuincuntur con-
 suetudinem nobis obijciunt, quasi consuetudo maior sit uerita-
 te, aut non sit id in spiritalibus sequendum, quod in melius fue-
 rit a SSp. reuelatū, hoc plane uerū, q; consuetudini ueritas & ra-
 tio præponi debet. Sed si consuetudini ueritas suffragatur nihil
 oportet firmitus retineri, idem Aug. de baptis. & c. lib. iij. c. v.

¶ Non dicit mihi Christus, ego sum consuetudo, sed ego sum

u^{er}itati

ueritas, certe qui contempta ueritate, præsumit consuetudinem sequi, aut circa fratres inuidus est, quibus ueritas reuelat, aut deo ingratus est, cuius inspiratio ne Ecclesia instruitur. Augustinus de batif. contra Donatistas lib. vi. c. xxxv. malam autem consuetudinem quis dubitat uelut perniciosam corruptelam abijciendam. Vide modo quid allegatio tua quadringentorū ut ais annorum tuam sententiam adiuet, quod si dicta tibi, ita ex August. citata maiorem tibi uidentur apud Gratianum habere autoritatem, uide c. Si consuetudinem. c. qui contempta, quæ uerba in capite non sunt Augusti. item. c. frustra & c. mala autem viij. d. Quod de lucro animarum dicit, ego deum testor si unquē ueram humilitatem ex Scholasticis intelligere ualui, apud Ecclesiasticos eam secundum diuinam scripturam prædicati eō uideo, quod semper nos faciūt peccatores & inuidos atq; infirmos, Dicamus ergo cum probatoribus in omni opere bono peccatum esse.

¶ D. Ekij. XLI.

Ita idem nō potest proprie dici simul bonus & malus, qm̄ boni intrabunt uitam æternam, mali uero ignem æternum, modo simul quis non deputabitur gehennæ & cælo. **Cor.**

Improprie ergo Christus est locutus cum ait. Si uos cum sitis mali, nostis bona dare filiis uestris, quanto magis pater uester qui est in cœlis, dabit bona potentibus se. Improprie disertissimus Hierony. qui ait quamuis aliquis propheta uel Apostolus sit, dicitur ei a domino. Si uos cū sitis mali & c. Hiero. cōtra peli. lib. iij. col. Ideirco improprie diligentissimus August. qui in epistola. liij, inquit, homo a deo accipit ut bonus sit, de suo autem malus est, in quantum recte agit in tantum bonus est, in quantum autem peccat, malus, Quis autē in hac uita est sine peccato: Idem August. ad Bona. contra duas epistolas. lib. iij. c. iij. Si filij dei nō essent, non eis diceret pater uester qui in cœlis est, & tamen eos malos dicit, lege & uidebis te pessime dicere. illos solum dici malos qui æternum merentur ignem, inuenies illic non omne peccatum facere filium diaboli, bene tamen seculi, comperies quoq; omne peccatum hominem malum facere, omnes autē filij dei in hac uita peccant, plura allegata coegimus in primicijs nostris.

Scholastice sic argu. omnes huius uitæ iustos proprie peccatores & subinde proprie malos esse. Quicūq; in ueritate, hoc est ueraciter & uere habent peccatum, illi proprie habent peccatum &

39
pprie sunt mali. Omnes sancti & proprie boni filij dei huius uita
tae habent uere peccatū, ergo omnes proprie boni filij dei & iu
sti huius uitae proprie habent peccatū, & sunt mali, discursus te
ner, maiorem admittes, nisi de uoculis desceptes, tu nimirū pro
prie es homo, quia uere homo. Minorem instruo auctoritatem
Ioannis. Si dixerimus, iniquitatis, quod peccatum non habea
mus ipsi nos seducimus, & ueritas nō est in nobis, ergo si ueritas
est in nobis, peccatū & peccati ueritas atq; pprietas est in nos
bis, ob id enī quod uere es homo, si negares, nō esset in te ueritas:
idcirco ut ueritas sit in nobis, peccatum habeamus & hoc fatea
mur oportet. In quantū uero in nobis peccatū, intantum mali su
mus per Aug. ubi sup̄. Aduerte quoq; mi D. Eck ait seducimus
nos. si dixerimus nos non habere peccatū, ne seductoris nosam
subcurras, & lutum luto defergas, sed quis illi ueritati aduersan
tem audiet: quis feret: quis non rebitur illud loquendi priuilegiū,
non magis esse q̄ sacrilegium: ita impropriare scripturam.

Postremo timeo D. Eck. anathemate percussum & excōmu
nicatū. Quod quicumq; dixerit sanctos hoc est iustos non habere
peccata, quae deus eis remittat, & a quibus eos emundet, aut hanc
orationem. Dimitte nobis debita nostra, pro alijs non iustis, &
non pro se orare anathema sit, Augusti. de Ecclesiasti. dogma. c.
xxxv. xxvi. & lxxxvi. uideat quisq; & iudicet inter nos. Hæc autē
adduxit morsus. D. Eck in horru Ecclesiasticorum transplan
tare & circumspiciet an spicula contra Christū an contra me di
tulerit. Video eū non attendere, q̄ cōtra sacras literas concludit

D. ckij. XLI.

Custos fideles cadere nemo ignorat, qui nouit Adam in
Paradiso, Dauid in regno, Petrum in apostolorū, collegio
cecidisse, at iusti resurgunt citius per pœnitentiā & pecca
torum suorū discussionem & detestationem, domino deo,
manum gratiæ supponente. Carol.

Aureo hamo piscatur ad crimina a peccatis, de quibus satis
dictum est reflectit.

SECUNDA ACNOTATIO D. ECK.

Interiorē pœnitentiā magnā esse, Christus & omnes
Christiani docuerunt, siquidem deus cor aspicit & uoluntatem:
uidua hoc docet, quae minuta duo in gazophylaciū & plus oībus
misit D. Iesu teste, est enī uoluntati in anīa sicut regina in regno.

Adversus rationem præcedentis, prima Caroloſtadij Apo-
Veruntamen cū. D. Echius in ſecunda contra nos (logetica.
concluſione idcirco magnā interiorem fecit pœnitentiā, q̄ uo-
luntatem reginam ſuorum actuum dicit, oſtendit ſe uel ignora-
re literas ſanctas, uel eis aperte contradicere.

Secunda eiusdem Apologetica.

Nā uoluntas noſtra non eſt regina, & domina eorū operum,
q̄ Deus ut uoluntatis eſſent, fecit, niſi liceat cū audaculo Eckio ſe-
curitatem uoluntati promittere contra Prophetica & Apoſtoli-
ca documenta. Cæteras in concluſionibus uideate.

D. Eckij. I. inuectiua.

Nunq̄ Eckius p̄pterea interiorē pœnitentiā fecit magnā
ex eo quod uoluntas ſit domina ſuorum actuum, ſed compa-
rando pœnitentiā interiorem ad exteriorē, uolui inte-
riorem eſſe maiorem exteriori.

Carol.

Si D. Eck in ſubiectis, huic concluſioni nō contradiceret, nec
hanc, nec ſequentes poſitiones redargueremus. At cū lembum
aduerſo flumine trahat, remiſſiſq; manibus poſtea retrolapſus
ſit, & quo nō uoluit ductus, at̄ decet ut hoc arguamus, & id qui-
dem comodius ſuis in locis, quantum breuitas admittet.

D. Eckij. II.

Quoniā interior pœnitentiā ut cōmuniter eſt elicita a uo-
luntate/ exterior uero imperata elicite ſubſeruiens, modo im-
perans eſt excellentius imperato.

Carol.

Actutū chordam laxat, aperte dicens, pœnitentiā interiorem
a uoluntate elicita, hoc eſt uoluntate interioris pœnitentiæ eſſe
dominā uel potentiam productiuā. At ego nullam pœnitentiā
modo ſalubrē a uoluntate elicita, ſed dei donū eſſe, & muliercu-
lā, ideo plus alijs feciſſe contendo, q̄d pater cœleſtis ei ardentem
inſpirarit amorē, fuit equidē paupercula, etiā ſpiritu, ut uera dixe-
rit Chriſtus, qui ait. Omnis plantatio quā non plantauerat pater
meus eradicabit, bona ergo uolūtas ſuperni agricolæ eſt planta-
tio, bona etiā uoluntas eſt primū germen oīm bonorū operum;
hoc germen p̄cedit alia ſecundum q̄ ſcriptū eſt. Ante oīa opera
uerbū uerax præcedet te, & ante omnem actū conſiliū ſtabile.
Fateor ergo interiorem p̄ntiā eſſe meliorem, quia cor contritū
& humiliatū deus non deſpiciet, q̄ ſacrificiū deo ſit ſpiritus cōtri-
bulatū, & interiorē præite opa exterioris p̄ntiæ iuxta illud. Mun-

late q̄ intus sunt, sed oīa largiti, sicut Ecclesiasticus p̄misit, & in
his oībus deprecare altissimū, ut diligat in ueritate uīā tuam. Ad
literam aut̄ nescio, quemadmodū tuæ propositioni cōgruat hi-
storia duorū minutorū. At si ad uoluntatē uis referre, eundē ego
tex. contra te itidē retorquebo, q̄ ideo cōmendata est uoluntas illa:
q̄ paupercula in spiritu sine facultate p̄prie uoluntatis fuit Bern.
duo minuta corpus & animā significare dicit. Tu aut̄ illud ma-
gnificas, q̄ uoluntas elicit actū p̄nitentiæ, huic ego retorq̄ &
teneo deū esse boni uelle, & bonæ operationis authorē iuxta il-
lud Ezechielis, Ego faciam uos facere, & illud Ap̄li. Deus operat̄
uelle &c. Fateor nos longe lateq̄ discrepare, postq̄ aut̄ mecū in-
teriores p̄nitentiā ideo esse magnam dixeris, quia dei opus,
quia dei donū est. Andreas erit tibi mancipiū, te uenerabit, te su-
spiciet.

D. Eckij. III.

Cursus ergo uelut in prima annotatione. D. Bodenstein
intentionē uerborū meorū corruptit, & principalibus oīno
intactis, caudā appendicem adnotationis meæ ad mentem
suā detorsit, ut ampliōrē haberet calumniandi campū.

Quid est mi D. Eck qd̄ inuolucrum struis, frustra ante pen-
næ oculos, rhete iacis, dicis me tuæ sententiæ corruptorē, es ne
reueritus lectorū iudicium: q̄ examulsi, q̄q̄ appendere solent.

Cur Caudā tuæ adnotationis appendicem nuncupasti: puta sine
hoies accipere posse, te p̄cedentium causam seu rationē (qua que
p̄iecta sunt pendent) magis quā appendicem adiecisse: quandoq̄
dē scripseris. Est enī uoluntas in anīa sicut regina in regno, quis
non causabit per istam caudā, rationem te p̄missorū reddidisse:
qd̄ si adhuc reniteris, appendicem te magis q̄ rationē apposuisse:
sequentes tuæ cōclusiones tibi obstant, ego uero tuā rationem at-
tendens securim ad radices posui.

D. Eckij. IIII.

Volo ergo interiorem p̄nitentiā esse bonam, & meliōrē
exteriori, quoniam exterior nulla est sine interiori, & boni-
tatem suam habet ab interiori & deo.

Exteriorem p̄nitentiā, immo generalius nulla bona opa ex-
teriora deus respicit, nisi interiora sint bona, ideo enī Saluator
pharisæos redarguit, q̄ exteriora mūdabant, interiora aut̄ habe-
bant plena imunditia, & subintulit. Pharisæe mūda prius quod
intus est, ut fiat & id qd̄ de foris est mūdū, q̄s ergo dubitat esse

exteriorem immundam: nisi interior pœnitentia sit munda, de hoc non disceptamus, sed de causa interioris pœnitentiæ, Tu dicis eam a uoluntate elicitam seu productã, ego dico eam esse dei donũ, dei opus, De interiori mundicia patet per illud, Cor mundum crea in me deus, & spiritũ rectũ innoua in uisceribus meis, ergo ego immundus & spiritũ non rectũ habens euntẽ, non aut redeuntẽ, mihi spiritus est in malum uadens, & ex eo non rediens, innoua ergo spiritum rectum, & crea in me cor mũdum, hoc est uolũtatẽ mundam, aufer cor lapideum, hoc est uoluntatẽ durissimã, & da cor carneũ uoluntatẽ sentientem uulnera, a deo igitur petimus nobis interiora mundari, non nos elicimus seu pducimus interioris pœnitentiæ mundiciã, igitur pœnitentia interior nõ est melior eo q̄ elicita est sed ideo bona q̄ a deo data

¶ D. Eckij. V.

¶ Nam quicquid faciunt homines, intentio iudicat omnes ideo si tradidero corpus meum ut ardeam, charitatem autẽ non habuero, nihil mihi proderit, ait Apostolus, Interiora ergo pensanda sunt.

¶ Carolo.

¶ Apud Aug. comperi, bonum opus, intentionem facere, sed intentionem a fide dirigi, atq; plurimũ interesse, cuius rei contemplatione facias, & uidendum quo fine facias, referre etiam quo animo agas, & ex animo quẽq; pendendum ad retributionem uel præmij uel pœnæ, & illud Matthæi. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus erit lucidum interpretari. Si intentio tua qua facis quicquid facis, fuerit simplex, hoc est, munda & recta aspiciens illud, quod est aspiciendum, omnia opera nostra, quæ secundum eam operamur necesse est bona sint, Fateor igitur intentionem inter opera externa discernere, sed quid hæc tuam adiuuat sententiam, intentio illa bona opus est dei, nõ est producta a uoluntate, sed a deo in uoluntate inspirata, alioqui ille non sic peteret. Auerte oculos meos ne uideant uanitatẽ, Et ad hoc propositum contra tuã illationẽ spectat authoritas Apostoli, quod charitas est, quæ operat̄ dilectionẽ dei, bonãq; intẽtionẽ, charitas em̄ benigna est, patiens est, oĩa suffert, oĩa credit, oĩa sperat, oĩa sustinet, ergo non uoluntas, uides ergo q̄ charitas per sanctũ spiritũ in cordibus diffusa, nõ uoluntas facit bonã intencionẽ, Possẽm aut de illo dicto respondere iudiciũ nostrũ esse reprobatum & c.

¶ D. Eckij. VI.

taⁿ 21.
Compara ergo uoluntate ad potentias inferiores exet
tratrices, uerum esse uolui, uoluntatem esse in anima, sicut
reginam in regno, quod ipsa imperet dominetur eis, quan
tumcunq; habeat a deo, ut imperet bene. **Carol.**

Bona uoluntas quæ dei donū est, nō quiescit in gratia cōcessa
sed it in potentias dñi, **E**t fortitudinē suā ad deum custodit, Hie
rony. ad Ctesiphontem ita scribit, nō mihi sufficit qd semel do
nauit, nisi semp donauerit, Ipsum meū sine dei semp auxilio nō
erit meū, ob id (& alia semel dicenda) dico uolūtatem etiā gratia
adiutā egere oratione, ut q̄quomō subigat carnē. Pro ingenioso

D. Eckij VII.

Mens est S. Augustini, quia deus corquerit, cor inspicit in
tus testis est, iudex, approbator, coronator, sufficit ut offe
ras uolentem. **uoluntatem.**

Carol

Scriptura dicit, homo uidet in facie, deus autem in corde. Item
ipse scrutatur renes & corda, sed hæc quid tuæ opinationi conse
runt: an ignoras deum esse, non lib. ar. qui dat cor nouum & spi
ritum nouum, qui facit bonam uoluntatem quam acceptat.

D. Eckij VIII.

Expressis uerbis id testatur B. Anselmus, uolūtas est mo
tor inquit in toto regno animæ, cui obediūt omnia, & Boe
tius ait duo sunt, quibus omnis humanorum actuum con
stat effectus scilicet uoluntas & potestas.

Ca.

Maior est autoritas Hierony. August. Ambro. dicentiū. Non
est in potestate nostra cor nostrū & cogitationes nostræ, & Hie
remie. Non est in hoīe uia eius. Item Apostoli. Non sumus suffi
cientes cogitare aliquid ex nobis, q̄ si non possumus bonū cogi
tatum habere, quō alia habebimus, accedit q̄ Christus dicit. Nō
uos estis qui loquimini, sed spiritus patris uestri qui loquitur in
uobis. uide tu quod spiritus in iustis magis loquitur q̄ ipsi, quod
cor regis in manu dei est quocunq; uoluerit inclinabit illud.

Falsū autem est, omnia obedire uoluntati, nam caro cōcupi
scit aduersus spiritū, & hæc sibi inuicem aduersantur, ut nō quæ
cunq; uultis faciatis & ueg est hoc, Non qd uolo (dicit iustus Pau
lus) sed qd nolo malum facio, nō uult concupiscere, & caro con
cupiscit, nō uult praua desyderia habere, & habet, & ob id habet
grande cum carne bellum. **Effectus quoq; humanorū bonorū**

11
tati

actuum/quos misericordia dei facit humanos nequaquam sunt in nostra potestate, oramus ut deus det eos, oramus ut eos conseruet.

D. Eckij IX.

Consentit sacra scriptura, Deus ab initio constituit hominem & reliquit eum in manu consilij sui, adiecit mandata & precepta sua, Si uolueris mandata conseruare, conserua, & in perpetuum fidem placitam seruare, apposuit tibi aquam & ignem ad quod uolueris, porrige manum tuam, pondera uolueris. **Carol.**

Sagax mortalitas ad circumscribendum, non modo alios, sed & seipsam, Nestendo nodum, exoluit, quod non uis mi D. Eck dicis, coniugis nodum & solutionem, sed & ut ad soles, scripturam tuo sensui repugnantem assumis, Non attendens quod scriptura dicit, Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum manu consilij sui &c. Si scripturae ignorantiam dedignaris, uide aliam scripturam quae exprimit quemadmodum homo sit ab initio factus. Nunquid legis fecit deus hominem rectum: Idcirco scripturam debes intelligere cum effectu, ut scias quale initium homo habuerit, uidelicet quod rectum, Si rectum: ergo cum prima gratia qua primus homo stare potuisset, si uoluisset, dabis ergo tibi hanc illationem plus nocere quam prodesse quoniam dabis gratiam lib. arbitrio, hanc possibilitatem ad bonum faciendum prestauisse, & non liberum arbitrio habere ex se potestatem elicitiuum, seu dum in operibus, lapsum enim ad bona ex se non redit. Recorde etiam quod operas effunderis ut rationem tuam inuestigam (quam appudicem uocasti) adstrueres, uide autem Aug. pro hac solu. hypo. li. iij.

D. Eckij X.

Con id arbitror, b. Bernhardum liberum arbitrium potentissimum dixisse, unde hoc quoque ait, Tolle liberum arbitrium: & non erit quod saluetur. **Carolo.**

Tuis scripturarum inductionibus facile insinuas, quam in intelligentibus doctoribus habeas diligentiam ineptissime enim eos allegas. Quod ex precedentibus, & hac, & sequentibus conclusionibus scholasticis seu auditoribus Vuitrenbergensibus, etiam iunioribus liquet. Nam cum Bern. & ante eum Aug. dicunt, Tolle lib. ar. & non erit quod saluetur, dicunt deum in lib. ar. operari salutem, hic iustificationem, alibi gloriam, Et tu contra eorum sensum audes ex hoc dicto inferre pro cauda tuae inuestigam lib. ar. esse potentissimum, debas ex intentione eos intellexisse & intulisse, ergo gratia dei est

22.

potentissima. At tua illatio, Bern. in mille locis corrumpit, potissimum quando de nostro nihil tractat, uerū ut oēs intelligant quid dicat Bern. eius subijcio uerba & sensum ex libro de gra. & li. ar. col. i. Tolle inquit li. arbitrium & non erit qd saluetur (D. Eckius non attendit, Quod, sed forte pro Quod legit QVO, quia dicit esse potentissimū Tolle gratiā (idem Bern. continuo addidit) & non erit unde saluetur, hic potentiā exprimit, cum dicit. Vnde. i. nō erit a quo saluet, quod si rides attende quod subiunxit, Opus hoc sine duobus effici non potest, Vno a quo fit, hoc est quod dixit, unde fit, Altero cui uel in quo fit, ecce demonstrat magis patribilitatem & susceptiuitatem, ut ita dicam lib. ar. q̄ eius actiuitatē seu potentiā faciendī, gratiā autem dicit salutem in lib. ar. operari, & ita loquunt scripturæ & Ecclesiastici patres, quos tuis ineptissimis allegationibus contemeras, contaminas, confringis.

D. Eckij XI.

Hinc Augur. ait, interest quemadmodū uerbum procedat ex animo ream linguā non facit, nisi rea mens, & plura similia in decretis Canoniciis leguntur.

Hæc enodata est cū conclu. v. huius ordinis D. Eckij XII.

Hinc idem ait, Non est cōsiderandū quid faciat homo, sed quo animo & uoluntate faciat, in eodem em̄ facto inueniemus deū patrem & Iudā, patrem benedicimus, iudā detestamur, diuersa igitur intentio facit diuersa facta.

Futiliter nimis eadem toties repetis, nihil em̄ hæc a dictis in v. huius ordinis cōclusionē distare facilis est iudicij, Deberem quidem hæc silentio potius cōtemnere q̄ redarguendo magnipendere. At ut studios obsequar, dico diuini muneris esse q̄ recta cogitamus, & pedes nostros a falsitate atq; iniustitia continemus, quotiens em̄ bona agimus, bonoq; animo sumus, deus in in nobis atq; nobiscū ut operemur operat̄. Aug. de uera inno. ca. xxij. cxi. Quantum ad opera attinet quę intrinsecus aguntur & qui t̄met pœnā, & qui facit iustitiam nō faciunt contra mandatū, & ideo pares sunt manu, corde dispares, similes actione, uoluntate dissimiles, de uera inno. c. cxlij. & cxviij. lege mi. D. Eck illum librum a principio ad finem, deinde de Scholasticis iudica.

D. Eckij XIII.

Stat ergo adnotatio Eckij pœnitentiā interiorem, ut q̄ sit

uoluntati immediatior, præferendâ esse exteriori, quamuis interior efficax, exterior efficiat, quâdo, ubi qualiter, & quod oportet, sicut est in alijs præceptis affirmatiuis. **¶ Carol.**

Cassianus.

¶ Hæc dicax conclusio præiecta repetit, & illud adijcit, quod de circûstantijs Scholastici cõminiscuntur, hic unû ex Cassiano De Eck quod ei & admiratione & sudorem adferet, proferre luber, **¶** Impossibile ait, est mentem bonis cogitationibus immorari, cû principale cordis ad turpes atq; terrenos intuitus fuerit deuolutû: igitur oportet nos raptim a contemplatione uiciorum discedere: quando fuerimus pestifera recordatione in huiusmodi cogitationes deducti, ne eueniat qd Solomon scripsit. Oculi tui uidebunt extraneos, & cor tuum loquetur praua, & eris sicut dormiens in medio mari & quasi sopitus gubernator amisso clauo, dices, uerberauerunt me, sed non dolui, traxerunt me & nõ sensi, Ille sunt uix que apud hões uidentur recte, nouissima aut earum ueniunt in profundû, **¶** Qua propter studendû est nobis, ut uirtutû potius appetitu & regni caelorum, q̃ noxijs uiciorû recordationibus nosmetiplos ad laudabilem compunctionem prouocemus, quia necesse est tamdiu quempiã pestilentissimis cloacæ fetoribus pfocari, q̃ diu super eam stare uel coenû eius uoluere uoluerit. Eant nunc tecum tui patroni, fictores circûstantiarû, qui animas sua doctrinã peccatis magis immergunt q̃ eripiunt, Scio hæc prouocatura clausicû & truculentas uelitationes, sed susq; deq; ferã si ueritati obsecuturus aliquã præstare opem ualero. Nec ignoro quid Scotus in scriptis & expolite. q. q. xvij. Tho. de malo. q. ij. ar. iij. v. vi. vij. viij. & alijs, Deinde suus defensor Capreolus excoxerint.

¶ D. Eckij XIII.

¶ Et ad sensum præfatû, qui est proprius uerborû, stat quid in fine adnotationis adiunxi, uoluntatem esse in anima, sicut reginam in regno, sicut A. Aug. inquit. Voluntas est mensura om̃ factorû & meritorû nostrorum, & alibi dicit eam imperare uiribus inferioribus. **¶ Carol.**

¶ Satisfaciunt tuis tricis quæ de intentione, bono animo, & alijs præiecimus, par est aut ut nos doceas August. ad tuû propositum ea unq; dixisse, ut tu tibi ipsi uel honore uel iustam cõfusione subgeras, putas forse te lapidibus & stupidis plantis loquit

¶ D. Eckij XV.

25.

Ideo B. Anselmus in persona aliarum potentiarū, loquitur ad deū dicens. Dedisti nobis dñm, cui nō obedire nō possumus, Aristotelis adīcerem testimoniū, uerum diuersarius opinator (ut audio) nihil fidei ei impendit.

C Carol.
Nunq̄ Anselmi auctoritatem, meritis diui Hierony. æquabo, hic inquit, neq̄ mihi curæ est quid Aristoteles, sed quid Paulus doceat, & ubiq̄ in Theologo detestatur argumenta philosophorum, immo isti, dogmata philosophorum uidentur primo genita Aegyptiorum, Ille idem in dialo. aduers. Pela. lib. i. ait, illud uero quod alio loco ponis, Omnes uolūrate, regi, quis Christianorū potest audire. Si enim propria uoluntate reguntur: ubi erit auxilium dei: & quomodo illud exponis. A domino gressus hominis dirigūtur &c. Falsissimū quoq̄ dixi uires sensituias, nō obedire non posse, immo in iustis reluctantur, & impium captiuum ducunt. Cor hominis bene disponit suam uiam, sed domini est dirigere egressus suos, Quando gressus hominis a domino diriguntur, tunc uiam eius uult scilicet dei, non suam, alioquin suam & malam disponit, ducitur a peccato in carne captiuus. Iudiciū meum de Ansel. semel dabo, Nec dabo illum adeo in digeste elocutum, tamen si uideam eum absq̄ auctoritate non pauca prodigisse, hæc sine iudicio.

D. Eckij XVII.

Quamuis autem clare posuerim adnotationem meam, tamen D. Bodenstein quasi per capillos detorsit in materiam prædestinationis, adducendo omnia quæ sequuntur ad hūc finem, quod nulla sit ratio prædestinationis, sed omnia bona nostra sint a deo, quæ est cōmunis Theologorū sententia, & latissime per Grego. Arimi. ad mentē August. dis. xxvij. ij. tract. & dis. xl. i. primi.

C Carol.
Scribimus indocti doctiq̄ poemata passim scripturarū artem sanctarū uerbosus sophista & uniuersi præsumūt, nec desunt qui adducto supercilio de sacris literis philosophant, sunt qui quadā uerborū facilitate, imo audacia edisserunt alijs, quod ipsi non intelligūt, fallitur inermis diuersarius q̄ prædestinationē, operibus extraneam & impertinentē facit, ubi illud perpetua charitate te dilexi, ideo miserans attraxi te, ubi illud, Miserebor cui misertus sum, & misericordiā præstabo / cui præstitero, ubi illud quos præ-

destinavit uocauit, uocauit ut iustificaret, iustificauit ut magnificaret, ubi illud creauit nos ad bona opera ut in illis iremus, ubi epistola si. & de Vo. om. gen. Ambro. ubi lib. Augusti. de prædesti. & gra. de bono perseu. de prædesti. sancto. de correptione. & gra. de gra. & li. ar. Item ad Simplicium. & alij: Hæc ad præcedentem. & sequentia.

D. Eckij XVII.

Plures tamen boni & sancti Theologi rationem prædestinationis suo modo admisere, ut Seraphicus doctor Bonauentura S. Thomas in scripto, Alexander de ales, Henricus de Gandauo, Thomas Argentinus, Gabriel Biel, Syluester de Priore & alij quorum in Chrysopasso memini, hi soluere habent pro maiori parte hic per. d. Bodenstein inducta.

Carolus fateor illos suo modo rationem prædestinationis admisisse, Ego autem modum ac præfinitionem sacrarum literarum, reueor, amplector, exosculor, Cæterum quorsum attinebat mihi minime auaro negotiatori *χρυσόπασσον* (quem *μολυβδόπασσον* seu *πενταγόπασσον* dei ope comonstrare possem, cum non difficili coniectura is mihi *πενταγόπασσον* uideatur) tot egregijs testibus obtrudere, facile mihi res bonæ sine testibus uel natia tantum facie probantur.

D. Eckij XVIII.

Neutram tamen partem hic suscipio defendendam, quid prædestinationis negotium sit proposito impertinens & omnino extrarium, Vnde nescio quo spiritu D. Bodenstein tam impertinenter in hæc materiam excurrit. Si tamen placuerit sibi uentilare hæc materiam in studio eligendo, placet mihi positiones in ea dare, & super his respondere, aut respondentem opponere.

Carolus priora prioribus telis occumbunt, postrema hac responsione indigent, me concedere, te esse disputatorem, statim dixissent clamatorem inexpugnabilem, qui in eodem certamine quando uis cæcutis, & quando uis Lynceo perspicacior es, & Empusa mirabilior, quod non difficile sententias inuertere queas, quo fit ut tecum coram cogredi uerear. Attamen datis impensis si tuto iudicet in arenam tecum descendam, sed ea lege ut utriusque & argumenta & solutiones fidei dicentur notarijs.

D. Eckij XIX.

At quamuis per eum inducta extraria sint, & nihil adnota-

22.
tioni meæ facientia, breuibus tamen in præsentia percurrã
suas conclusiones, ut morsus suos, quibus me immeritum
sauciare nitur, elidam.

CCarolo.
Acomodemus igitur literarum imperatori & aures & oculos
ne frustra quicquam elabatur.

D. Eckij XX.

Fateor in primis uoluntatem in opere meritorio, nõ esse
reginã, sed pedissequã in cõparatione ad Christũ regem do-
minantem in bona uolũtate, quare omnia inducta de domi-
no I E S V super uoluntate, me nõ impugnant.

CCarolo.
Attendite in cõparatione ad Christũ &c. ait. Quid per hanc cõ-
parationẽ intelligat infra explicabo, ne hic dicens confessor uoci-
ter, Postremo negat se impugnari per inducta, quibus concludi-
mus, Deum, nõ uoluntatem, operatorem esse bonorũ operũ, &
tñ in præmissis sequentibusq; satis elucescit D. Eck illud negare.

D. Eckij XXI.

Vnde securitatem uoluntati in quibuscunq; scriptis meis,
nuncq; promisi, sicut D. Bodenstein mihi imponit, de quo
plurimũ miror, sed uideat ipse, sicut Apostolus admonet,
qui stat ne cadat.

CCarolo.

Securitatem (rebus dictantibus de quibus contendis) uoluntati
te promittere docebo. Authoritas qui stat uideat ne cadat, non
cõcludit pro facultate seu potentia uoluntatis, sed magis si bene
intelligit infert/ q non statimus uoluntate nostra, sed dei gratia, hoc
est uolũtas bene stat per dei gratiã, nõ per se, itaq; potestas & acti-
uitas gratiẽ dei tribuit, qui enim stat, dño stat, potens est em̄ deus
statuere illum, uoluntate, sua cadit, qui cadit, uoluntate dei stat,
qui stat. Ita ergo accipe, qui stat, uideat. i. timeat, tremat ne cadat,
uis scire causam, audi quia domino stat, hoc alibi sub alijs uerbis
docet Apostolus, cum timore & tremore dicens, uestrã salutem
operamini, quare cũ tremore audi, quia dñs deus operatur uelle
& operari, Authoritas ergo adducta contra te facit, nisi D. Eck in-
tendat probare/ q bonum opus non est uoluntatis, sed dei opus.

D. Eckij XXII.

Et multo falsius est q dicit me ignorare, pœnitentiam esse
donum dei, qui dudum (non a D. Bodenstein) sciuerim/ q

non est uolentis, neq; currentis, sed dei miserantis, sciuerim: qd cuius uult miseretur, & quem uult indurat, sciuerim qd nemo uenit ad eū, nisi pater cœlestis traxerit eū. Quod iustitiæ nostræ sunt sicut pannus menstruatæ mulieris, quod nō ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum magnam misericordiā nos saluos fecit, quod etiā facientes adhuc debemus dicere, quia serui inutiles sumus, quid nō possumus aliquid facere ex nobis, quasi ex nobis, cum infinitis similibus, quare miror de D. Boden. eum ita metiri ad calculum quid nouerim, aut quid ignorem, quamuis non possim iustitiam meam non fateri cum Propheta ad deum clamans a a a Domine nescio loqui. **Carol.**

D. Eck dicit se nescire loqui, & tamen magnā conclusionē copiat & scripturas scire quas inducit profitetur, miror de eo qui sciuerim similes habere labra lactucas & Scholasticos suos doctores scripturā summis naribus olfacere, miror qd se scripturas scire iactat, qui nouerā illud nō esse scripturā scire eius auctoritates ad alienū sensum trahere, at eius uim & potestatem tenere, ut aut cognoscat hanc cataphractā conclusionē nihil sibi prodesse, infra ad cōclusiones sequentes eius munimenta trāsferenda decreueram ubi has auctoritates cōtra allegantem tanq̄ Goliæ gladiū extorquebo. Oblitus est D. Eck qd p̄destinationē operibus bonis impertinentē & extraniā fecit, Qui hic p̄nitentia, nō unam tantū ^{de} auctoritatē qua scriptores p̄destinationis utuntur congescit.

D. Eck XXIII.

D. hinc Hieremiā adducit diuersariū, ut cognoscā confusionem meā, iterū mihi imponendo qd nunq; cogitauī, quo libere cōfiteor/nunq; fieri aliqd bonum opus meritorū sine speciali assistentia diuinæ gratiæ & misericordiæ. **Carol.**
In conclusionē mea. cxly. Hieremiæ auctoritatem, dicentis. Conuerte me domine & conuertar. assu. pli, ut ea cōprobarem conuersionē nostrā dei non nostrā uoluntatis esse factū, itaq; diuinæ misericordiæ donum, Hanc sibi non obstare. **D.** Eck ait qd & ipse fateatur, nullum bonum opus sine speciali assistentia gratiæ dei fieri, & uociferatur me ei imposuisse, quæ nō cogitauerit. At me nihil imposuisse ei, sed suam sententiam confutasse, facile

75.

iudicabitur, qui hanc eius conclusionem leſtitatis. Quin edicat
manifesto, gratiam uoluntati aſſistere, ut facit bonū opus. Quid
aliud edisserit? q̄ q̄ gratia non operat̄, sed uoluntati operanti aſ-
ſistit, aliud est aſſistere operanti, aliud operari. Ponit etiā aſſisten-
tiam gratiæ ſpecialeſ & c. poſſem hic ſenſa ſcholaſticorum, &
referre & reſellere, ſed in primicijs uerior campus datur.

Ad rem. Si gratia uoluntati ad faciendā bona opera aſſiſtit, ſeu
auxiliatur intantū, q̄ uoluntas ſola non ſufficiat, ut iuſte recteq̄
uiuat, niſi adiuetur miſericordia dei, ſequit̄ indubitanter iuxta
Auguſti. ſententiā, igitur non eſt miſericordis dei, ſed uolentis eſt
hominis, quia miſericordia dei ſola non ſufficit, niſi conſenſus
noſtræ uoluntatis addat̄ (hoc modo & male cōtrouerſarius no-
ſter mutabilis conſuſionem ſequentem ſubiecit) ſed manifeſtū
eſt fruſtra nos uelle, niſi deus miſereatur. Deū uero non fruſtra
miſereri. Si enī deus miſereat̄ uolumus, porro bona uoluntas nō
præcedit uocationem, ſed uocatio bonā uoluntatem præcedit,
igitur non eſt ideo dictū, non eſt uolentis neq̄ currentis, ſed dei
miſericordis, quia niſi eius adiutorio uel aſſiſtentiā, nō poſſumus
adipiſci quod uolumus, ſed ideo q̄ ipſe operat̄ in nobis uelle &
operari. Fortaſſe obmurmuras per authoritatem. Multi ſunt uo-
cati, pauci uero electi. Videant nodū cordati lectores penes Aug-
guſt. ad Simpli. lib. i. q. ij. M. N. & demū pilam alteri noſtrā dent

D. Eckij X XIII.

Unde in hoc negotio (q̄d eſt propoſito noſtro extrariū)
ſemp iudicauit rectius ſentire eos, q̄ deo dant quod eſt dan-
dū, & lib. arbitrio dant, q̄d eſt dandum, & ut uerū ſit, addu-
co diuerſario eundem Hieremiā. Si conuerteris, conuer-
tam te. Item Zachariam. Conuertimini ad me, & ego con-
uertar ad uos. Item Ezechielem. Cōuertimini ad me & agi-
te pœnitentiā & c.

Caroloſtadij.

Quā polite hanc conſuſionem ſupra uiceſimę ordinis huius
copulat miro ſuco q̄d faſſus eſt corrumpit, diſcernite an illud ſit
uoluntate in bonis operibus pedifſequam conſtitueret. Si iniciū
& exordiu bonæ ad Deum conuerſionis uoluntati reputamus.
Quid ergo lib. det arbitrio: & quid deo: doceant nos teſtimo-
nia per eum adducta: ex eis enī colligimus quod ſentit, libero ar-
bitrio tribuit illud. Conuertimini ad me, ecce principium & ini-
ciū bonæ conuerſionis uoluntati adſcribit. Sed quid deo: & ego

conuertat ad uos, quid hoc est aliud, secundū inductionem Eckij:
quam deo posteriora & suppletionem conuersionis deputare:
quid tandē Deo tribuit: nisi pedissequam opus. Nam Deum ex-
pectare nostrā conuersionem edisserit, & adhuc effectum illam
induxit auctoritatem, Pœnitentiā agite, **V**bi ergo præcedit Chri-
stus: Vbi tuum Sybillæ folium quod nobis in. xx. conclusio. re-
citatueras: Ad quid auctoritates aliæ per te inductæ, scilicet nō est
currentis &c. & similes allegantur: **Q**uā atrox autem crimen ad-
miseris uideto penes August. ad Bonifa. contra duas epistolas li.
ij. ca. ix. Item de Ecclesiasticis dogmatibus .c. xliij. plura prolaturus
si hæc tibi citata non sufficere cognouero.

Ad rem, possem magnopere tuā amentia adiuuare & fucare
si uellem, sed absit ut ueritati tibi adulando repugnē. Testimonia
tuo proposito non solū incongrua, sed etiā repugnātia te assum-
psisse indicabo, sed breuiter & perfunctoriæ. Auctoritas Hier. Si
couerteris, conuertā te secundū Hiero. expositionem, non est ad
propositū, dato q̄ si ad propositū, Propheta Hiero. in sequentibus
expresse, & lucide explicat cōuersionem nostrā ad deum, nō esse
in nostra, sed dei potestate, nimix ait. **C**onuertere me D. & conuer-
tar, quia tu d. Deus meus, **Q**uo liquet etiā initiū conuersionis bo-
næ esse dei donū, hoc uerbis sub alijs & fortasse explicatius in se-
quentibus docet, cū dicit. **E**go conuertā conuersionem Iuda &c.
ex quibus patet, diuersariū perperam tribuisse uoluntati, quod il-
li non est dandū. **I**ta quoq; de testimonio Ezechielis sentiendū,
qui scripsit itidem. **E**go conuertā conuersionem uestrā, qui idem
postea exegit conuersionē, dicens, cōuertimini & agite pœniten-
tiā. Vide Augu. de gra. & li. ar. c. xv. xij. & alijs & mutescite. Scri-
ptura præcipiens conuersionē cordis ad deum, quid a deo peten-
dum sit docet, ut dicamus, **C**onuertere nos deus salutaris noster.

D. Eckij **XXV.**

Quare ad omnes auctoritates pro utraq; parte inducendas
insignis, Augustini resolutio sufficit, quam qui non habet,
facile inter saxum & sacrum periclitatur, hoc enim est artis
reddere singula singulis.

Carolo.

D. Eck inter sacrum & saxum positus saxum cōfodit expiran-
do sacraq; prophanat, **R**edit autem singula singulis corruptio-
ni corruptionem, miserie calamitatem, sanctas lacerat scripturas
sanctos commordet Ecclesiasticos, non possum æque hominis

20.

impudentiam admirari quod Augustinū non semel tantum a deo aduerse citat, clarus est August. de pecca. me. lib. ij. ca. v. atq; alijs locis ubi docet præceptis dei nos instrui, ut a domino petamus quod nos facere iubet, da quod iubes deprecantes.

D. Eckij XXVI.

Fateor ergo Deū dare poenitentiam homini, sicut etiā fides est donū dei, modo nos hoīes fragiles nō contemnāmus eā accipere, quare frustra multiplicat D. Bodenstern allegationes, nō in cōcludentis modū, sed argumentantis. **C**Carolo. **D**Deus nō eget præparatorio assensu, Nam si faciat conuersionē, facit assensum, tollitq; contemptū, Quid ergo dabis uolūtati nihil, nisi ut recipiat, In fine amborū stilum uulneras cōmunem.

D. Eckij XXVII.

Quando uoluntas dominat in anima uiribus inferioribus sine Christo per difformitatem uolūtati diuinæ, malos profert fructus, nisi em̄ adiuta fuerit gratia dei, nihil profert nisi tribulos, ideo piculosum est, uolūtatem nō regi a deo. **C**Ca. **Q**uid est qd sacram scripturā tot limitationibus constringis, quasi li. ar. non sit absolute a Christo, & deinde Apostolo, sed & prius a prophetis post lapsum descriptū, De corde exeūt, ait Christus, cogitationes male, hic uolūtatem nō restringit ad potentiarū imperiū, Deinde quid pertineat ad cogitationes malas adūixit, adulteria, furta, blasphemiae &c. & Apostolus inquit. Causati sumus oēs sub peccato esse, sicut scriptū est, quia nō est iustus quisq; nō est intelligens, nō est requirens deū, oēs declinauerūt, simul inuitiles facti sunt, nō est qui faciat bonū, non est usq; ad unū, Sepulchrū patens est guttur eorū, uenenū aspidū sub labijs eorū &c. hec absolutius uolūtate sine grā describūt, tua uero limitatio coartat.

D. Eckij XXVIII.

At cum D. Iesus per gratiam suam regit uoluntatem non aufertur eius dominiū supra potentias inferiores, immo soli datur sicut iustitia originalis plenam fecit obedientiam uirū inferiorum ad rationem. **C**Carolo. **C**Christi gratia eripit de potestate tenebrarum & transfert in regnum lucis, euocat de tenebris in admirabile lumen, & adducit ad deum aufert ergo malū, confert nouum dominiū, Imo ante

gratiā uoluntās nullas potentias bene regit. Miror D. Eckē, non erubescere q̄ toties inutiliter eadem repetit, & chartas floccis dignas facit, quas precibus Ecclesiæ subducit.

D. Eckij. XXIX.

At q̄ me iudicat D. Bodenstein, prosternere preces in iustificationibus meis, deus nouit, cuius misericordiæ nō est numerus, quā seruus inutilis sim, utinam me faceret cū filio prodigo, sicut unū ex mercenarijs suis. Oret tamen D. Bodenstein, cum alterum iudicauit, ne ipse quoq̄ iudicet. Scio enī oratiōes meas esse nullas, nisi deus faciat esse aliqd

Ex conclusione tua. xxiiij. liquet quid Deo, quid uoluntati adscribas, bene tamen facis, q̄ ista q̄ defenderas tanq̄ impia iā exartaris, si recte oras, consistere palā, te non posse incipere rite orare nisi deus iniciū orationis, ac totam seriem inspirat secundū, q̄ Hierē scribit. Reuelabo illis deprecationem pacis & ueritatis, disident aut dare uoluntati actiua eliciendi orationes potestātē, & fateri orationes esse nullas, nisi deus eas infuderit. Lubenter tamen deū tecum deprecabor, q̄ nobis non arguta sophismata, & cornutos syllogismos, sed suum uerbū reuelet. **D. Eckij. XXX.**

Deus facit misericordiā in terra &c. Dicit D. Bodenstein me nō posse accipere de misericordia, qua deus misericors est, cui ego utens ratione respondeo, me accipere sensum cōmunem, quem Petrus Longobardus post A. Augustinū tradidit. Deus facit misericordiā, cū effectus misericordiæ ostendit, ut est miserorum & calamitosorum liberatio, quicquid sit de sensu per eum dato. **Carolo stad.**

Satis clara est sententia mea & Augustino semper approbata ex quo eā cœpi, cū legimus, tu es misericordia mea, dixi esse intellectū, hoc est, tu me facis misericordem, facis ut misericordiā efficere queam, contranersarius sæpe Augustini, & nihil ad rem prouocat. Nec tamen alterū sensum reieci, sed auctoritatis adduxi posui.

D. Eckij XXXI.

Si per opera misericordiæ intelligit D. Bodenstein, sicut iam habet cōmunis populus Christianus Theologorum, quæ misero proximo impenduntur, nego quod illa sola remuneret, at ipse illo fortasse loquitur sensu, ut opera miseri

cordiæ, quæ nõ nisi dante misericordia eius operamur, res
munerent, sententiam tunc teneo, sed linguã ut Aug. iubet
corrigo. Vt enim Fortunatianus ait, Vtendũ est uerbis sic
cut moneta publico signo notatis. **¶ Carol.**

¶ Audet sacrã literã lupus. Aug. citare ad hoc propositũ, qd
usus loquendi in theologia pualet cõtra sacras literas q̃ falsum
& horrendũ atq; detestabile sit hoc eius dogma facile illi cogno-
scunt, qui ea quæ de usu supra cõmemorauimus legunt, & illud
qd non scribit. Beatus uir q̃ in usu corrumpentiũ scripturas die
ac nocte meditat, sed beatus qui in lege domini meditabitur die
ac nocte. Vbi humilitas illa tua quã in conclu. xxix. præieceras
non potes mihi palpũ obtudere, nec euadere quod festiuit in
iambico est *ἐν τῷ περιώσῃ καρδίας λάλεσθαι σομά.* **¶ D. Eckij. xxxij.**

¶ Bona opera sunt quodammodo in potestate nostra, quo-
dãmodo non sunt etenim merita & demerita uoluntaria, ut
in prædestinationis materia late discutitur. **¶ Carol.**

¶ Hæc conclu. quicquid in xxij. & xxvi. ac. xxix. huius ordi. bo-
ni posuit, fiat, adfirmas aut ea quæ uariando negasti, uidelicet
opera bona esse in potestate uoluntatis. Cur ergo dicis orationẽ
esse nullã eam nisi faciat aliquam Deus? Si bonũ opus partim est
in tua potestate, pro illa parte, est aliquid, etiã si deus nõ fecerit ali-
quid, adiuuabo aut fratrem hoĩem per illud. Voluntarie sacrifi-
cabo tibi coniungendo hoc. Sacrificate sacrificiũ iusticiæ, illis tu
copula. Nemo uenit ad me nisi pater traxerit eum, & illud. Con-
firma hoc deus, quod operatus es in nobis, uidesne uoluntariũ
sacrificium dei esse munus: ergo non in uoluntatis nostræ facul-
tate: *infero sub iniusticia nostri sacrificij est sicut pannus men-
struatæ mulieris.*

¶ D. Eckij. x. xxiij.
¶ De Collectis quas credit se inducere contra Eckiũ dico,
id oro, id toto corde deprecor, quod sancta mater Ecclesia
orat, ut omnium timentũ deum me participem faciat deus
Quare uir grauis & maturus theologus, non debet paupe-
rem conseruũ suum uincire, & enormia crimina spiritualis
superbiæ ei imponere. Deus nouit abscondita cordis. Satis
us est ut D. Bodenstein & ego oremus pro inuicem, ut sal-
uemur, ut illustremur, ut adiuuemur, quod D. Opt. Max.
faciat.

¶ Carol.

Si cū Matte Ecclesia toto corde oras, q̄ causas q̄ tā imp̄tinenter eius preces tractas: quæ pietas: q̄ collectas male excipis. Ad morsum, in sacris scripturis dissimulare, impietas est, postremo lubenter tecum orabo, ut illustremur ut saluemur, ut & tu ad Ecclesiasticos relictis scholasticorum argutijs, transfueharis.

D. Eckij. XXXIII.

Quāuis bene egea doctore, ab anniculo etiā puero cū A. Augustino, paratus doceri, tñ q̄ D. Bodenstern, hic uult ex Ezechiele docere, dudū noui, in alio labore, & discat parcius de cōseruatio loq, quā temere ei errorē imponere. Nā & ipse sequētes oīones cū ecclia & ipso porrigo ad deū, det deus ut deuote porriga-

Morsus es mi chariss. frater D. Eck, ut Pysillos Ecclia. **Ca. D. Eckij. XXXV.**

Ratiocinat̄ dein Eckiū non debere ponere spem in se & uolū- tate sua, placet mihi, nō enī pono spē i me pauprimo homūculo: Sed iactaui spem meā in dñm, qui deducet me & enutriet me.

Ego tñ subsumerē in minori de D. Bodēstern, & postea abijcerē sibi illud turpe est doctori & c. de sequētibz sentio ut dixi **Car.**

Voluntati actiuitatem in bonis tribuere operibus, est spem in hōte collocare, contra aut̄, omnem potentiam in deū, a uoluntate transferre, est spem in dominū iactare. Sed nec ego hoc me facere iacto. At deo ut faciā facienti supplico. **D. Eckij. XXXVI.**

De ego & nos, nō & pprio sentio in xta p̄dicta, quoniā bona opa dei sunt & nra, dei bona & merita nostra, dedit enī nobis illa deus, ut his mereamur, sicut S. Petrus dixit. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Quid ergo nobis, qd ergo nobis erit p̄miū, quem D. noster Iesus ob uoculam nos, non redarguit, quamuis diligentissimus p̄ceptor. **Carola.**

Ambrosius magnæ Dei misericordiæ reputat, q̄ Deus sua opa nra facit merita. Et ob id oīa relinquēti & sese sequenti uitā æternā pollicet̄ & dat quā. S. Petrus nunc in rege accepit æterna. Porro mi dulciss. D. doctor tibi plurimū congratulor obsecuturus, p̄ mea uiriliq̄ in hanc defluxeris ueritatē, uidelicet merita nra bona, nō ex nra pendere facultate seu potētia, at illa ex deo prorsus effluere, qd si sentis, utiq̄ negabis, & p̄niam actiua & potentissimā uoluntatis libertatē, imo adfirmabis merita nra non esse in nra p̄tate, cui peroptime aptabis. Ego dixi in abūdantia mea nō mouebor, & tu auertisti faciē tuā a me & factus sum cōturbatus & c. Hanc conclusio. hoc sensu colo, extollo actanq̄ dictū ex Tri-
pode effusum suspitio.

D. Eckij. XXXVII.

suspicio

88.
Cideo meritis & intercessionibus sanctorum adiuuari in collectis pe-
tit Ecclesia, quod si more. D. Bodenstein uelle collectas nostris defen-
sionibus subscribere, nouerit omnes sacrificuli sacerdotes, quam pos-
sem hic cogere facere. Ecclesia in homini collectis rogat deus ut sua
dona, sua uel opera clementer respiciat, non quod nostra merita que nos
effinximus illi placeant, unde oratur ut cuncta nostra actio ab ipso inci-
piat, & per ipsum finiat. Si ita intelligis bene nostra merita, & secundum
Hieronymum, Augustinum & Gregorium accipis. Sin autem secius quantum ad uoluntatis poten-
tiam elicitiua renitor. Parco autem tibi propter concludentem, alioque
clamaré ad S. in Christo P. & D. nrm D. Leonem diuini. pui. Papam. X
& quere te suas orationes sanctissimas nihili perdere &c. Proinde
collectis seu precibus Ecclesie ob id, quod tu tuique filies cōfestim ignes
ab istis discrepanti sententijs minitamini, uitor, & ut Ro. Ecclesi. me
nec nouas, nec incōsuetas, at per uetustas & cotidianas meditari
doctrinas sciat, atque demum non modo non tremet, sed materna
clementia aduersas collectarum impugnatores nostros tutetur, tu
morde si licet, uel amplectere. **D. Eckij. XXXVII.**

X
C. Carol.
C X

C
Carol.
lo.

Cum facere quod in se est probatissimorum Theologorum sententia, sit remo-
uere obicere & impedimentum gratie, non dabo, quod qui facit quod in se
est, faciat, quod deo displicet. Cum communi Theologorum maxima. De-
iuxta improbatorem Theologorum. **Sus nunc quod deest facienti quod in se est.**
sententiam facere quod in se est, nedum est, tollere obicere & impedimen-
tum gratiae, sed etiam se preparare ad gratiam. **Verum Ecclesiasticorum sententia** (uer-
ba sunt Ambrosij) Hoc deus amat in nobis quod ipse fecit, & hoc
odit quod ipse non fecit. ite uoluntas mutabilis, que non regitur a diuina
uoluntate tanto citius appropinquat iniquitati quanto acius intendit acti-
oni. Hec tibi sunt inducta in conclud. clxxxiiij. **Itē ex Aug.** non nul-
la intuli in conclud. clxxxviij. & sequē. sup̄ scripta, que tu noluisse le-
ditare ne confundereris, adijcio tibi & illa que conscripsit idē de uera
anno. cxxvi. ubi dicit. Si hoc in nobis est quod ipsi fecimus inde da-
mnabimur, illa & alia legas, & deinde obmurmura actuos pa-
trones magnipende, non pariat te cauillari. Si summo salte di-
gitulo citata attigisses, non tanta impudentia debachareris, nec
a conclusio tua. xxxvi. desultasses. **D. Eckij. XXXIX.**

Anathema sit inquit Hieronymus. si quis dixerit Deum obligasse hominem ad
impossibile, uel deus qui uult omnes homines saluos fieri, ex imensa sua
clementia nunc quod deest homini nisi homo desit sibi ipsi. **Carol.**
Legem impossibilia homini, non Deum, precepisse, in pri-
mitijs nostris, & quemadmodum Hieronymus non tam incocte

sit accipiendus scripsi, cæterum ultimam huius conclusionis p-
ticulam ut concedam concl. cccclxxij-cccclxxxix. habet.

D. Eckij XL.

Quod bonus actus quo ad totam entitatem suam sit a deo, non recipio, sic quod uoluntas se habeat mere passiuè ad ipsum, sed arbitror uoluntatem creatam esse causam secundam & minus principalem boni actus, quamuis hoc ipsum agere habeat a deo, ideo sancti dicunt actum bonum totum esse a deo. **C**arol.
Flagellum parat quod uapulabit, & partim a Scotino succo degenerat
Ad rem, Temerarium nimis esse scribit Ambro. in epistola finalis in quadam parte actionum bonarum egere deo, in quadam uero non, Sed de hac & August. sententia amplius in primicijs.

D. Eckij XLI.

Alloqui non uideretur quod bona opera. S. Petri plus essent eius quam S. Lini, immo nullus diceretur mereri, quia nihil egisset, cum tamen constet unumquemque recepturum uel bona uel mala secundum quod in corpore gessit. **C**arol.

D. Eck certe non uidet quod ipse supra compilauit ac ostendit se uocem suam praefatori coaptasse promissamque. Non intelligit quod pecunia in suo marsupio recodita plus est istius quam huius erumnae pecunia.

Ad rem, meremur & agimus ita quod potius agimur, Deus enim mouet & c. & munera sua coronat.

D. Eckij XLII.

Quod uero Scotum & Capreolum taxat & c. **C**arol.

Multas inanes & magnas congeris conclusiones & c.

Conclusiones tertij ordinis, propter calcographi nostri impedimenta, adnotatiunculis in librum de Spiritu & litera referuo, quod pro sua magnificentia tum commodius, tum uberius uel tractari uel referelli possunt, imo debent, enauigant quidam illae de aspero chartophylario, & tandem mucum, extemplo emungendum, subuectant **X**

Reuerendo D. Ioanni Vuortueino Germanici ordinis, S. Joannis Herbspolitanae domus patrifamilias Patrono iucundissimo Carolo stadium S.

Adnotationes quas festinissimi patrone in magnificas D. Eck. nostri controuersarij conclusiones perfunctoriae celeriterque subiecti, iudicandas tibi submitto, at eo studio, ne dimoueris a recto, quod

ab opinione scholasticorū (ut aiunt) theologorū subtractus, modo illorum defensoribus, & rursus nostris impugnatoribus negotia exhibeam, porro melioribus imis precordijs gustasse, quis me ab opinaciunculis scholasticorū perpetam descivisse insimulabit: & qui me reprehendet: quod doctiss. hominū egregia monumenta pro ineptijs, nanijs, nugis, amplector: quis hunc conatum saltem non attollet: q̄ studiosis sacrarū literarum syncerum odorem, succūq; puriss. cōmendo: suadeoq; & quis mihi (si impeditores & sanctæ scripturæ discerptores diuello replecto, uicio dabit: Quo circa quando diuersarium clypeo insurrexisseq; telo, scripturā & mordere sacrum sub nomine nostro, cognoui, scuticamq; manu, depictaq; lora arripui, armaq; confestim obtendi, obitor, nec in alieno negotio depugno. Nam sacro sanctæ scripturæ (quā diuersarius misere tractat) uindicandæ oīa deniq; & singula hæc molimina cōmanicipaui, qui in scripturæ defensionem spiritū hunc exhalandū iureiurādo obstrinxi, quibus & aliā propriū facientia negotium accedunt, uidelicet, q̄ D. Ecklesiæ præces nō modo contēnit & sacrificulis dignas facit, sed etiā si quando eas egre admittit in peruersum sensum detorquet. Ap. Se. clamtestinis aduersum me blandicijs sollicitat, fratres conuentus irrogatis uelut ex hoc calamo iniurijs incitat, Postremo in cœlū quicquid uult licenter expuit, homo summo opere gnarus depugnare, q̄d illum nōnulli feliciter uiridi incensa lauro coram hoste & cominus posse assequi aiunt, quibus inconstantia suarū conclusionū ac mutabilitas subscribit. Idcirco has adnotationes breuissimas obflexi, acuratius & copiosius in alijs libellis illi oblutari mihi constitutū est, ut ille propediē intelligat nos plus se decim pedibus distare ac acre Mineruę suffragiū uel expetere, uel nihilopendere. Tu igitur hæc paucula capesse & hac noua occupatione a frequentibus animum laboribus semel remitte atq; instaura, mihi faue & feliciter uiue, Datæ Vuittenbergæ die Exaltationis S. Crucis. Anno. M. D. XVIII. ☩

Ad eruditum. D. Ioannem Eck.

Accipe doctiss. mi Eck nostras in tua & primi & secundi ordinis axiomata, adnotationes, quas nimitum, q̄ primū ista meas in manus uenerunt, edere coepi, Tu idcirco animū ad Ecclesiasticos diligenter appelle, Proinde hæc nostra impietatis quicquid (quod absit) subolent refelle profecto meo pte Marte præcellenticēdam, festinationis aut ueniā postulo, Vale in Christo feliciter. ☩

SVMMA EORVM, QVAE HAC EPITOME
iucundissima simul & utilissima, p̄is sane hōibz continentur.

Iustificatio impij, & mortem, & resurrectionem completur. Caput primum.

Mortificatio impij, est iustificatio. Caput secundum.

De tribus mortis generibus. Caput tertium.

Mortificatio peccatorz, deductus ad inferos. Ca. quartum.

Corruptio & dolor p̄nitentis ad gratiam referuntur. Caput quintum.

Prima impij conuersio, lætitiæ nihil, doloris plurimum habet. Caput sextum.

Contritionem nō uoluntas, sed deus efficit. Ca. septimum.

Quonam pacto deus primam impij conuersionem operetur. Caput octauum.

In hanc primam hominis conuersionem, iudicio & ueritate descenditur. Caput nonum.

Psalmi, Domine ne in furore, breuiuscula interpretatio, quo p̄nitentis gemitus explicatur. Caput decimum.

Qui seminat in lachrymis, in gaudio metet. Cap. undecimū.

Dictorum in Epitome, Epilogus. Caput duodecimū.

ANDREAE CARO

OSTADII IN EPITOMEN SVAM, AD
expertum famigeratumque Medicinæ Doctorem, Si-
monem Pistorium, eiusque filios Simonem
& Christophorum, alterum utriusq; tu-
ris, alterum Medicinæ titulo inli-
gnē, patronos suos, præfatio.

DEi ueritas quotidie me perurget. Eximij Doctores, a neoterico hoc Theologorū genere, prorsus deficere, sed consulto & carptim, ab illis me subducere plane decreui. Quippe, qui in meris argutijs, tanq̄ ad Syrenas scopulos, cōsenescunt, qui nihil recipiunt, nihil probant, nisi nouā strophā redoleat. quiq̄ solū illud mirantur qd̄ propius intuenti, ut Magistralis propositiūcula occurrit. Illi enim suum Monstrū parturire, quā Quæstionē uocant. Silenum inuersissimū. cui nimirū caput, corpus, cauda, nescio an etiā pedes sint plurimi. Illi, si quid discrepare, aut saltem nō per omnia suis corrodere uiderint, ceu plebæū contemnunt, ac uelut a Christiana, quia sua pietate degenerans, non obscuro classico profiant, eliminant, & contemnāt. Porto, ego nunc secundū annum, non sine sudore, sed in credibili uoluptate, in Ecclesiasticis scriptoribus absumpsi, & nō in uno loco Scholastici (ut uocāt) Doctores, quos olim publice in florentissimā Academia nostra Vuittembergensi magna quidē opera, sed in felici (quemadmodū nunc experior) euentu, docui & tutatissimū, sacram scripturā inepte adsciuisse, atq̄ in diuersum, imo si fas est ueritati subscribere, in contrarium repugnātem sensum detorisse, cōperi. Confestim igitur, quem admodū ab opinariunculis illis portentosis olim me subtraxi, ita quoq̄ ab eorum præscriptis seu formulis quæstionarijs, in quas cōspirarunt, me subducere conor. excomposito tamen, ne offendam. Quo fit, q̄ allegatis conclusionibus rem propositurus, perpetua oratione connixus, primū egredior. Stilum aut̄ potissimū abstinere curabo ab his, quorū nutu tenuiq̄ rerum summa pendet. quoq̄ uoluntate, dubiorū finitiones proferuntur, pugnantia pacantur. absit, illos irreuerenter montes tangā, quoq̄ fumo proximus sēmp est ignis. At quid hoc elogio uociferor, cui nec tantum elegantiæ datum est, quantū sustinendo solum literarum negotio sufficiat: Verum, non nihil crescit animus, quod mei similes blaterabunt, hoc est illi, qui malos ter male effutiunt. qui (ut ego olim) Nanas obganniūt, barbariemq̄ deosculantur. Dei igitur ope confirmatus, tibi filijque tuis Simoni ac Chrystophoro & humanis & eruditis uiris, de impij iustificatione (quā pœnitendinē, ad inferos deductum reductumq̄, nō abs re quis dixerit) Epitomen, nō conclusionibus, sed auctoritatibus septam, inscribere constitui. quo omnes plane intelligant, q̄ tibi liberisque tuis gratificari studeam. Sed tem fortasse disputatu, tum difficilem,

tum periculosam, semper tamen utilissimam breuius hic & co-
 actius perstringam, alicubi fortasse copiosius explicaturus, quo
 paulo cautius muniri, paulo accuratius distingui queat. Exordi-
 or igit. Patroni iucundissimi, contritionem Scholasticam tanq̄
 obelo indignā, silentio ceu condito uenabulo confecturus. Pri-
 mū iustificationis impij parteis duas subijcio, non reueritus que-
 stionū Magistros, quorum tam sterilis q̄ ingens est disceptatio.
 An peccatorū remissio sit motus, ab infusione iustificantis gra-
 tię separatus. & An sine speciali motione, aut ea decidua susce-
 pta, liberum arbitrium contritionem causare (ita enī loquuntur)
 ualeat, ijs in diuersum sentientibus. plerisq̄, propter Aristotelis
 rationem, modo sic intellectā, & paulopost secus acceptam, sic
 & secus sua sensa tanq̄ unguibus & dentibus retinentibus. qui-
 busdā mero calentibus, subtiliusq̄ alta penetrantibus pleno sto-
 macho, & ieiune, ieiuno uentre tutantibus. Quibus, ut olim in
 perniciem meę partium adhæsi, ita nunc cū Christi fiducia in-
 festus, dei legem obijcio. Quocirca, uos, patronos meos dico,
 magnopere rogo, hæc omnia pro acri uestro iudicio cognosca-
 tis & obseruetis, primum, quo ordine alia ex alijs ducant. Post,
 quo pacto ad institutū nostrum accommodata sint, quibus in hac
 Epitome utimur, testimonia. Deinde, limā, quam ab omnibus,
 puri, & integri iudicij expeto, adhibere, & quę a speritate offen-
 dunt, radite. cæteris uero calculum uestrum adijcite.

**Iustificatio impij, & mortem & resurrectionem
 complectitur. Caput primum.**

Iustificationi, mortificationem, perditionem, destructionem
 deductū ad inferos, & ediuerso, uiuificationem, saluationem, in-
 staurationem, ab inferis reductū, adscribi contendimus. A capi-
 te aut exorsuri, Apostoli dictū adducimus, qui ait. Omnes im-
 pij, & natura iræ filij, in potestate tenebrarū sumus. Verum, cū
 ab hac potestate, in lucis regnū Christus nos transfert, quandam
 similitudinem cum eius morte, cū eius resurrectione habemus
 Nempe, uita Christiana gestis Christi configurat, & quicquid
 Christus in cruce, morte, sepultura, resurrectione, ascensione ad
 cælum egit, iustificati uita referre debet. Nimis, quemadmodū
 Christus crucifixus est, ita hōtem ueterem cum concupiscentijs
 cruci oportet affigi. & quemadmodū Christus sepultus est, ita
 homo Christianus consepelitur illi per baptismum in mortem
 Summatim. sicut sumus iustitij Christo p̄ similitudinem mor-

tis, ita & per resurrectionem in Christo effimur. Complantati sumus per mortem, complantati per resurrectionem. liquet idcirco, iustificationem habere mortem peccatoris, habere & resurrectionem priorem uero mortem, q̄ uitam.

Mortificatio impij, est iustificatio.

Caput secundum.

Vetum hic lector obstrepat, q̄ mortificationē impij, iustificationem appellauerim. Cui ego nō meum inneutū, sed Apostolice cum dogma obrudo. ait quippe Apostolus. Etenim, qui mortuus est, iustificatus est a peccato. & paulo superius simul utrunq; complectus membrū, dixit. Mortuus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationē nostram. Cui consequens est, tam iniquitatis mortificationem, q̄ resurrectionē nostram, qua in nouitate uitæ ambulamus, ad iustificationem pertinere. Miranda Apostoli sententia. hæc enim uniuersos Prophetas, & totam scripturam pererrat. Contingit aut, q̄ priorem iustificationem, hoc est, impij mortificationem, ad inferos deductum, ceu indignantis dei intolerabilem pœnam, longe iustus ante præsentiat q̄ subsequatur uiuificatio, & nouæ uitæ largitio. Quin triduo apud inferos quandoq; remoratur in corpore, uelut in quodam sepulchro. Qua de re, certo quodā ordine disputaturi, priorem tractabimus iustificationem.

De tribus mortis generibus. Caput tertium.

Præmitto igitur secundū Ambrosiam tria mortis genera. Vnum ipsius animæ, de quo scriptum est. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Cui adiuge & hanc authoritatem. Os quod mentitur, occidit animam. Aliud est mortis genus mysticū, quando quis peccato moritur, & deo uiuit, de quo Apostolus ait. Consepulti sumus cū illo per baptismū in mortem. Tertium, quo anima a corpore separatur. Mysticā illam mortem, qua occumbunt peccata, qua uetus ille noster homo scrutiatur, disquirimus, recteq; ueteris uitæ occasum, abolitionē iniquitatis nuncupamus. & contra, resurrectionem nouæ uitæ, renouationemq; iustitiæ. Illam laboriosam, hanc beatam sanctis patribus nō semel asserentibus. Nec ab re, q̄ caro nostra nō potuit peccatū abolere, nisi crucifixa esset in Christo Iesu in Christo omnino, hoc est, in fidelesu Christi. Reuera credenti in eum qui iustificat impiū, fides deputatur ad iustitiam. Fide enim corda purificantur, fide a serpentibus morsu sanantur. Porro, oportuit filium hominis exaltari, ut

ōis qui credit in eū, non pereat. Fide enī peccatores saluos Christi fecisse, euangelia testant. Fides nō ex nobis, sed dei donū est. fide Christus inhabitat in corde hominis interioris. Iustificamur igit̃ fide, uiuimus fide. Iustus enī ex fide uiuit. Ob id, qui occasū ueteris uitæ exortumq; nouæ desyderat, fidelis sit oportet, & in Christum credat, necessum est,

Mortificatio peccatorū, deductus ad inferos. **Caput quartū.**
Cætere, nescio quis, dum hæc refero, submurmurat, qđ mortificationē, peccatorū, ad inferos deductum cōstitui. Sed sequentia cōmonstrabunt, id non p̃caro ex scriptura acceptū. At non prorsus dedi, fidei infernū subesse, donabo autē fidem mūdare cor, expugnare pctā, abolere uetustatē, sed iustos uelut stupidos quādoq; non sentire dei gratiā, immo sese omni gratiā destitutos, deoq; odiosos arbitrari, & tanquā ad infernū detrusos, iudicium dei reformidare ac quasi nihil fiducia habuerint, m̃cerere. Quidā enim accepta fide diffidentia non carent, quā utiq; inesse sibi nouerat, qui dicebat. Credo domine adiuua incredulitatem meam, multo em̃ crebrior, multoq; numerosior pars homī est, cui paulatim, quicquid superna largitas donat, accrescit.

Correptio dei & dolor p̃nitētis ad grām referuntur. **Caput quintum**

Exordiū aut̃ p̃positi cōfirmo per uerbū Christi. Beati qui lugent, quoniā ipi cōsolabunt. qui sine sermonis uelo aperte ait. Luctū & eiulatū pctōris, b̃titudinis porriunculā & tam eximīā, quæ cōsolationē nactura sit. Cui in eum sensum, ad l̃rām prope modū Iob accedit dicens. B̃tūs homo qui corripit̃ a dño, manifeste docens increpationē dei, correpto peccatori, ad b̃titudinis speciem reputari. Proinde iustificationē dico a uocatione dei oboriri, sed & uocandi ordine seruato, qđ iustificatur̃ deus primū terret, flagellat, conterit, sauriat, mortificat, deducit ad inferos. Deinde consolat̃, recipit, contritionē sanat, uiuificat, & ab inferis reducit. festante scriptura. Deus flagellat omnē filium quē recipit. Et Hierē. Castigabo te in iusticia, & miserebor tui. Primū castigat, deinde misereť. Ita em̃ idem Hieremias inquit. Si abiicit te, miserebit̃ iuxta multitudinē misericordiarū suarum. Item Iob, increpationem domini ne reprobēs. ipse enim uulnerat & medetur, percutit & manus eius sanat. Quippe, qđ recte afflictus considerabit quo iaceat, quem offenderit, & quibus egeat medicamētis. Cōfirmantē omnia segregatim sacræ scripturæ testi-

monijs, si ea uelle discernere, quæ optimo sensu & rōne cohærent, uerū ut licebit scripturæ pelagus tentabo. S.

Prima impij conuersio, leticiæ nihil/doloris plurimum habet. Caput sextum

Primūq; illud qd̄ in Leuitico scribit̄ p̄duco, uidelicet. Nec im-
mittet in sacrificiū pro pctō oleum, nec thuris aliqd̄ imponet, &
quod postea subiectū est. Hæc hostia arida est. Quibus uerbis pa-
lam est pcti sacrificiū, nec oleū, nec thus habuisse, docemurq; in
prima hoīs cōuersione ad deum, aīam iusti, oleo leticiæ, & thu-
re laudis & suauitatis destitutā. Addo quoq; sacrificiū hoc in cli-
bano, in sartagine uel craticula excoctū. quid est in clibano, nisi
in corde ardet̄. Calefactos em̄ legimus in Osea adulcerantes le-
gem tanq̄ clibanū ignis ardentē. qd̄ clibano ignis accipies, nisi
cor hoīs succēsum: qd̄ si uicia succēderint, aut diabolus inflāma-
uerit, cor non coquit̄, sed exuiū. De illo scribit̄. Pones eos ut cli-
banū ignis, cōstitues eos ardentē, uexabis in tr̄insecus conscien-
tiam impietatis suæ. Si uero ille succēderit, qui dixit. Ignē ueni mit-
tere ī terrā ut ardeat ad salutē iusti, cor angit̄, tribulat̄, discutiat̄.
Sed tunc cōscientia inflāmatur, & eius deſpectio tam multis co-
gitationū tumultibus quatit̄, ut pene a conspectu iudicis repulsa
uideat̄. Vnde Iob dicit, cum inuocantē me exaudierit, nō credo
q̄ exaudierit uocem meam. Audis ne eum dicere, nō credo me
exaudiri. sed repulſam pati. Sed quāobrem se exaudiri non cre-
dit: audi illum. Multiplicauit, inquit, uulnera mea, non conce-
dit quiescere spiritum meum, & implet me amaritudinibus. Iu-
ſtam illum multipliciter uulneratum, cui quies nulla, amaritu-
dines uero plurimæ, cui tam affilabis, quā succēso clibanor̄ qui
nec oleū leticiæ, nec thus suauitatis reſerat, cui oīa tristia ſint, an-
xia oīa, turbata oīa, arida oīa, lachrymola oīa, cui fletus ad ue-
ſperā demorabit̄, id est ad occasum p̄ſentia dei. Cui dolor in cō-
ſpectu eius ſemp, cui nulla hilaritas, qui ueritatē, id est iusticiam
iraſcentis dei annunciat per noctem, id est per peccatorū flagella,
hoc æſtu gemebundus eiulat & inquit. Domine tantæ ſunt
neceſſitates, tantæ & tot tribulationes, tot tormenta, ut merito
tibi dicā. Repulſiſti me & deſtruxiſti me, cōmouiſti terrā, uo-
luntatem ferreno corpore grauiter depreſſam, & conturbasti
eam, & firmissimas eius baſes, oſſa, medullam, neruos tremefe-
ciſti. Conturbasti uoluntatem, quæ ſibi terram & cinerem est a-
depta. Nunc huius peccatricis conscientia, quam mouiſti & cō-

exuit

17
turbasti, sana contritiones, quoniam est mota.

Contritione non uoluntas, sed deus efficit. **Caput septimum**
Quo motore figmento scolastico: speciali motione san uoluntate ex naturalibus imperante cōcursum duarum proximarum causarum contritionis naturalis & bonæ ex genere. Absit. Quo ergo turbatore: quo deniq; motore factæ sunt cōtritiones. Auscultata, audies oīa a principio. Deus repulisti nos, & in cōsequentibus principiū repete. dic deus cōmouisti terram, conturbasti eā, sana cōtritiones eius. Cuius uolūtatis peccatricis. tu ergo sana /q; conturbasti, quomā mota est. tu aspicias terrā, & facis eam tremere. tu tangis montes & fumigent p̄ces, confessio & magnificentia opus eius, nō nostræ facultatis. Turbata est terra, quia ipse cōturbauit. habet lachrymas in dei cōspectu, quia deus eas in suo cōspectu posuit. Terra percussa est, succensa est, accedit ad seruitutē, stat in iustitia & timore, p̄parat animū ad tentationes. Sic solet peccatorē deus in turbine subuertere, testante Iob, q; ait. In turbine me cōteret. Veniens enī uis suis, in tempestate & turbine ueniet. Quid est in turbine me cōteret: nisi in ualido & rapaci uento me faciet contritū. Is est quidē frequens scripturæ stilus, nam alibi scribit̄. Tentat uos deus, ut sciat, si diligitis eum, id est, scire, nos faciet, an diligitis eum. Nempe, q̄d nihil illum lateat, cui oīa apta sunt. Sic illud interpretant̄. Misit deus spiritū suum clamantem, id clamare facientē. Et hoc. Ipse spiritus orat & interpellat pro nobis, hoc est, orate nos facit. Itidē & hoc. Deus uult omnes hoīes saluos fieri. i. facit hoīes uelle, facit ut homo uelit omnes hoīes fieri saluos. Item illud. Hunc diē neq; filius nouit, id est, nō facit scire illū diē. Ita conteret deus. i. facit contritū, quatenus dicimus illi. Potasti nos uino cōpunctionis. Conuerte me dñe & conuertar. Verte impiū & non erit. subuertis, & euanescit, excoguis, & nō manet impius. hac gratia deficiūt peccatores a terra, & iniqui ut nō sint. Si hac iustificatione deficiunt iniqui, tollunt impij, euertunt peccatores, non abs re quispiam eam subuertentem gratiam nuncupauerit. gratia quidem generalis est ad peccatorum abolitionem, ad pacem & reconciliationem.

Quoniam pacto deus primam impij conuersionem operetur. Caput octauum.

Qum sic mutat impius, uoluitur in uespertino fletu, & annūtiat ueritatem p̄ noctes, flebilis & mœstam cōmemorare uitam cogit, erubescit, quoniam sustinet obprobriū adolescentiæ suæ;

53.
ac sicut Esaias inquit, recogitabo tibi omnes annos meos in a-
ritudine, ita hic annos recantat amarulentos, in peccatorum retra-
ctatione uersat, in laude & dei gloria nondum exultat. Vexat & im-
pius euerfus, & hæc sola uexatio intellectum dat auditui. Hæc pœ-
narum sola formido, & tormentorum metus nos corriget ad salutem
& mala nostra faciet intelligere. Deus hoc gradu, cui alias proprium
est misereri & parcere peccatorem urget, stimulat, punit, alienum
opus eius, ut operetur opus suum. peregrinum opus eius ut proprium
operetur, non uult mortem, & propter peccatum mortem facit.

In hanc contritionem & conversionem hominis primam
iudicio & ueritate descendit. Caput nonum.

Iesus Christus dominus noster phariseis minora periculis,
aliqua legis maiora inculcauit. iudicium scilicet misericordiam & fi-
dem. De iudicio ad propositum. iudicium illud est ad quod Apostolus
hortatur nos dicens. Si nos iudicemus, non iudicemur a domino.
Quod & alius commendat dicens. Si confessi fuerimus peccata nostra
fidelis est deus qui remittat nobis peccata nostra, & emundet nos
ab omni iniquitate nostra. Et Esaias ait. Confitere tu prius peccata
tua ut iustificeris. Iustus enim in primordio sermonis est accusator
sui. Confitenda sunt peccata etiam iusti & ab impietate conuer-
si. Et quid est non iudicatur, si se iudicat, si se existimat peccato-
rem, & credit nullo modo suæ infirmitati subueniri, nisi Christi
auxilio, nisi Christi fide. Nam qui credit in Christum non iudica-
tur, qui autem non credit iam iudicatus est. Si te recte iudicas, pecca-
ta faceris, credisque in Christum saluatorem, non iudicaberis. Nema-
pe qui iudicat se peccatorem ueritatem facit. Si enim dixerimus nos
non habere peccatum, ueritas non est in nobis, fac ueritatem peccata
tua cognita deo facientem, & uenies ad lucem. Sed cur ad lucem,
quæ illuminat omnem hominem in mundum uenientem & ut ma-
nifestent opera tua. Reuela domino uiam tuam, & spera in eum,
& ipse faciet & deducet uelut lumen iusticiam tuam & iudicium tuum
sicut meridiem. In consequentibus apparet initium uersiculi, reue-
la domino uiam tuam sub alijs uerbis repetitum, reuelare uiam est
facere iusticiam. item & iudicium, de quo precimur alioqui, qua ra-
tione subiecit. Et deducet iusticiam tuam, nisi cum iuberet res-
uelari uiam, monstrasset reuelationem hanc esse iusticiam & iu-
dicium. Eo quidem pender iustorum iusticia, quod se imperfes-
ctos, iniustos, & peccatores confitentur. Hieronymo testante.
Quotquot perfecti estis, illud sapite, hoc est, uestre imperfectionis

iudicium proferte. Reuela igitur uiam tuam imperfectam & ma-
iā, neuis & uerrucis de formem. Reuela uia, ueni ad Christū, ut
Christū, ut manifestetur, & emendet. Volue super dominū ui-
am, & confide in eo, & ipse dic. Confitebor dño deo aduersum
iniquitatē peccati mei, & ipse remittet iniquitatem cordis mei.
quinimo, pro illa omnis sanctus orabit in tempore opportuno.
Non te teneant trica, reuela uia tuam, peccatū cognosce, & in-
iusticiā tuam, hæc est tua uia, noli operire, noli tegere. si tu mani-
festaueris, deus teget, qui ait. Memor esto tu, & ego memor nō
ero. reuela uiam tuā, iniusticiam tuam. Deus uisum meam annū-
tiauisti tibi, & posuisti lachrymas meas in conspectu tuo. Reuela
uia tuam, narra si quid habes, ut iustificeris. Domine non iustifi-
cabit in conspectu tuo omnis uiuens. Dinumerasti omnes ne-
cessitates meas, & nihil te latuit de peccatis meis, signasti peccata
mea in folliculo, & annotasti, si quid inuitus cōmisi. Hæc sunt
mi domine, quæ tibi narrare, & possum, & debeo. Ve aut̄ mihi
q̄ facui, quia uir labijs pollutus sum ego. Porro, dum hanc uia
meā reuelo, anxiusq; peccata intueor, gelidos effundo sudores.
Iubes tamen & dicis, reuela ad dominū, uolue super dominū ui-
am tuam, & spera in eum. crede, confide in eū, & ipse faciet. Sed
cur ad dominū: q̄ ipse portauit iniquitates nostras. ipse est petra
quæ spinosis herinacis est refugiū, ipse factus est pro nobis pec-
catum, qui peccatū non cognouit, ut nos essemus iusticia dei in
deo. Sed quid ipse faciet: faciet q̄d confitenti in eum, reuelantiq;
malā uiam. Reuelatio illa erit iudiciū, & deducetur in lumine iu-
sticia, & in meridie iudiciū. Reuela ideo domino, indica illi quid
patiaris, indica quid uelis, indica illi strennuū bellum, quod tibi
est aduersus carnem. Quin præliū & congressum illum cotidia-
num atq; continuū, quo spiritus & carnis aduersitate diuelleris,
ut non quæ uelis, sed mala quæ nolis, facias ut te nolente, nō be-
ne concupiscat, quod in carne hæret peccatū. Indica iccirco quid
in tanta anxietate uelis clama, infelix ne ego homo & quis me li-
berabit de corpore mortis huius: Interim dum ista ex antiō pro-
fers, dum in his uersaris, dum tuum facis officium, infirmitates
meditaris cum tribulato corde, hanc uiam reuelas. Nimirū spi-
ritus tot configeris, ut multo magis tibi in ærūmnā collapsō, cu-
ræ sit tuorum delictorū pauor & reformidatio, quā ut sentias te
Christo obsequentē esse, tantisper spiritus cōtorquetur, propensio
ad mala obuoluitur, infirmitas ad facienda bona obstrept.

54

Tu infirmitatem fateris, desyderas medicum, ad Christum confugis, & ipse deducet iusticiam tuam quasi lumen, hæc est lucida iusticia, qua deo iusticiam, tibi iniusticiam & confusionem tribuis, & iudicium tuum tanquam meridies producit. quod iudiciū illud, quo cum nos nostraque opera respicientes, omni omnium tormentorum generi adiudicamus. Accedit homo aduersus se tribunal mentis suæ, constituit se ante faciem suam, ne hoc contra se postea fiat, cum scriptū sit. Arguam te & statuam te contra faciem tuam. Constituto cordis iudicio, accedit accusatrix cogitatio, testis aduocat consciētia, urget carnifex timor, petitur sentētia, pronunciatur. Reus est mortis clamat iustus spiritus. Iuste induxisti omnia hæc mala super me propter peccata mea. Verum non me confundas, sed fac mecum iuxta misericordiam tuam, & confige timore tuo carnes meas. Sibi is mille aculeos optat, mala imprecatur, ut malis a malo liberet. Hoc iudiciū tam naturæ molestum, tam uehemens est & acerbum, ut ipsa natura interiret, si non meridie dissectionis dei temperet, si non lumen illud incommutabile impertiret. Nec dictū facile est, quā uera illa contritio, uerumque illud iudiciū iustum exagitet. Quare operæ precium me facturū putauit, si uere poenitentē suis, ut aiunt, coloribus, ex sententia primi psalmi de poenitentia uelut depingerem.

Psalmi. Domine ne in furore, breuiuscula interpretatio, qua poenitentis gemitus explicat. Caput decimū.

Dñe ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua cor meum. uolo dñe argui, emendari cupio, quoniam scio quod omnes qui pie uiuere uolunt in Christo Iesu, persecutionem patiunt, & quod isti qui presuras non agere sustinent, contregnabunt. Piam correctionem amplector. Ecce enim in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper. Non ignoro, quod a potestate Pharaonis eximēdus. & Agyptum, hoc est imaginem huius seculi, mundi tenebrosas illecebras exiurus, primū ueniet in mara, quod interpretat amaritudo. Subinde de mara in Sina, quod tentatio interpretat. Quocirca laborem, sudorem, angustiam, amaritudinē, tentationem, persecutionē, flagellum, tormentū non fugio, immo laborē & dolorem quē quæsiui, inueni, nomēque tuum inuocaui. Non me tua subfugit sententia, quod quæadmodū uasa figuli probat fornax, ita homines iustos tentatio tribulationis. Tentationū æstibus dilectus tuus in amore durefcit, & tanquam testa aret probatque. Malus autem & impatiens strepitu correctionis in rimulas effringitur.

ego uapulare desydere, quin tribulationē & miseriam inuocauī
multa mihi utilitas, si turbatiōe me cōdis. Quippe quod sal &
fumus carni, hoc confert homini tentatio. Tribulatio em̄ homi-
nem admodū purgat, & infœlicissimū nihil mergit. Nam ubi
non ego, ibi fœlix ego, ubi non ego operor, ibi gratis mecum
fœliciter operat̄. Non ignoro, q̄ coeleste regnum absq̄ tribulati-
onibus & laboribus acquiri non potest. Proinde emendationē
non exhorreo, sed lætus disquiro. Tribulatio em̄ patientiā ope-
ratur, patientia probationem. Vix enim se quispiam cognoscat,
nisi per tribulationem sibi ipse probetur, ut condiscat, qualis er-
ga se, qualis erga ceteros sit. Igitur patientia tribulationis proba-
tionem, probatio uero spem mihi faciet, anhelō persecutionem
nolo tribulatione carere, sed cum gratia cupio emendari, pater-
na flagella non tardus oppetior, uirgas in meo tergo morituras
præstolor, & cæsus exosculor. Erunt em̄ mihi tormenta, medi-
camenta, corrige me domine, uerūtamen in iudicio, cum gratia
cum remissione, sed in furore, in uolūtatis tuæ ardore atq̄ æstu.
quo iusto semper iudicio, aliquando tamē occulto inuestigabi-
liq̄, non expurgas, sed damnas, æternis supplicijs adiudicas, &
indignationē tuam effundis, peccaui, te offendi, tibi soli pecca-
ui, sed emenda errorem, ut iustificeris in sermonibus promissio-
num tuarum, ut benedicat in semine tuo qui est Christus, & uin-
cas cum iudicaberis, cum mihi dicent, ubi est deus tuus? ubi est
miseriordia tua? percutē, uulnera, eneca, tantum tuus absit fu-
ror, tua condormiat ira. & argue, sed plagis paternis. Valde cor-
reptionis indigeo, fustes em̄ grandes cōmetui, ob id sagittæ infi-
xæ sunt mihi, iniecta sunt pœnarū cruenta tela, doloribus & ani-
mi & corporis conficior. Et manum tuam confirmasti sup me,
dolorem dolori, malum malo accedere grauatim sentio, discru-
tior morbis, angustia depereo. Punito me domine mi, sed in
miseriordia. Miserere mei domine, quoniam infirmus sum.
Tibi meę infirmitatis fetorē offero, & pro ea misericordiā tuā
efflagito, miserere idcirco, quod infirmus sum, q̄ infirmitatem
nō abscondo, quod peccatū meū cognitū tibi feci. Sed unde ius-
to tam ærumnosa infirmitas? Respōdeat qui infirmitatē accu-
sat & confitē. Non est sanitas, sit, in carne mea, a uultu irę tuę.
peccauerūt paretēs nostri, & tu iuste iratus percussisti carnē infir-
mitate, languet arbitriū, deficiunt bonæ actiones, nō est sanitas
in carne mea, in hoīe meo, quem mihi feci meū hoīem, quē ego

//
mora-
tura

Tue

Infirmi. Profecto quā deus suā carnem, hoc est, hoīem effinxerat, meū figmentū malum & infirmū formauit. infirmitas igitur ex peccato est, Ego dixi dñe miserere mei, sana animā meā, quoniam peccavi tibi. **V**ides ne ad literā, infirmitatē & morbū peccato factū, & q̄ ob id sanari infirmus uult, q̄ peccauit. Sanaq̄ iterum, nō solum peccatū infirmū me perurget, sed ideo, q̄ conturbata sunt ossa mea. **A**nterior homo, qui in spiritu desideret, instar exterioris corporei habet organa, instrumenta, ossa, & sensus, q̄ conscribi hoc loci nō facile possunt, cū non nihil horarū illa sola peritio in literis protriuisse uideat. Sunt ossa. Aug. referente, robustissimæ fortitudines, ossa durissimaq̄ animæ fundamenta. dicit em̄ fortitudinē suā turbatione penetrari, qm̄ ossa turbata quæriūt. Sed nō modo animæ ossa, & mentis robur turbatū, gemitus difficiles prodigunt. **Q**uin & ipsa animā turbata est ualde, nō exili trepidatione, sed grandi ualde. Nā ait iniquitates meæ supergressæ sunt caput meū. illud qd̄ superbiuit, quod sese attollebat, supergrediūtur, & sese in unū tanq̄ graue onus gregatim colligūt, aggrauatæ sunt iniquitates. **O**mnibus peccatis cōmune est, grauare, depri-
mete, concutere. multiplicant infirmitatū iniquitates, postea acceleratur. **C**onuertit̄ dolor meus in caput meū, & iniquitas mea in caput meū descendit. Multiplicant̄ cordis mei tribulationes, imploratur dūs, inturbant̄ ossa, ideoq̄ ualde cōturbatur anima q̄ infigitur spina, q̄ iniquitates trāseunt caput, q̄ peccata aggrauant. Nulla est tranquillitas, nō pax ossibus meis, a facie peccatorum meorū. obijciuntur cogitatui peccata, inscribunt̄ cōscientiæ delicta, & citra oēm excusationem legunt̄. penitus omni expoli-
or pace. Nec solū turbant peccata, quæ ex proposito admisi, sed & remissorū peccatorū cicatrices uestigiaue. Mundans em̄ non facit innocentē, adhuc deest splendor innocentiae, cōputruerunt li-
uores mei a facie insipientiæ meæ, dū insipientiæ delicta, q̄ in infirmitate, insipientia, etiā inuitus, qn̄q̄ casu cōmissi, obuoluuntur, dū mihi occurrunt, dū mentis extumultuantur cogitatū, dū obrepunt, habent cicatrices, renascit̄ sanies, deficit fortitudo. **V**ides iustū pœnitentē propter peccatorū admissorū cognitionem prorsus turbari, infirmari, inquietari, usq̄ ad interitū prope. Ait em̄, miseris afflidus & curuatus sum, qui elatus eram, usq̄ in finē hoc est, ad mortem. sentio mortem, nec etiā resurrectionē. infirmatus & humiliatus sum usq̄ nimis, rugiebam a gemitu cordis mei, hic quæ audiunt̄ uoces: nisi plangeat̄: nisi moerentiur̄: nisi

aridi sacrificij: Congerunt offensæ, mala suis uindictis & flagellis asserunt, ad dei iudiciũ cõferunt, oĩa in anxietate spiritus sunt, oĩa in amaritudine, omnia oĩbus pugnant. tristitia cor, sicut a tinea uestimentũ, editur. Attendite aut, patroni, diligentius, quid iustus pœnitens offerat, qd pro oblato munere reposcat. Offerre uideo delicta, infirmitatẽ, sanie, putredinẽ uniuersam, mala oĩa & bonorũ nihil. Exigitur tñ pro malis bonitas, & dei clementissima miseratio. Dñe infirmus sum, ad nulla bona idoneus. Peccati malũ corã te feci. sed miserere mei secundũ magnã misericordiã tuã. quia magnã culpã ppetraui, & secundũ multitudinẽ miserationũ tuarũ dele iniquitates meas. mihi em̄ multa peccatorũ magnitudo. dolent aut, uexant & inturbat foliũ tuũ, qd a uento rapitur. Si iniquitates obseruaueris dñe quis sustinebit: quis tolerabit: Dñe, de profundis clamaui ad te, exaudi uocẽ meã. Et tu dñe pferes: usquequo apponis cõtra me amaritudines: & uis me cõsumere peccatis adolescentiẽ meã: cõtra infirmissimũ ostẽdis potentia tuã: Usquequo benignissime misericordiarũ pater tabescit in me spũs meus: Cõuertete dñe, & eripe animã meã. cõuertisti me a delictor: dulcedine, in altã cordis amaritudinẽ. obflauit spũs tuus, & fluentũ aquarũ defluit, a facie tua cõmota est terra. Postq̄ cõuertisti me, pœnitentiã egi, pœnituit me malorũ meorũ postq̄ ostendisti mihi pctã mea, percussu fœmur meũ. nec tantũ intrinsecus me dolor occupat, sed plangẽtis indicia erũpunt, fœmora manibus utrisq; feriunt confusus sum, & substinui opprobriũ adolescentiẽ meã. ita ignominia & stultitiã adolescentiẽ meã intueor, qd infestissimũ mihi est, eã perferre tu aut oĩa hæc in me fecisti, tu cõuertisti conuersionẽ hanc mordacẽ, bonã quidẽ, sed amarulentã. Tu nouisti terrã, tu eã cõturbasti, contritionẽ formasti. Tu facis ut faciã, sana cõtritiones cordis mei. Tu sanas contritos corde, & alligas cõtritiones eorũ. Posuisti tribulatiões in dorso meo, semel dimoue. Cõfixisti me spina, aculeo cõscientiẽ, & dolore maximo, cõuersus sum in ærumna. hæc est cõuersio in ærumna, hæc est cõuersio in miseria magna. Conuertete ergo cõuerte amplius, & in dulcedinẽ benedictionis cõuertar. qd cepisti perfice. confirma hoc deus qd operatus es in nobis. Conuerte ergo, qd est, fac ut ego conertar, in sacrificiũ laudis, ut nõ solum cõfessionem peccator, sed & laudis & precum offerã. Sacrificiũ laudis te honorificat, sacrificiũ peccati cor infestat. illud hilaritatẽ

hoc moerore habet. illud fortitudine deo inhæret, hoc infirmitate languet, & peccatis oblectat. Cōuertere. quid est cōuertere: Eripe ania meā, saluū me fac propter misericordiā tuā, fac me plenē ad te conuersum, cōuersione salutis, conuersione uotoꝝ precūꝝ qꝫ. Sed fortasse nō deerit huic explicationi crabro, qui eā purgat: cui Cōmunem scripturarū loquendi normā obsecramus, ita apud Ezechielem legimus. cū sanctificatus fuero in uobis coram gētibꝫ, qui paulo ante dicebat, sanctificabo nomē meū magnū p seipsum utiqꝫ: sanctū est dei nomē, sed sanctificat in eis, quibus largit suam gratiā, ut deum sanctificent. Ita in oratione Dominica dicimus, sanctificet nomen tuū. hoc em̄ sanctificamus, ita gratias deo agimus, cū benedicimus. Aug. docente & Chrysost. sanctificare est glorificare, resonādo, sanctus, sanctus dñs deus Israel: ita dicimus cōuertere, sicut dicimus sanctificare. conuerte nos ad te, fac ut ad te cōuertamur. Sic dicā. Exurge deus. i. fac nos exurgere. item, Deus refugiū nostrū, hoc est, facit nos refugere ad te. Proinde, conuertes, si me cōuertis ad te. tuū opus est hoc cōuersionis genus. Saluū me fac ppter tuā misericordiā, gratis, sine meo merito. bona quidē tam uehemens peccatorū recordatio, tā acre iudiciū, tam intolerabilis punitio, sed nisi adieceris ad alterā conuersionē, num quis pmanebit: num natura tā anxia ager uitam: moriunt peccata & bene quidē, sed dum ego tanta cōtra me peccata euocarim, & aduersum me cōstituerim, in morte, in sepulchro iaceo, resuscitari, resurgere cōuersionē in cœlis habere uelim. Qm̄ non est in morte qui memor sit tui. nō potest ad cœlestia subrigi, caput, qd tot facibus delictorū subleuet, tot submersum est piculis, tot mortibus implicitū. Et in inferno quis tibi laudē & magnificentiā confitebitur: quis in pessima conscientia, in cœcitate tenebrosissima, tibi confitebitur: ita remoratur conscientia intuitum, ita peccatorū refinet mentē cogitatio, ut nec tibi preces offerre sinat, ut nec tuam paternā correctionem persentiscere donec in ream iccirco demersus cōscientiam quis confitebitur: Non derelinquas animā meam in inferno. Fortasse hic nō frustra cunctor, quid sit mors, quid infernus, quod piaculum, si Ecclesiasticos, qui si Apostolus æmulatus mortem peccatum dixerō infernum ream conscientiam: abactam autem ab iniquitatis desyderio, in se uam recordationem: ipse Paulus noster doctus cum deseruisset, non esse in carne sua bonū, hoc malum peccatum asseruerat, quod uidelicet ageret quæ ipse noller, & bo-

num quod facere uellet, perficere non sineret. Quippe, quod concupiscit peccatum, & mala desideria exhalat eo inuito (semper enim concupiscentia dum concipit peccatū, parit, quod nolit fieri iustus) & subiecit, quis liberabit me de corpore mortis huius: quid est mortis huius nisi peccati, nisi uel mali quod mala facit: Cui si quis moritur, iustificatur. nihil enim a morte liberat, nisi gratia dei per Iesum Christū dominū nostrum. Cui Ambrosij discrimen triplicis mortis repetitum adiungito, & admittite uel precario, omne peccatum esse mortificantem mortem. Ergo enim dubia ita dona si quæ sunt, ut mihi ius sit ea respicere. Dabis consequenter poenitentis animam ualde turbatam, quod in morte, hoc est, in occasu mortis, uel in cruenta peccatorum cognitionem solum subsederit, quoniam peccatis moritur ut iustificetur. Nunquid mors, cui sese immersum queritur, ipsum est peccatum delectans: minime. Immo peccatum molestans & stimulans, quod aduersum se constituit. Ex prioribus liquet iusto pacem quietudinem a peccatorum facie, dum sagittarum uenabula intraduntur, adimi. nisi Paulo dixeris peccatum placuisse, contra quod grandem luctatum, & eum quidem perpetuum sustinebat. & Dauidi poenitenda crimina obsecuta placuisse causa beris, quæ defleuit. sed procul error is absit. Iccirco dormabis poenitentem iustum, anxie confici. quando in pectore in mortem suspirat, quando non agminis nouissimum, sed ducem agminis, & eum qui cogit, sed & densissimum malorum imbrein quibus furorem domini sine uenia commeruit, pauet, lugeat, tunc labor, tunc dolor, tunc cruciatus, tunc cum Hieremia eiulat, solus sedebam, dicens, repletus amaritudine. Hæc est illa mors, quæ propheta depingit qui ait. Circundederunt me dolores mortis. Alius amaritudinem, hic dolores refert. hoc est igitur esse in morte, circumdari doloribus, non uoluptatibus mortificantis peccati, subeunt peccata commissa, subeunt & scædæ peccandi cogitationes, & insipientiæ meæ conatus, dolores insungunt. non est in morte qui memor sit tui. memoria peccatorum cognitione obruitur. memor quidem peccatorum sum, sed memoriam tuæ laudis efferre cupio. Sed quis tibi in inferno cōfitebitur: uariantur peccata, mordet conscientia, sauciant, cogitatus. Is est infernus de quo idem poenitens expressius ait, & pericula inferni iuenerūt me. mala opera, mala conscientia, peccatrix uoluntas. hæc est illa mors, quæ nouo cantico Anna olim mœsta occidit,

51.

dñs mortificat & uiuificat. hic est infernus ille, in quē & illa ipsa
decidit quæ scripsit, deducit ad inferos & reducit. simul demon-
stras, nō proprie uolūtatis illum ad inferos deductū, sed dei opus
esse. itidem mortificationē illā deo adscripsit, cuius beneficio eā
persensit. ita dñs facit pauperē & ditat, humiliat & sublimat, sed
prius priora efficit. Tu es refugiu meū a tribulatione seu pressura
quæ circūdedit me, & tribulationē & dolorē inueni. adhuc nō
gusto nec uideo q̄ suauis es dñe, sed inuenio pressurā, dolorem,
tuā tribulationē inueni quā ignorabā, de qua tu das auxiliū, sicut
scriptū est. da nobis auxiliū de tribulatione, quia uana salus hoīs,
fecundū luctum & beatū reperi, quē tu cōsolaberis. O dñe libe-
ra animā meam, quia ego miseria ærumnosus, cruciatus anxius
sum. ego imundus, tu mundus. ego miser, tu diues, tu magnus,
ego pusillus, ego egenus, tu dñs, ego nudus, tu gloriæ rex, ego te-
nebrofus, tu inaccessible lumen, ego infirmus, tu medicus. Ego
turbatis ossibus, turbataq; animula, tu cōsolator. laboraui in ge-
mitu meo, miserere mei dñe, qm̄ tribulor, conturbatus est in ira
oculus meus, anima mea & uenter meus, deficit in dolore uita
mea, infirmatus est in egestate uigor meus. Vide humilitatē meā
& laborē meū, & remitte oīa peccata mea, alioqui in tanto præ-
lio emoriar oportet, iam ipsa uita deperit, ueniā imploro, gratiā
expostulo, lauabo per singulas noctes lectū meū, hoc est, delecta-
tiones seculi, corporis uoluptates lauabo, non modo in gemitu
laboraui, sed futurū est, ut diluā malorū agmē, per singulas noctes
per singulas tentationes, per persecutiones, per tribulationes sin-
gulas, p̄ dolores singulos. In noctibus extollā manus meas in san-
cta, & benedicā dñm, dum in noctibus, hoc est, in peccatis sum,
leuo manus in sancta. Si leua uero manus, hoc est, opera in nocti-
bus, in tenebris mihi infestus Amalech uincet, id est, peccatū
qd̄ oblectatur. Attamen iudiciū dei pauco, qd̄ iniquitatū aggeres
obstruunt moribūdu decido, sed manus inter flagella attollo,
& ita lauo stratū, ut non solū in superficie madaat, sed introrsum
perfluentibus lachrymis penitus reduct, miserere ideoq; mei.
Turbatus est, nō ab mea ira, sed ab tua ira turbatus est oculus me-
us interior, totū principale & dilectissimū cordis mei contremi-
scit, ita flagrū cōscientiæ extimulat, ita lumina nubibus tegit, ut
nec intēdere deo queā. Inueteraui inter oēs inimicos meos, inter
oīa peccata & uitia mea absamor. Tu es refugiu meū a tribulatio-
ne, quæ circūdedit me, erue me a circūdantibus me peccatis &

delictis. Longū esset cætera exatissimum per scribere his coloribus
pœnitens iustus depingitur, ita ad in feros deducitur, ita contri-
tionem haber, ita luget, ita tristatur, ita maxima malorum pecca-
ta cogitat & uolunt.

Qui seminat in lachrymis, in gaudio metet.

Caput undecimum.

Post primā pñie ptem utrūq; tractatā, scđam psequar, sed pau-
cissimis, ne Epitomes leges frangā magis q̄ licētius trāsgrediar
Hæc ut p̄missimū in læticia, in gaudio, in exultatiōe, in cōfessio-
ne magnificētiæ, beneficētiæ, glorificatiōis uersat̄, misericordiā
per diē annūciat, & matutinū læticiæ nutrimentū habet. Huius iu-
stificatiōis portunculæ est sacrificiū laudis, sacrificiū uoti, sacrifi-
cium salutare, cui oleū exultatiōis ac firmitatis infundit̄, itidem
suauitatis thus imponit̄. Hoc sacrificiū tamen in duas ptes disse-
cet̄. Vtrāq; tamē Cyrillus, uestigia ueritatis secutus, salutare nū-
cupat. Cui radicatus nō dissidet qđ scribit̄. Immola deo sacrificiū
laudis, et redde altissimo uota tua, hoc est sacrificiū pingue, ut lau-
det̄ de^o ab hōe quē creauit, sed & quē a tribulatiōibus liberauit,
quē redemit, quē secus de remissiōe pctōre fecit. Immola laudē:
pces redde. Et dic illi. Te misericordiarū patrē, & dñm in die tribula-
tionis, in pctōre flagris inuocaui, & eruisti, & honorificabo, ita
tñ ut opus tuū nō meū exerceā. Nā & magnificētia opus tuū. ius-
sisti docuisti qđ a tribulatiōib⁹ exēptus te honorificaret, scđm qđ
est scriptū. Inuoca me in die tribulatiōis, & erua te, & honorifi-
cabis, quæ pōt tribulatio acerbior cōringere illa, q̄ ppter malas
iniquitates ingerit̄: q̄ culpator: q̄ infestior: iubes tñ ut in die tri-
bulatiōis mortificatis iustificatiōis quē in deo & lumie sit, ad te
curramus, suspirem⁹. Ergo da qđ iubes, tu reuelas nobis uerita-
tis pces, nos ignoram⁹ qđ petendū sit, nihil adhuc in tuo noīe pe-
tim⁹ nec possum⁹, qa ipse spūs inēpellat p nobis, ille clamare nos
facit. Abba p̄r, fac qđ facere nos iubes, nos spū tuo age, ne nfo a-
cti in tāta anxietate, ī tenebræ uoraginē deuolamur, fac nos in-
uocate, qđ nisi feceris non exaudies, fac clamorē inuocatiōis, &
inuocantē erue, & magnificentiā cōcede, q̄ te magnificare quæ
qđ exigis largire ei, a q̄ iure poscis. Quippe nisi dono dederis qđ
a debitore exigis, qs habebit: qs dabit: & qđ hīe possum, quod
non acceperim, idcirco qui iussisti ut te inuocarem, & clamorē
fœlicem largitus es ut eriperet, eruisti ut magnificarē. Tu sancti
nominis magnificationem despecte, infunde charitatem cordi

Sancti
Actu

58.
meo, da ut te magnificem, qui me dilexisti priorem ut diligeres
me qui in tua ueritate nihil sum, pauperem & medicum, quem
in tua misericordia, & tua charitate refectis, effice clamare inuo-
cando. Nam collata ope in me tua, & comodum a periculis libe-
ratus, te magnifico. Sacrificiū enim laudis te honorificat. Idcir-
co laudis confessionem immolo, in hoc sacrificio laudis est uia,
qua ostendis salutate tuum, hoc est Christū, id est saluatorem &
liberatorem, ostendis te deum propitiū, monstras Christi p̄sen-
tem gratiā, ut dicere queam. uiuo iam non ego, sed uiuit in me
Christus, ego mortuus sum, & alius resurrexi, resurrexit in me
Christus, is me unice uiuificat, uiscabo & uidebo quā suauis est
dominus, in domino gloria mea, fortitudo mea, spes mea, &
totum quicquid mihi est in illo, & ex illo, & per ip̄um mihi est,
ip̄i honor & gloria, ip̄se susceptor & adiutor meus in tribulati-
one iusta, ip̄se multa peccatoris flagella iniecit, sed in eo speran-
tem misericordia circū dedit, firmabo ideo super illū oculos me-
os, oēm sollicitudinē ad dominū mittam, quia illi de hoībus cu-
ra est, oculi mei semp̄ ad dominū, quia ip̄se a laqueo pedes me-
os euellit, Ip̄se mites in iudicio suo dirigit, ip̄se mandat de imun-
do conceptū semine. Ex me ip̄so perditio mea est, & omne auxi-
lium mihi ab illo promanat, ob id humiliatus sum & saluū me
fecit, eripuit aīam meam de morte, & oculos meos a lachrymis.
Conuertere anima mea in requiem tuam, in laudis & redem-
ptionis conuersionē, quia dñs bñfecit tibi, ille te ab inferis redue-
xit qui deduxerat, & qui te mortificarat & abiecerat, ille te mo-
do & uiuificat & erigit. Benedic igitur o anima mea dominū,
& om̄ia interiora mea, id est uniuersa quæ a facie futoris & iræ
illius conturbata uehementer fuistis, sanctū nōmen eius benedi-
cite & ei exultate, quom̄a sicut nobis iratus fuit, ita & iam mise-
retur. Benedic anima mea dominū, & noli obliuisci retributio-
nes eius, qui propiciat̄ om̄ibus iniquitatibus tuis, qui sanat oēs lan-
guores tuos. Letamini in domino & exultate iusti, iustificati gr̄a
ppiciati oīs securitatibz, & gl̄iamini oēs recti corde, oēs qui pctā
vra & firmitates cōfitemini iusticiā deo tribuentes, gl̄iamini in
dño, rectos decet collaudatio. Recti cōfitebunt̄ nomini sc̄to dei,
bñdicam dñm in om̄i tempe, semp̄ laus eius in ore meo, in do-
mino laudabit̄ anima mea, audiant m̄a s̄ueti & letent̄, magnifi-
cate dominū mecum, quom̄a deum diligo, & proximum sicut
me ipsum in deo amo. Nolo ergo solus amare, solus amplecti,

sed hoc pro uirili mea ago, ut uos mecū in dei amorē rapiā, magnificate ideo dñm mecum, & exaltemus nomen eius in unum: qui ex oībus tribulatiōibus meis eripuit me, beatus q̄ sperat in eō.

¶ Dictorum in Epitome Epilogus. **¶** Caput duodecimū.

¶ Audistis paulo ante mœrentē, lugentem, tribulatū, humiliatū in lutum deiectū, pauperem, uulneratū, in morte positum, ad inferos deductum. Modo istū, gaudentem, consolatū, exemptum, ex luto ereptū, sublimatum, diuitem, sanatū, uiuificatum, ab inferis reducū, magnificantem deū, cantantemq; clamauerunt iusti, & dñs exaudiuit eos, & ex oībus tribulationibus eorū liberauit eos. Item, iuxta est dñs ihs qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu saluos faciet. Illum iustitiā dei in miseria cognoscentem, Hunc, misericordiā dei in lætitia attolentem. Illum, plorantem mala, & infirmitates & iniquitates confitentē. Hunc autē dei benignitate gaudentem, magnitudines uirtutesq; dei cōmemorantē illum suā confusionem medico aduoluentem, infirmitate sq; aduehentem. Hunc, deū super oīa præconijs efferentem. Hæc profecto uniuersam scripturā docere uideo. Imo tota biblia, iustitiā & magnitudinē & dei miserationem. Ac ex aduerso nostrā miseriā iniustitiā, infirmitates, ad mala propensiōes, ad bona autē nostrā imponentiā speculor cōclamare. Mallem, egregij patronij, iusti liberationem, & peccatorū remissionē per P salmorū aliquem uelut depingere. sed cū inuito tantū sermo excreuerit, ut propositi terminos excesserit, coactus uela complico, alibi fortasse copiosius de pœnitentia scripturus. Hæc interim pro humanitate uestra suscipite, & quicquid a ueritatis fruge sterilefcit, expungite, ut ea quæ uero cōsonant, liberius queant grandescere, in Christo Iesu domino nostro. **¶** Data Vuitenbergæ. Anno a natuitate Christiana supra sesquimillesimum. xix.

¶ Sacrosanctæ Roma. Ecclesiæ omnia subiicimus.